

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τίτλος εργασίας:
Ανάλυση
ενδοπεριφερειακών
ανισοτήτων στην
Περιφέρεια Θεσσαλίας

Ντούμου Κωνσταντίνα

Επιβλέπων καθηγητής: Πολύζος Σεραφείμ

Βόλος, 2013

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αφορά στην εξέλιξη των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Αρχικά, γίνεται αναφορά στις έννοιες της περιφέρειας, της ανάπτυξης και των ανισοτήτων και παρουσιάζονται συνοπτικά οι κυριότερες θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης. Στη συνέχεια, μετά από μία σύντομη αναφορά στη φυσιognωμία και στα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης, αναλύονται οι κυριότερες ανισότητες στους τομείς της κοινωνικής ευημερίας, της οικονομικής ευημερίας, του παραγωγικού δυναμισμού και παρουσιάζονται τα βασικότερα οικονομικά χαρακτηριστικά κάθε ΠΕ. Τέλος, γίνεται ερμηνεία και ανάλυση της ύπαρξης και της διαχρονικής εξέλιξης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και διατυπώνονται προτάσεις ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης για τον περιορισμό και την εξάλειψη τους.

Λέξεις – κλειδιά: περιφέρεια, ανισότητες, ανάπτυξη, ΑΕΠ, εισόδημα, καταθέσεις, υποδομές, τομείς παραγωγής, ΑΠΑ, LQ, ισόρροπη ανάπτυξη

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω έναν αριθμό ατόμων, χωρίς την βοήθεια των οποίων δεν θα μπορούσα να έχω εκπονήσει την παρούσα διπλωματική εργασία.

Αρχικά θα ήθελα να δώσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες στον κ. Πολύζο Σεραφείμ, επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας, για την επιλογή του θέματος, την συμβολή του στην μελέτη μου και την σημαντική του καθοδήγηση στην διεκπεραίωση της εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Γαλάνη Πέτρο για τα στοιχεία τα οποία μου παραχώρησε.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν ευχαριστούσα τους φίλους και συμφοιτητές μου για όλα όσα ζήσαμε τα τελευταία 5 χρόνια, και την υποστήριξη που μου έδειξαν κατά τη διάρκεια της εργασίας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια μου που με στήριξε τόσο οικονομικά, όσο και ψυχολογικά, κατά τη διάρκεια των ακαδημαϊκών μου χρόνων και που μου συμπαραστάθηκε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας μου.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	16
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ	16
1.2 ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	22
1.3 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	26
2.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	26
2.2 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΥΤΟΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	28
2.3 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ – ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	30
2.4 ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	35
3.1 ΒΑΣΙΚΑ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	35
3.2 ΒΑΣΙΚΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	37
3.3 ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	41
3.3.1 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	41
3.3.2 ΑΕΠ	43
3.3.3 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	46
3.3.4 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ	50
4.1 ΑΕΠ	50
4.2 ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	53
4.3 ΕΙΣΟΔΗΜΑ	55
4.4 ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	56
4.5 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ	60
5.1 ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ	60
5.2 ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	61
5.3 ΧΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ	62
5.4 ΧΡΗΣΗ ΙΧ	63
5.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΣ – ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	66
6.1 ΑΕΠ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	66
6.2 ΑΠΑ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ (LQ) ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	68
6.2.1 ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	69
6.2.2 ΑΛΙΕΙΑ	71

6.2.3	ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΚΑΙ ΟΡΥΧΕΙΑ	72
6.2.4	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ.....	73
6.2.5	ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ, ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ ΚΑΙ ΥΔΡΕΥΣΗ	75
6.2.6	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	76
6.2.7	ΕΜΠΟΡΙΟ.....	78
6.2.8	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ.....	80
6.2.9	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	81
6.2.10	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ.....	82
6.2.11	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	84
6.2.12	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ.....	86
6.2.13	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	87
6.2.14	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ.....		
7.1	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	90
7.2	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΡΙΣΑΣ	92
7.3	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ.....	94
7.4	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.....	96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ		
8.1	ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ.....	99
8.2	ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ.....	104
8.3	ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΙΣΟΡΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
112		
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		
123		
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		
125		
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		
129		

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3.1.1: Κατανομή εδάφους

Πίνακας 3.2.1: Πληθυσμός δήμων

Πίνακας 3.2.2: Πληθυσμός

Πίνακας 3.2.3: Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού 1981-2011

Πίνακας 3.2.4: Πληθυσμιακή μεταβολή 1981-2011

Πίνακας 3.2.5: Επίπεδο εκπαίδευσης

Πίνακας 3.3.1.1: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής σε απόλυτες τιμές και σε ποσοστά

Πίνακας 3.3.1.2: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Πίνακας 3.3.1.3: Θέση απασχολούμενων στο επάγγελμα

Πίνακας 3.3.1.4: Θέση απασχολούμενων γυναικών στο επάγγελμα

Πίνακας 3.3.2.1: Παραγόμενο ΑΕΠ Θεσσαλίας την περίοδο 2000-2008 (σε εκατομμύρια ευρώ)

Πίνακας 3.3.2.2: ΑΕΠ ανά τομέα παραγωγής

Πίνακας 3.3.2.3: Παραγόμενο κατά κεφαλή ΑΕΠ Θεσσαλίας την περίοδο 2000-2008

Πίνακας 4.1.1: Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε Ευρώ 1988-2009

Πίνακας 4.1.2: ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ 1981-2007

Πίνακας 4.2.1: Καταθέσεις σε εκατ. Ευρώ 1980-2009

Πίνακας 4.2.2: Καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009

Πίνακας 4.2.3: Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009

Πίνακας 4.2.4: Καταθέσεις/ΑΕΠ 1981-2007

Πίνακας 4.3.1: Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο σε ευρώ 1982-2008

Πίνακας 4.4.1: Αριθμός νέων κατοικιών 1980-2009

Πίνακας 4.4.2: Αριθμός νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους 1980-2009

Πίνακας 4.5.1: Αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων 1980-2009

Πίνακας 5.1.1: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους 1981-2000

Πίνακας 5.2.1: Αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους 1990-2008

Πίνακας 5.3.1: Κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο σε χιλ. KWh 1981-2008

Πίνακας 5.4.1: Αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους 1981-2009

Πίνακας 5.5.1: Μαθητές Α΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

Πίνακας 5.5.2: Μαθητές Β΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

Πίνακας 6.1.1: ΑΕΠ Α΄γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Πίνακας 6.1.2: ΑΕΠ Β΄γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Πίνακας 6.1.3: ΑΕΠ Γ΄γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Πίνακας 6.2.1.1: ΑΠΑ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009

Πίνακας 6.2.1.2: LQ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009

Πίνακας 6.2.2.1: ΑΠΑ αλιεία 1996-2009

Πίνακας 6.2.2.2: LQ αλιεία 1996-2009

Πίνακας 6.2.3.1: ΑΠΑ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009

Πίνακας 6.2.3.2: LQ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009

Πίνακας 6.2.4.1: ΑΠΑ μεταποίηση 1996-2009

Πίνακας 6.2.4.2: LQ μεταποίηση 1996-2009

Πίνακας 6.2.5.1: ΑΠΑ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009

Πίνακας 6.2.5.2: LQ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009

Πίνακας 6.2.6.1: ΑΠΑ κατασκευές 1996-2009

Πίνακας 6.2.6.2: LQ κατασκευές 1996-2009

Πίνακας 6.2.7.1: ΑΠΑ εμπόριο 1996-2009

Πίνακας 6.2.7.2: LQ εμπόριο 1996-2009

Πίνακας 6.2.8.1: ΑΠΑ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009

Πίνακας 6.2.8.2: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009

Πίνακας 6.2.9.1: ΑΠΑ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009

Πίνακας 6.2.9.2: LQ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009

Πίνακας 6.2.10.1: ΑΠΑ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009

Πίνακας 6.2.10.2: LQ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009

Πίνακας 6.2.11.1: ΑΠΑ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009

Πίνακας 6.2.11.2: LQ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009

Πίνακας 6.2.12.1: ΑΠΑ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009

Πίνακας 6.2.12.2: LQ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009

Πίνακας 6.2.13.1: ΑΠΑ εκπαίδευση 1996-2009

Πίνακας 6.2.13.2: LQ εκπαίδευση 1996-2009

Πίνακας 6.2.14.1: ΑΠΑ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009

Πίνακας 6.2.14.2: LQ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009

Πίνακας 7.1.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Πίνακας 7.1.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

Πίνακας 7.2.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Πίνακας 7.2.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

Πίνακας 7.3.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Πίνακας 7.3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

Πίνακας 7.4.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Πίνακας 7.4.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 3.2.1: Πληθυσμιακή εξέλιξη Θεσσαλίας ανά ΠΕ

Διάγραμμα 3.2.2: Ηλικιακή πυραμίδα Θεσσαλίας

Διάγραμμα 3.3.2.1: ΑΕΠ Θεσσαλίας

Διάγραμμα 3.3.2.2: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Θεσσαλίας και Ελλάδας

Διάγραμμα 4.1.1: Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε Ευρώ 1988-2009

Διάγραμμα 4.1.2: ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ 1981-2007

Διάγραμμα 4.2.1: Καταθέσεις σε εκατ. Ευρώ 1980-2009

Διάγραμμα 4.2.2: Καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009

Διάγραμμα 4.2.3: Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009

Διάγραμμα 4.2.4: Καταθέσεις/ΑΕΠ 1981-2007

Διάγραμμα 4.3.1: Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο σε ευρώ 1982-2008

Διάγραμμα 4.4.1: Αριθμός νέων κατοικιών 1980-2009

Διάγραμμα 4.4.2: Αριθμός νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους 1980-2009

Διάγραμμα 4.5.1: Αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων 1980-2009

Διάγραμμα 5.1.1: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους 1981-2000

Διάγραμμα 5.2.1: Αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους 1990-2008

Διάγραμμα 5.3.1: Κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο σε χιλ.
KWh 1981-2008

Διάγραμμα 5.4.1: Αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους 1981-2009

Διάγραμμα 5.5.1: Μαθητές Α΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

Διάγραμμα 5.5.2: Μαθητές Β΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

Διάγραμμα 6.1.1: ΑΕΠ Α΄γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Διάγραμμα 6.1.2: ΑΕΠ Β'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Διάγραμμα 6.1.3: ΑΕΠ Γ'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Διάγραμμα 6.2.1.1: ΑΠΑ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.1.2: LQ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.2.1: ΑΠΑ αλιεία 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.2.2: LQ αλιεία 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.3.1: ΑΠΑ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.3.2: LQ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.4.1: ΑΠΑ μεταποίηση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.4.2: LQ μεταποίηση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.5.1: ΑΠΑ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.5.2: LQ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.6.1: ΑΠΑ κατασκευές 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.6.2: LQ κατασκευές 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.7.1: ΑΠΑ εμπόριο 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.7.2: LQ εμπόριο 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.8.1: ΑΠΑ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.8.2: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.9.1: ΑΠΑ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.9.2: LQ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.10.1: ΑΠΑ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.10.2: LQ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.11.1: ΑΠΑ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.11.2: LQ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.12.1: ΑΠΑ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.12.2: LQ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.13.1: ΑΠΑ εκπαίδευση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.13.2: LQ εκπαίδευση 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.14.1: ΑΠΑ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009

Διάγραμμα 6.2.14.2: LQ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009

Διάγραμμα 7.1.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Διάγραμμα 7.1.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ της χώρας 1995-2007

Διάγραμμα 7.1.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της χώρας 1990-2007

Διάγραμμα 7.2.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Διάγραμμα 7.2.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ της χώρας 1995-2007

Διάγραμμα 7.2.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της χώρας 1990-2007

Διάγραμμα 7.3.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Διάγραμμα 7.3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ της χώρας 1995-2007

Διάγραμμα 7.3.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της χώρας 1990-2007

Διάγραμμα 7.4.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

Διάγραμμα 7.4.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων στο ΑΕΠ της χώρας 1995-2007

Διάγραμμα 7.4.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων στο ΑΕΠ της χώρας 1990-2007

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: LQ γεωργία κτηνοτροφία

Χάρτης 2: LQ αλιεία

Χάρτης 3: LQ μεταλλεία και ορυχεία

Χάρτης 4: LQ μεταποίηση

Χάρτης 5: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια

Χάρτης 6: LQ εκπαίδευση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Προκειμένου να γίνει πλήρως κατανοητό το θέμα της παρούσας εργασίας, είναι απαραίτητο να διασαφηνιστούν αρχικά κάποιες βασικές έννοιες, συγκεκριμένα οι έννοιες «περιφέρεια» και «ενδοπεριφερειακές ανισότητες».

Ως περιοχή μπορεί να θεωρηθεί μία οποιαδήποτε τομή πάνω στο γεωγραφικό χώρο χωρίς απαραίτητα μέσα στα όρια της να περιλαμβάνονται κάποια κοινά ή προσδιορισμένα χαρακτηριστικά, ενώ η έννοια της περιφέρειας είναι πιο ακριβής και αυστηρά προσδιορισμένη. Ως περιφέρεια μπορεί να οριστεί μία συγκεκριμένη χωρική ενότητα η οποία παρουσιάζει κάποια κοινά χαρακτηριστικά, διαθέτει ομοιογένεια ως προς κάποια γνωρίσματα και έχει ολοκληρωμένη δομή, προκειμένου να μπορεί να διαχωριστεί από τις υπόλοιπες περιφέρειες. Γενικά, ο όρος περιφέρεια μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μία περιοχή η οποία διακρίνεται από χωρική συνέχεια και από μοναδικότητα κοινών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και απαραίτητη προϋπόθεση για να ενταχθούν κάποιες περιοχές σε μία περιφέρεια είναι να αποτελούν συνεχόμενη γεωγραφική ενότητα. Η περιφέρεια αποτελεί «ανοιχτό» οικονομικό σύστημα και η ύπαρξη της μπορεί κατά κάποιο τρόπο να θεωρηθεί θεωρητική. Οι περιφέρειες ορίζονται μόνο ως προς ένα συγκεκριμένο επίπεδο αναφοράς (π.χ. η Θεσσαλία αποτελεί περιφέρεια της Ελλάδας) και ως προς ένα συγκεκριμένο σύστημα αναφοράς (π.χ. οικονομική διάρθρωση) (Λαμπριανίδης, 2010).

Υπάρχουν πολλοί τρόποι διάκρισης των περιφερειών ανάλογα με το κριτήριο το οποίο χρησιμοποιείται. Κατά καιρούς έχουν προταθεί διάφορα κριτήρια για τη διάκριση των περιφερειών. Η πιο συνήθης διάκριση των περιφερειών η οποία χρησιμοποιείται ευρύτατα μέχρι σήμερα γίνεται με τα κριτήρια τα οποία όρισε ο Boudeville το 1966. Σύμφωνα με τα κριτήρια του Boudeville διακρίνονται τρεις κατηγορίες περιφερειών, οι ομοιογενείς περιφέρειες οι οποίες περιλαμβάνουν περιοχές με ομοιότητες σε κάποιο βασικό χαρακτηριστικό, οι λειτουργικές περιφέρειες οι οποίες περιλαμβάνουν περιοχές με στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, οι περιφέρειες προγραμματισμού ή σχεδιασμού οι οποίες περιλαμβάνουν περιοχές που ορίζονται με πολιτικά και διοικητικά κριτήρια (Πολύζος, 2011).

Οι ομοιογενείς περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές με ομοιότητες σε κάποιο βασικό χαρακτηριστικό. Το χαρακτηριστικό αυτό μπορεί να είναι οικονομικό (κατά κεφαλή ΑΕΠ, κατά κεφαλή εισόδημα, διάρθρωση των τομέων παραγωγής), κοινωνικο-πολιτικό (κοινωνική σύνθεση, πολιτική σύνθεση) ή γεωγραφικό (τοπογραφικά, εδαφικά, κλιματολογικά χαρακτηριστικά). Ο τρόπος αυτός διάκρισης των περιφερειών εμφανίζει σημαντικές αδυναμίες με κυριότερη την ανομοιομορφία των περιοχών οι οποίες απαρτίζουν μία περιφέρεια. Επίσης, άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα είναι το γεγονός ότι μία περιοχή μπορεί να ανήκει ταυτόχρονα σε περισσότερες από μία περιφέρειες ανάλογα με το χαρακτηριστικό ομοιομορφίας το οποίο επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί κάθε φορά. Το αποτέλεσμα της χρήσης αυτού του τρόπου διάκρισης είναι, συνεπώς, η δημιουργία περιφερειών οι οποίες δεν αποτελούν ομογενείς γεωγραφικές ενότητες με ομοιόμορφα κατανομημένα χαρακτηριστικά σε όλη την επιφάνεια τους, αλλά αντίθετα οι περιφέρειες οι οποίες δημιουργούνται παρουσιάζουν καίριες διαφορές στα φυσικά και ανθρωπογενή τους χαρακτηριστικά (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Οι λειτουργικές ή πολιτικές περιφέρειες περιλαμβάνουν περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους. Οι περιοχές αυτές επηρεάζονται από έναν κεντρικό πόλο, τον πόλο ανάπτυξης, ο οποίος είναι, συνήθως, η μεγαλύτερη πόλη ή η πρωτεύουσα της περιφέρειας. Οι πολιτικές περιφέρειες δημιουργούνται από τη συγκέντρωση του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων σε ορισμένα σημεία του χώρου. Στην περίπτωση αυτής της διάκρισης είναι εξαιρετικά δύσκολος ο καθορισμός των ορίων των περιφερειών λόγω της μεταβλητότητας της έντασης της εξάρτησης των οικισμών από τον πόλο ανάπτυξης και για το λόγο αυτό απαιτείται ο καθορισμός αυθαίρετων κατώτατων τιμών πυκνότητας των ροών πόλωσης, ώστε αυτές να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την ένταξη των περιοχών σε κάθε περιφέρεια (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Οι λειτουργικές περιφέρειες δεν αποτελούνται από ομοιογενείς μεταξύ τους περιοχές, ωστόσο είναι ιδιαίτερα χρήσιμες στην περιφερειακή επιστήμη, καθώς μέσω αυτών προσδιορίζονται τα κέντρα ελέγχου των περιφερειών και η κατεύθυνση και η ένταση των διαπεριφερειακών σχέσεων πέρα από τα όρια τους. Μέσω των πολιτικών περιφερειών διευκολύνεται η ενδοπεριφερειακή ανάλυση, καθώς μπορεί εύκολα να μελετηθεί η εξάρτηση των μικρών χωρικών μονάδων από τον κεντρικό πόλο και η αλληλεξάρτηση μεταξύ τους (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Στην παρούσα μελέτη αναφερόμαστε στην περιφέρεια με τη διοικητική έννοια του όρου, δηλαδή σε περιφέρεια προγραμματισμού ή σχεδιασμού. Πρόκειται για μία χωρική ενότητα με διοικητική υπόσταση η οποία διαθέτει θεσμοθετημένα όργανα διοίκησης και αυτοδιοίκησης με αρμοδιότητα για το σύνολο της ενότητας. Πρόκειται, επομένως, για μία χωρική ενότητα η οποία έχει οριοθετηθεί κατ' αυτό τον τρόπο, για να εξυπηρετήσει σκοπούς δημόσιας διοίκησης και οικονομικής ανάπτυξης. Τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των ορίων των διοικητικών περιφερειών μπορεί να είναι ένας συνδυασμός των κριτηρίων ομοιογένειας και πόλωσης. Μπορεί να επικρατήσουν στοιχεία γεωγραφικής και οικονομικής ομοιογένειας, ενώ άλλοτε δίνεται έμφαση στη λειτουργική αλληλεξάρτηση και στις οικονομικές και άλλου είδους ροές μεταξύ των επιμέρους περιοχών. Το μέγεθος των περιφερειών σχεδιασμού επιλέγεται έτσι, ώστε να είναι κατάλληλο για τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα του περιφερειακού προγραμματισμού και των εφαρμοζόμενων πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Η διαίρεση της Ελλάδας σε 13 διοικητικές περιφέρειες έγινε με το Νόμο 1622/1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση – Περιφερειακή Ανάπτυξη – Δημοκρατικός Προγραμματισμός», ενώ το Προεδρικό Διάταγμα 2503/1997 περί «Διοίκησης, Οργάνωσης και Στελέχωσης της Περιφέρειας» δίνει στις περιφέρειες το χαρακτήρα ενιαίας αποκεντρωμένης μονάδας διοίκησης του κράτους και παρέχει έναν πιο σαφή ορισμό της διοικητικής περιφέρειας. Σύμφωνα με το ΠΔ 2503/1997, η Περιφέρεια συνίσταται ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους και οργανώνεται, διοικείται και στελεχώνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Κύρια αρμοδιότητα των περιφερειών είναι η άσκηση περιφερειακής πολιτικής, η υλοποίηση του περιφερειακού προγραμματισμού και η επίτευξη της περιφερειακής ανάπτυξης (Ν. 2503/1997).

Οι περιφέρειες προγραμματισμού διαθέτουν το αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα ότι επειδή είναι διοικητικές υποδιαιρέσεις του κράτους εξασφαλίζουν στο μελετητή επάρκεια στατιστικών στοιχείων, για το λόγο αυτό οι διοικητικές περιφέρειες χρησιμοποιούνται συνήθως ως μονάδες ανάλυσης και τα διοικητικά όρια ως μονάδες ομαδοποίησης των περιοχών σε περιφέρειες. Επιπλέον, οι περιφέρειες προγραμματισμού έχουν δύο έννοιες, αφενός την οργανωτική ως διοικητική μονάδα του κράτους και αφετέρου την εδαφική ως τμήμα της επικράτειας στα όρια του οποίου ασκούν τις αρμοδιότητες τους κρατικά όργανα και υπηρεσίες αυτοδιοίκησης (Πετράκος

και Ψυχάρης, 2004). Στην Ελλάδα έχουν συσταθεί με Προεδρικά Διατάγματα δεκατρείς διοικητικές περιφέρειες, οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Ιονίων Νήσων, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Αττικής, Πελοποννήσου, Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης (Ν. 3852/2010).

Είναι γνωστό ότι τόσο η Ενωμένη Ευρώπη όσο και η μεταπολεμική Ελλάδα ταλανίζονται από το «περιφερειακό πρόβλημα» το οποίο συνίσταται από την ύπαρξη διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στο εσωτερικό τους, καθώς είναι ιστορικά επιβεβαιωμένο ότι ο βαθμός της οικονομικής ανάπτυξης τόσο μεταξύ των περιφερειών όσο και στο εσωτερικό αυτών δεν είναι ο ίδιος. Ο όρος «περιφερειακό πρόβλημα» αφορά, πιο συγκεκριμένα, στη χωρική ασυμμετρία αναφορικά με την αναπτυξιακή διαδικασία ενός γεωγραφικού χώρου και στην επακόλουθη περιφερειακή, οικονομική και κοινωνική ανισορροπία και ανισότητα. Η ύπαρξη των διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων είναι τόσο έντονη, ώστε οι θεωρίες «σύγκλισης» της οικονομίας έχουν αρχίσει τα τελευταία χρόνια να αμφισβητούνται και να αντικαθίστανται από τις «θεωρίες ανισορροπίας». Το «περιφερειακό πρόβλημα» δημιουργεί απόκλιση και ανομοιογένεια μεταξύ των περιφερειών, καθώς επίσης και στο εσωτερικό αυτών, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο (Petraikos, 2008).

Η υπέρμετρη ανάπτυξη της Αθήνας και των υπόλοιπων μεγάλων αστικών κέντρων η οποία οδήγησε στη δημιουργία πόλων ανάπτυξης και εμπόδισε τη διάχυση της ανάπτυξης στο λοιπό ελλαδικό χώρο, η υποβάθμιση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής η οποία είχε ως απόρροια την οικονομική παρακμή της υπαίθρου, η συγκέντρωση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων στους πόλους και η αποβιομηχάνιση των μικρών πόλεων, η ύπαρξη οικονομικών συγκέντρωσης, η δημιουργία μεταφορικών υποδομών σε επιλεγμένα σημεία του ηπειρωτικού κορμού της χώρας, η καθυστέρηση στην υιοθέτηση και οι δυσχέρειες στη διάχυση της τεχνολογίας και της καινοτομίας, η γεωγραφική θέση, η γεωμορφολογία και το διαφορετικό πληθυσμιακό δυναμικό των διαφόρων χωρικών ενότητων και η ποιότητα αυτού, το μεγάλο ποσοστό μειονεκτικών ορεινών και νησιωτικών περιοχών με αναπτυξιακή υστέρηση, ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας της δημόσιας διοίκησης ήταν κάποιοι από τους κύριους παράγοντες οι οποίοι δημιούργησαν και επέτειναν το «περιφερειακό πρόβλημα». Είναι εμφανές, επομένως, ότι το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων είναι πολυδιάστατο και

δημιουργείται από ένα πλήθος παραγόντων, ιστορικών, γεωμορφολογικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών, πολιτιστικών (Πολύζος, 2011).

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα είναι οι μεγάλες ανισότητες στο κατά κεφαλήν εισόδημα, στο επίπεδο ευημερίας, στις ευκαιρίες οικονομικής προόδου και στις επιλογές σχετικά με τον τρόπο ζωής των κατοίκων μεταξύ των νομών της χώρας, η συγκέντρωση του 50% του πληθυσμού, του 60%-65% των οικονομικών δραστηριοτήτων και του μεγαλύτερου ποσοστού των πολιτιστικών δραστηριοτήτων της χώρας στις δύο μητροπόλεις, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, η δημογραφική συρρίκνωση των λιγότερο ανεπτυγμένων νομών, η απώλεια της εθνικής συνεκτικότητας λόγω έντονων διαφορών στην ποιότητα ζωής, η ανισοκατανομή των επενδύσεων. Το περιφερειακό πρόβλημα αφορά στην ύπαρξη διαφοροποιήσεων μεταξύ περιφερειών και στο εσωτερικό αυτών οι οποίες έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη τους. Στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία η ύπαρξη διαφοροποιήσεων δεν έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη των περιφερειών, αναφερόμαστε σε ανομοιογένεια αντί για ανισότητα και δεν προκαλείται περιφερειακό πρόβλημα (Πολύζος, 2011).

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με μία πτυχή του «περιφερειακού προβλήματος», τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες αναφέρονται στις αρνητικές διαφοροποιήσεις οι οποίες υπάρχουν στο εσωτερικό της περιφέρειας με βάση κάποιους συγκεκριμένους δείκτες. Οι περιφερειακές ενότητες, οι οποίες είναι η αμέσως κατώτερη διοικητική διαίρεση μετά τις περιφέρειες, παρουσιάζουν διαφορετική εικόνα μεταξύ τους σε κάποια βασικά χαρακτηριστικά και οι αποκλίσεις μεταξύ των επιμέρους περιφερειακών ενοτήτων σε βασικούς, οικονομικούς και άλλους, δείκτες στο εσωτερικό μίας περιφέρειας δημιουργούν το πρόβλημα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες αναφέρονται κατά βάση σε οικονομικά μεγέθη, έχουν όμως και άλλες διαστάσεις (Πολύζος, 2011). Το πρόβλημα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων αφορά μεγέθη οικονομικά (π.χ. εισόδημα, ΑΕΠ), δημογραφικά (π.χ. πληθυσμός, αναλογία αντρών και γυναικών στον πληθυσμό), κοινωνικά (π.χ. επίπεδο εκπαίδευσης, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη), τεχνικά (π.χ. ύπαρξη υποδομών), περιβαλλοντικά (π.χ. ρύπανση, πράσινο), πολιτιστικά (π.χ. ύπαρξη υποδομών, οργάνωση εκδηλώσεων) καλύπτοντας έτσι το σύνολο των γνωρισμάτων τα οποία συνθέτουν τη φυσιογνωμία κάθε περιφερειακής ενότητας και κατ' επέκταση της περιφέρειας (Καυκαλάς, 2004).

Η ύπαρξη ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων είναι ένα ιδιαίτερα συχνό φαινόμενο, καθώς όπως διαφαίνεται από παραπάνω διαμορφώνεται από πολλούς διαφορετικούς μεταξύ τους παράγοντες και δημιουργείται από πληθώρα αιτίων. Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες λειτουργούν αρνητικά στην ανάπτυξη των περιφερειών, καθώς εμποδίζουν την ομοιογένεια τους και δυσχεραίνουν την ύπαρξη χωρικής συνοχής, χαρακτηριστικά τα οποία λειτουργούν ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη της χωρικής ολοκλήρωσης και κατ' επέκταση της περιφερειακής ανάπτυξης (Πολύζος, 2011).

Η περιφερειακή πολιτική στοχεύει στην επίλυση του «περιφερειακού προβλήματος». Στόχοι της σύγχρονης περιφερειακής πολιτικής είναι η εξάλειψη των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και η επίτευξη της χωρικής συνοχής, προκειμένου οι περιφέρειες να φτάσουν σε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης και σε καλύτερο επίπεδο ευημερίας στο σύνολο τους χωρίς μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των επιμέρους ενοτήτων τους, προκειμένου να βελτιωθεί η σχετική ελκυστικότητα για επενδύσεις των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών. Η περιφερειακή πολιτική αφορά σε θεσμικά ζητήματα, φυσική και άυλη υποδομή, ενώ τα αποτελέσματα της είναι ορατά και σε άλλους τομείς πολιτικής, όπως εκπαίδευση, υγεία, γεωργία, άμυνα και εξωτερική πολιτική (Οικονόμου, 2008).

Στους κυριότερους σκοπούς της περιφερειακής πολιτικής συγκαταλέγονται η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην κατανομή του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος, η μείωση της ανεργίας στις περιοχές στις οποίες είναι υψηλή, η μείωση των πληθυσμιακών πιέσεων στις κορεσμένες περιφέρειες, η διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, η προώθηση της τεχνολογικής προόδου στις καθυστερημένες περιφέρειες, η εξασφάλιση του άριστου τύπου εγκατάστασης των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Τα κυριότερα μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής είναι οι δημόσιες επενδύσεις, οι υποδομές, τα αναπτυξιακά κίνητρα, οι έλεγχοι και οι περιορισμοί, η ενίσχυση της κινητικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου σε συνδυασμό με την ενίσχυση της ευελιξίας, οι πολιτικές ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η αποκέντρωση του δημόσιου τομέα, οι πολιτικές ανθρώπινου δυναμικού, οι πολιτικές άυλων υποδομών, η εγκατάσταση επιστημονικών ιδρυμάτων, οι πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας, οι επιλεκτικές πολιτικές αντιμετώπισης της βιομηχανικής παρακμής. Στην Ελλάδα η πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης ασκείται από το 1950 με διάφορες μορφές και με μεγαλύτερη ένταση από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 (Οικονόμου, 2008).

Η Θεσσαλία, η οποία μελετάται στην παρούσα εργασία, είναι μία περιφέρεια η οποία δεν έχει μεγάλες διαφοροποιήσεις ως προς τη γεωμορφολογία της, ωστόσο κάθε περιφερειακή ενότητα παρουσιάζει τη δική της φυσιογνωμία η οποία είναι διαφορετική από των υπολοίπων. Το πρόβλημα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων είναι ιδιαίτερα έντονο μεταξύ του ανατολικού και του δυτικού τμήματος της περιφέρειας. Η Θεσσαλία είναι η μοναδική ελληνική περιφέρεια με δύο πόλεις μεσαίου μεγέθους, δηλαδή με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων, τη Λάρισα και το Βόλο, οι οποίες αποτελούν ένα ισχυρό αναπτυξιακό δίπολο. Το δίπολο Λάρισα – Βόλος λόγω της κεντροβαρικής του θέσης, του μεγάλου πληθυσμιακού δυναμικού του, των υποδομών που κατασκευάστηκαν και των βιομηχανικών δραστηριοτήτων που έλαβαν χώρα σε αυτό αναπτύχθηκε περισσότερο από την Καρδίτσα και τα Τρίκαλα. Στη συνέχεια, η ανάπτυξη του διπόλου συνεχίστηκε, καθώς στηρίχτηκε σε σύγχρονες μορφές οικονομίας, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται περισσότερο αναπτυγμένο από την Καρδίτσα και τα Τρίκαλα, που διαθέτουν εμφανώς μικρότερο πληθυσμιακό δυναμικό, στηρίζουν παραδοσιακά την οικονομία τους στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, διαθέτουν λιγότερες υποδομές και έχουν πιο δυσχερή επικοινωνία με το λοιπό ελλαδικό χώρο (Metaxas and Kallioras, 2007)

1.2 ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η έννοια της ανάπτυξης, όπως προαναφέρθηκε, είναι πολυδιάστατη. Επηρεάζεται από ένα σύνολο παραγόντων, όπως, το σύστημα αξιών της εποχής, τις ιστορικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συγκυρίες. Δεν υπάρχει, επομένως, ένας μοναδικός κοινά αποδεκτός τρόπος μέτρησης της ανάπτυξης, καθώς πρόκειται σε κάθε περίπτωση για μία πολύπλευρη έννοια η οποία περικλείει ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών. Άλλωστε η μεταβολή της έννοιας και του περιεχομένου της ανάπτυξης με την πάροδο του χρόνου οδηγεί και στη μεταβολή των δεικτών μέτρησης αυτής και στη μεταβολή της ερμηνείας τους. Οι ανάγκες και το επίπεδο διαβίωσης μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου και κατά συνέπεια θα πρέπει να μεταβάλλονται και οι δείκτες οι οποίοι μετρούν την ανάπτυξη των περιφερειών και, γενικότερα, των χωρικών ενότητων. Δείκτες οι οποίοι έχουν χρησιμοποιηθεί με επιτυχία για τη μέτρηση της ανάπτυξης στο παρελθόν, δεν έχουν σήμερα νόημα λόγω των σύγχρονων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Συνεπώς, οι δείκτες μέτρησης

της ανάπτυξης των περιφερειών και κατ' επέκταση οι δείκτες μέτρησης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων είναι πολλοί και αφορούν σε ένα μεγάλο πλήθος χαρακτηριστικών (Μουσούρα, 2005).

Οι πιο συνηθισμένοι δείκτες είναι οικονομικοί και ο κυριότερος από αυτούς είναι το κατά κεφαλή ΑΕΠ των περιφερειών και των ΠΕ. Το ΑΕΠ έχει χαρακτηριστεί από πολλούς, όμως, ως μεροληπτικός δείκτης, για το λόγο αυτό οι σύγχρονοι επιστήμονες προτιμούν να χρησιμοποιούν πιο σύνθετους δείκτες και, κυριότερα, το δείκτη επιπέδου διαβίωσης και το σύνθετο δείκτη ανάπτυξης. Ο δείκτης επιπέδου διαβίωσης περιλαμβάνει και συνδυάζει μεταξύ τους στοιχεία τα οποία αφορούν στη διατροφή, στην υγεία, στην εκπαίδευση, στην κατοικία, στην αναψυχή, στην ασφάλεια. Ο σύνθετος δείκτης ανάπτυξης περιλαμβάνει δεκαοκτώ φυσικά χαρακτηριστικά με κυριότερα οικονομικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η κατανομή του εργατικού δυναμικού στους οικονομικούς τομείς, η συμμετοχή της μεταποίησης στο σύνολο του βιομηχανικού τομέα κτλ (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Το σύστημα δεικτών το οποίο επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί κάθε φορά εξαρτάται από τις συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς επίσης από τη στρατηγική και τα συγκεκριμένα μέτρα ανάπτυξης τα οποία χρησιμοποιεί κάθε κοινωνία για την ανάπτυξη της. Σε γενικές γραμμές, όλοι οι δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της ανάπτυξης αφορούν στο επίπεδο ζωής των κατοίκων, στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και στα φυσικά χαρακτηριστικά των περιοχών (Μουσούρα, 2005). Οι πιο συνήθεις δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται στις μελέτες είναι το επίπεδο ανεργίας, η πληθυσμιακή εξέλιξη, η μετανάστευση, το μορφωτικό επίπεδο, η γεννητικότητα και η θνησιμότητα, οι κάτοικοι ανά κρεβάτι νοσοκομείου και ανά ιατρό, τα αυτοκίνητα, ο αριθμός τηλεφωνικών συνδέσεων, η κατανάλωση οικιακού ρεύματος, η κατά κεφαλή δαπάνη δημοσίων επενδύσεων, το περιφερειακό προϊόν κατά κεφαλή, η συγκέντρωση βιομηχανικών δραστηριοτήτων, το ποσοστό απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, η παραγωγικότητα, η ύπαρξη φυσικών πόρων (Πετράκος και Πολύζος, 2006).

Ανάλογα με τους δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται κάθε φορά καθορίζεται και ο βαθμός ανάπτυξης των περιφερειών. Η μέτρηση της ανάπτυξης δεν είναι αμερόληπτη, καθώς σχεδόν πάντοτε υπάρχουν προβλήματα αξιοπιστίας των μετρήσεων, μεθοδολογικές δυσκολίες στις μεθόδους μέτρησης ορισμένων δεικτών και εννοιολογική

σύγκριση μεταξύ των δεικτών και των φαινομένων τα οποία μετρούν. Επίσης, υπάρχουν παράγοντες οι οποίοι μπορούν να δώσουν μία ικανοποιητική εικόνα για το βαθμό ανάπτυξης μίας περιφέρειας, αλλά δεν μπορούν να μετρηθούν, καθώς είτε πρόκειται για ποιοτικά φαινόμενα τα οποία δε δύναται να ποσοτικοποιηθούν είτε γιατί δεν μπορούν να συλλεχθούν αξιόπιστα και ακριβή στοιχεία για τη μέτρηση τους (Παπαδασκαλόπουλος, 1990).

Η μέτρηση της ανάπτυξης και η σύγκριση αυτής μεταξύ περιφερειών, καθώς επίσης μεταξύ ΠΕ στο εσωτερικό των περιφερειών, γίνεται για να προσδιοριστεί το επίπεδο ισορροπίας. Ο όρος ισόρροπη ανάπτυξη χρησιμοποιείται συχνά, για να υποδηλώσει το βαθμό σύγκλισης. Η ισόρροπη ανάπτυξη περικλείει, σύμφωνα με τον Richardson, δύο έννοιες. Η πρώτη είναι η έννοια της σύγκλισης των περιφερειών και πρόκειται για την περίπτωση στην οποία οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες αναπτύσσονται με ταχύτερο ρυθμό από τις περισσότερες ανεπτυγμένες, ώστε να εξισωθεί το εισοδηματικό τους επίπεδο. Η δεύτερη έννοια αφορά στην απόκλιση και είναι το φαινόμενο κατά το οποίο οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες αναπτύσσονται με τον ίδιο ρυθμό με τις περισσότερες ανεπτυγμένες και, έτσι, δεν κατορθώνουν ποτέ να φτάσουν στο επίπεδο ανάπτυξης των δεύτερων (Amin, 1999).

1.3 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη και ανάλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας κατά το χρονικό διάστημα 1981 – 2011. Οι βασικοί τομείς οι οποίοι εξετάζονται είναι οι τεχνικές υποδομές, η κοινωνική και οικονομική ευημερία και ο παραγωγικός δυναμισμός. Η ανάλυση και σύγκριση γίνεται μέσω της χρήσης κοινωνικών, οικονομικών και παραγωγικών δεικτών στους οποίους δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, προκειμένου να φανεί η εξειδίκευση κάθε περιφερειακής ενότητας. Γίνεται σύγκριση των δεικτών μεταξύ των επιμέρους περιφερειακών ενοτήτων και, στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα κύρια οικονομικά χαρακτηριστικά κάθε περιφερειακής ενότητας. Τέλος, εξάγονται τα βασικά συμπεράσματα από τη συγκριτική μελέτη, γίνεται ανάλυση, αξιολόγηση και ερμηνεία των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στη Θεσσαλία και διατυπώνονται προτάσεις περιφερειακής πολιτικής για την εξάλειψη αυτών.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι μέσα από τη συγκριτική ανάλυση των δεικτών να γίνουν εμφανείς και κατανοητές οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες οι οποίες παρουσιάζονται στη Θεσσαλία, κυρίως μεταξύ του ανατολικού και του δυτικού τμήματος αυτής, να ερμηνευτούν επαρκώς και να χαραχτούν η κύρια στρατηγική, οι προοπτικές και οι βασικότεροι άξονες για την εξάλειψη τους. Απώτερος στόχος της μελέτης είναι να χαραχτεί το κατάλληλο πλαίσιο στρατηγικής για ισόρροπη χωρική ανάπτυξη στην περιφέρεια Θεσσαλίας.

Η εργασία δομείται σε δέκα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αποσαφηνίζονται οι βασικοί όροι οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την κατανόηση της μελέτης. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία σύντομη επισκόπηση των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης οι οποίες μπορούν να ερμηνεύσουν ως ένα βαθμό την εμφάνιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα κυριότερα δημογραφικά, οικονομικά, παραγωγικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Θεσσαλίας. Η παρουσίαση και ερμηνεία των δεικτών γίνεται σε τρία ξεχωριστά κεφάλαια ανάλογα με την κατηγορία στην οποία εμπίπτει κάθε δείκτης. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι δείκτες οικονομικής ευημερίας, στο πέμπτο κεφάλαιο οι δείκτες κοινωνικής ευημερίας και στο έκτο κεφάλαιο οι δείκτες παραγωγικού δυναμισμού με ιδιαίτερη βαρύτητα να δίνεται στο δείκτη χωρικής ειδικεύσης LQ ο οποίος αντικατοπτρίζει την ειδικεύση της οικονομίας κάθε ΠΕ. Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διαχρονική εικόνα της οικονομίας κάθε ΠΕ ξεχωριστά. Αφού ολοκληρωθεί η ανάλυση όλων των δεικτών, το όγδοο κεφάλαιο αποτελεί μία ερμηνεία των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στη Θεσσαλία, καθώς σε αυτό παρουσιάζονται η διαχρονική τους εξέλιξη, οι κυριότερες μορφές με τις οποίες εμφανίζονται, τα βασικότερα αίτια τα οποία τις προκαλούν και οι συνέπειες τους στην περιφέρεια. Στο ένατο κεφάλαιο παρουσιάζονται προτάσεις πολιτικής για την ισόρροπη χωρική ανάπτυξη της περιφέρειας, που είναι άλλωστε και ο στόχος της μελέτης, και, τέλος, στο δέκατο κεφάλαιο παρουσιάζονται επιγραμματικά τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Η εμφάνιση έντονων οικονομικών ανισοτήτων μετά το 1950 και η επακόλουθη διόγκωση του περιφερειακού προβλήματος προσέλκυσαν το ενδιαφέρον πολλών οικονομολόγων και άλλων επιστημόνων οι οποίοι ασχολήθηκαν εντατικά με το ζήτημα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη συγκρότηση επιμέρους οικονομικών κλάδων οι οποίοι έχουν ως αντικείμενο ενασχόλησης το περιφερειακό πρόβλημα, οι κυριότεροι εκ των οποίων είναι η οικονομική γεωγραφία, η αστική οικονομική, η περιφερειακή οικονομική, η περιφερειακή ανάπτυξη (Λαμπριανίδης, 2010). Η περιφερειακή ανάπτυξη αρχικά αντιμετωπίστηκε ως αμιγώς οικονομικό θέμα και απασχόλησε μόνο τους οικονομολόγους οι οποίοι μελέτησαν τα αστικά και περιφερειακά φαινόμενα με τη χρήση των εργαλείων της οικονομικής επιστήμης. Στη συνέχεια, όμως, έγινε φανερή η αλληλένδετη σχέση των περιφερειακών ανισοτήτων με τις χωρικές οικονομικές σχέσεις και με το χώρο γενικότερα και, έτσι, ο κλάδος της περιφερειακής ανάπτυξης προσέλκυσε πλήθος άλλων επιστημόνων από διαφορετικά πεδία (Πολύζος, 2011).

Πιο συγκεκριμένα, η περιφερειακή επιστήμη προσέλκυσε το ενδιαφέρον γεωγράφων οι οποίοι ασχολήθηκαν με την ανάπτυξη υποδειγμάτων στα οποία ενσωματώνεται η γεωγραφική απόσταση, μηχανικών οι οποίοι ενσωμάτωσαν τη χωρική διάσταση αστικής ή περιφερειακής κλίμακας στο σχεδιασμό έργων και στη μελέτη τεχνικών προβλημάτων, γεωπόνων, δασολόγων, περιβαλλοντολόγων, κοινωνιολόγων, δημογράφων, πολιτικών επιστημόνων, δικηγόρων, καθώς και πλήθος άλλων επιστημόνων από άλλα επιστημονικά πεδία οι οποίοι χρησιμοποίησαν στις μελέτες τους τις έννοιες της απόστασης και του χώρου. Η περιφερειακή επιστήμη κατάφερε, επομένως, να ενώσει ποικιλία επιστημονικών χώρων, σχετικών μεταξύ τους, παρέχοντας τη δυνατότητα στους επιστήμονες να εντοπίζουν κοινά προβλήματα και παρεμφερή επιστημονικά ενδιαφέροντα (Πολύζος, 2011). Η περιφερειακή επιστήμη εφαρμόζεται μέσω των περιφερειακών πολιτικών. Ο όρος περιφερειακές πολιτικές περιλαμβάνει όλες τις πολιτικές οι οποίες έχουν διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο χώρο και όχι μόνο όσες ρητά χαρακτηρίζονται ως περιφερειακές πολιτικές ανάπτυξης (Οικονόμου, 2008).

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των διάφορων θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης, κρίνεται χρήσιμο να δοθούν κάποιες διευκρινίσεις για τον όρο περιφέρεια και πως αυτός χρησιμοποιείται από τους επιστήμονες της περιφερειακής ανάπτυξης. Παρόλο που όλοι οι θεωρητικοί της περιφερειακής ανάπτυξης έχουν ως στόχο την κατανόηση και μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, δε χρησιμοποιούν με τον ίδιο τρόπο τον όρο περιφέρεια και τα χαρακτηριστικά αυτής. Παρατίθενται στη συνέχεια οι κυριότεροι ορισμοί οι οποίοι έχουν δοθεί από τους επιστήμονες για τον καθορισμό του όρου περιφέρεια.

Ο Isard υποστήριξε ότι η περιφέρεια δεν αποτελεί μία αυθαίρετα ορισμένη περιοχή και αποκτά σημασία μέσα από τα προβλήματα της. Χρησιμοποίησε ποικιλία κριτηρίων για το διαχωρισμό του γεωγραφικού χώρου σε περιφέρειες ανάλογα με το σκοπό κάθε έρευνας. Οι Christaller και Losch στο υπόδειγμα κεντρικής θέσης το οποίο ανέπτυξαν ορίζουν ως περιφέρεια τα ιεραρχικά συστήματα των κεντρικών θέσεων ή των πόλεων θεωρώντας ότι κάθε περιφέρεια αποτελείται από ένα μικρό αριθμό πόλεων μεγάλου πληθυσμιακού μεγέθους και ένα μεγάλο αριθμό πόλεων μικρού πληθυσμιακού μεγέθους. Στο εσωτερικό κάθε περιφέρειας οι πόλεις εισάγουν αγαθά από τις πόλεις οι οποίες βρίσκονται σε υψηλότερες κατηγορίες, εξάγουν αγαθά σε πόλεις οι οποίες βρίσκονται σε χαμηλότερες κατηγορίες, ενώ δεν υπάρχει οικονομική αλληλεπίδραση μεταξύ των πόλεων της ίδια κατηγορίας. Τα υποδείγματα των Christaller και Losch παρουσίασαν τη χωρική δομή και την οικονομική αλληλεξάρτηση των περιφερειών (Λαμπριανίδης, 2010). Η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών υποδειγμάτων είναι ότι το υπόδειγμα του Christaller είναι, κυρίως, επαγωγικό, με την έννοια ότι το υπόδειγμα στηρίζεται κατά βάση στην παρατήρηση της πραγματικότητας και όχι τόσο στην προβολή ενός σχήματος φτιαγμένου με κάποιες βασικές αρχές. Αντίθετα, το υπόδειγμα του Losch είναι απαγωγικό και σε αυτό η οικονομία ορίζεται ως μία ποικιλία επιχειρήσεων οι οποίες παράγουν μία ποικιλία αγαθών με στόχο τον καθορισμό ενός «ιδανικού» οικονομικού τοπίου με βάση τέσσερις αρχές. Το «ιδανικό» τοπίο του Losch ορίζεται ως η ύπαρξη μίας αποτελεσματικής χωρικής κατανομής των δραστηριοτήτων οι οποίες απορρέουν από μία πλήρως ανταγωνιστική οικονομία (Μουσούρα, 2005).

Ένας άλλος ορισμός έχει δοθεί από τους Hoover και Giarratani οι οποίοι προσπάθησαν να καθορίσουν μία περιοχή από την άποψη της χωρικής αλληλεξάρτησης ή των «κεντρικών» αγορών εργασίας. Σύμφωνα με τον ορισμό των Hoover και Giarratani, οι περιφέρειες – «κεντρικές» αγορές χαρακτηρίζονται από εσωτερική λειτουργική

ενσωμάτωση και προσανατολισμό των οικονομικών δραστηριοτήτων προς ένα ενιαίο, κεντρικό σημείο στο οποίο υπάρχει η υπόθεση της κυριαρχίας. Ο Richardson επέκτεινε την έννοια του κέντρου και περιέλαβε και τις πολυκεντρικές περιοχές οι οποίες έχουν υψηλούς βαθμούς εσωτερικής λειτουργικής ολοκλήρωσης παρά το γεγονός ότι περιλαμβάνουν πολλά κέντρα και διάφορες περιφέρειες. Σύμφωνα με τον Fox «λειτουργική οικονομική περιοχή» είναι μία περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία ενός κεντρικού σημείου πέρα από την περιβάλλουσα περιφέρεια και εξαρτάται από τη χωρική εξάρτηση των εργαζομένων. Τέλος, ο Markusen ορίζει ως περιφέρεια μία «περιοχή ή κοινωνία ιστορικά εξελισσόμενη, με συνάφεια μεταξύ των κατοίκων επί ορισμένου εδάφους η οποία κατέχει κάποιο φυσικό, κοινωνικο-οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό περιβάλλον και μια χωρική δομή ευδιάκριτη από άλλες περιφέρειες και από άλλες κύριες χωρικές ενότητες, όπως η πόλη κράτος» χρησιμοποιώντας ως κριτήριο την ομοιογένεια η οποία προκύπτει από τη χρόνια αλληλεπίδραση ανθρώπων και περιβάλλοντος σε μία ορισμένη περιοχή (Λαμπριανίδης, 2010).

Υπάρχουν πολλές θεωρίες οι οποίες επεξηγούν την ύπαρξη χωρικών οικονομικών ανισοτήτων. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι θεωρητικές αυτές προσεγγίσεις οι οποίες έχουν αναπτυχθεί και γίνεται μία εκτενέστερη αναφορά για τις σημαντικότερες και επικρατέστερες από αυτές. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι όλες οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης δεν ερμηνεύουν τις περιφερειακές ανισότητες με τον ίδιο τρόπο, δεν έχουν τους ίδιους στόχους και τις ίδιες επιδιώξεις ούτε χρησιμοποιούν τα ίδια μέσα. Ανάλογα με τον κύριο στόχο τους οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης διαχωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στις θεωρίες αυτοεξισορρόπησης – ανάπτυξης ή θεωρίες σύγκλισης και στις θεωρίες ανισορροπίας – υπανάπτυξης ή θεωρίες απόκλισης (Λαμπριανίδης, 2010).

2.2 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΥΤΟΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗΣ – ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτοεξισορρόπησης- ανάπτυξης οι οποίες αναπτύχθηκαν τόσο από ορθόδοξους όσο και από μαρξιστές επιστήμονες, οι φτωχές χώρες και περιφέρειες από τη στιγμή που θα ενταχθούν στην αγορά, θα ακολουθήσουν την πορεία των ήδη ανεπτυγμένων χωρών και περιφερειών και σταδιακά μέσω της διάχυσης εργασίας,

κεφαλαίου και τεχνολογίας θα μειώσουν το χάσμα με αυτές και θα ακολουθήσουν εξελικτική πορεία. Οι θεωρίες αυτοεξισορρόπησης - ανάπτυξης υποστηρίζουν, επομένως, ότι οι μηχανισμοί της αγοράς προκαλούν εξισορρόπηση και μείωση των χωρικών ανισοτήτων (Λαμπριανίδης, 2010).

Η σημαντικότερη ίσως θεωρία αυτοεξισορρόπησης – ανάπτυξης είναι η θεωρία των σταδίων ανάπτυξης σύμφωνα με την οποία η οικονομική ανάπτυξη όλων των χωρών και περιφερειών περνάει από χαρακτηριστικά και ομοιογενή στάδια τα οποία διαφέρουν μεταξύ τους, διέπονται από μία εσωτερική λογική και οδηγούν το ένα στην παραγωγή του άλλου. Πολλοί επιστήμονες διατύπωσαν θεωρίες σταδίων ανάπτυξης τόσο φιλελεύθεροι όσο και μαρξιστές. Ιδιαίτερη επιστημονική και πολιτική απήχηση είχε η θεωρία των σταδίων ανάπτυξης του Rostow. Σύμφωνα με τη θεωρία του Rostow, η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί μία γραμμική, διαδοχική εξέλιξη πέντε διαφορετικών σταδίων από τα οποία είναι υποχρεωμένες να περάσουν οι οικονομίες όλων των χωρών και η διάκριση των σταδίων γίνεται σύμφωνα με το βαθμό ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Τα πέντε στάδια του Rostow είναι το στάδιο της παραδοσιακής κοινωνίας, των προϋποθέσεων της απογείωσης, της απογείωσης, της πορείας προς την ωριμότητα, της υψηλής μαζικής κατανάλωσης (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Στη θεωρία του Rostow στηρίχτηκε ο Taaffe και ανέπτυξε ένα ιδεατό μοντέλο ανάπτυξης νησιού το οποίο αποτελείται από τέσσερα στάδια, της παραδοσιακής κοινωνίας, της απογείωσης, της πορείας προς την ωριμότητα και της υψηλής μαζικής κατανάλωσης. Ο Friedmann διέκρινε τέσσερα στάδια ανάπτυξης, το προβιομηχανικό, το μεταβατικό, το βιομηχανικό και το μεταβιομηχανικό λαμβάνοντας υπόψη ως βασικό κριτήριο διάκρισης των σταδίων το ποσοστό συμμετοχής της βιομηχανίας στο ΑΕΠ, ενώ ο Hirschman στη θεωρία του χρησιμοποίησε ως κριτήριο διαχωρισμού των σταδίων την πόλωση η οποία υπάρχει αρχικά ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και υπανάπτυκτες περιφέρειες, στη συνέχεια υποχωρεί και αντικαθίσταται από ροή από τα μεγαλύτερα προς τα μικρότερα κέντρα, δηλαδή ροή προς τα κάτω (Λαμπριανίδης, 2010). Δημοφιλής είναι και η εμπειρική μελέτη του Williamson ο οποίος υποστήριξε ότι οι περιφερειακές ανισότητες είναι περιορισμένες στα αρχικά στάδια ανάπτυξης, αποκτούν τη μέγιστη τιμή τους στο μέσο της αναπτυξιακής διαδικασίας και μειώνονται στο στάδιο της ωριμότητας της ανάπτυξης (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Το βασικό χαρακτηριστικό όλων των θεωριών σταδίων ανάπτυξης οι οποίες διατυπώθηκαν το οποίο μπορεί να θεωρηθεί και μειονέκτημα τους είναι η γενίκευση, χαρακτηρίζονται δηλαδή από γραμμική αντίληψη της εξέλιξης και υπέρμετρη σχηματοποίηση, λαμβάνουν υπόψη οικονομικούς κυρίως παράγοντες και δε δίνουν βάση σε κοινωνικούς, πολιτικούς και άλλους παράγοντες και διαδικασίες μετασχηματισμού οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν την εξέλιξη των χωρών και των περιφερειών. Οι υπόλοιπες θεωρίες αυτοεξισορρόπησης - ανάπτυξης οι οποίες διατυπώθηκαν είναι η θεωρία του διαπεριφερειακού εμπορίου, η θεωρία της εξαγωγικής/οικονομικής βάσης, η θεωρία της έλλειψης/αφθονίας πόρων, η θεωρία του δυϊσμού/περιφερειακού δυϊσμού, η θεωρία της τομεακής διάρθρωσης (Μουσούρα, 2005).

2.3 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ – ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι θεωρίες ανισορροπίας – υπανάπτυξης ή θεωρίες απόκλισης υπήρξαν η αντίδραση στις θεωρίες αυτοεξισορρόπησης. Σύμφωνα με τις θεωρίες ανισορροπίας – υπανάπτυξης οι υπανάπτυκτες χώρες ακολουθούν μία πορεία οικονομικής ανάπτυξης εντελώς διαφορετική από αυτή των ανεπτυγμένων, με αποτέλεσμα να διευρύνεται το χάσμα μεταξύ τους και η ενσωμάτωση των υπανάπτυκτων χωρών στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά να δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από αυτά που επιλύει. Σύμφωνα με αυτές τις θεωρίες οι περιφερειακές ανισότητες είναι βαθιά ριζωμένες στο καπιταλιστικό σύστημα και τείνουν να διευρύνονται όσο η οικονομία αφήνεται να λειτουργεί στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Οι θεωρίες ανισορροπίας – υπανάπτυξης αναπτύσσουν μία απαισιόδοξη άποψη για τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης των υπανάπτυκτων χωρών και την επίλυση των ανισοτήτων και θεωρούν απαραίτητη την κρατική παρέμβαση με το σχεδιασμό των αναπτυξιακών πολιτικών για τη μείωση των χωρικών ανισοτήτων και την προώθηση της ανάπτυξης στις υπανάπτυκτες περιοχές. Η προέλευση των θεωριών αυτών είναι κείνσιανή (Μουσούρα, 2005).

Η πιο γνωστή σίγουρα και η σημαντικότερη ίσως θεωρία ανισορροπίας – υπανάπτυξης είναι η θεωρία των πόλων ανάπτυξης η οποία διατυπώθηκε από τον Perroux. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η χωρική και βιομηχανική και κατ' επέκταση η οικονομική ανάπτυξη εμφανίζονται σε σημεία και πόλους ανάπτυξης, οι οικονομικές

δραστηριότητες παρουσιάζουν δηλαδή χωρική συγκέντρωση σε ένα αστικό κέντρο. Δημιουργείται κατ' αυτό τον τρόπο πόλωση της ανάπτυξης, καθώς η οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται σε έναν πόλο από τον οποίο εξαρτάται η περιβάλλουσα περιοχή η οποία είναι συνήθως υπανάπτυκτη λόγω έλλειψης οικονομικών δραστηριοτήτων. Η πολωτική διαδικασία συντελεί στη συγκέντρωση και άλλων ομοειδών επιχειρήσεων στον πόλο ανάπτυξης και οδηγεί στη δημιουργία οικονομικών συγκέντρωσης. Η θεωρία των πόλων ανάπτυξης βρήκε ευρεία εφαρμογή στον ελλαδικό χώρο, καθώς υπήρξε η βασική στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης η οποία χρησιμοποιήθηκε για την επίλυση του περιφερειακού προβλήματος από τη δεκαετία του 1960 ως τις μέρες μας (Λαμπριανίδης, 2010).

Η θεωρία των πόλων ανάπτυξης συγκεντρώνει πολλά πλεονεκτήματα τα κυριότερα από τα οποία είναι η δημιουργία οικονομικών συγκέντρωσης οι οποίες είναι αποτελεσματικό μέσο για την ανάπτυξη, η μείωση του κοινωνικού κόστους και η αύξηση της αποτελεσματικότητας των επενδύσεων λόγω της συγκέντρωσης τους στους πόλους, η διάχυση της ανάπτυξης στις καθυστερημένες περιφέρειες. Ωστόσο, παρουσιάζει και κάποια μειονεκτήματα. Στα κυριότερα μειονεκτήματα συγκαταλέγονται η ετερογένεια και η ασυμμετρία σε ενδοπεριφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε υπέρμετρη ανάπτυξη του πόλου και να επιφέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα οδηγώντας σε όξυνση αντί για άμβλυνση του περιφερειακού προβλήματος. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η τοποθέτηση ενός πόλου ανάπτυξης σε μία καθυστερημένη περιφέρεια δεν επαρκεί για την οικονομική της ανάπτυξη. Η εφαρμογή βέβαια της θεωρίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Γαλλία με τις *metropoles d'equilibre*, Ιταλία με την *Cassa per il Mezzogiorno*, Ισπανία με τα *Polos de desarrollo* κ.α.) αποδεικνύει ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον περιορισμό των ανισοτήτων και την εξάλειψη του περιφερειακού προβλήματος (Λαμπριανίδης, 2010).

Άλλη σημαντική θεωρία ανισορροπίας – υπανάπτυξης είναι η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας η οποία αναπτύχθηκε από το Myrdal και υποστηρίζει ότι η ανεμπόδιστη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς λειτουργεί δυσμενώς στην ανάπτυξη των υπανάπτυκτων περιφερειών και εντείνει την ανισορροπία στη χρήση των πόρων. Γενικά, η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι οι οικονομικές δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας ενισχύουν τις τάσεις συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων στο χώρο και αυξάνουν αντί να μειώνουν τις περιφερειακές ανισότητες. Η άνιση ανάπτυξη προκαλείται από δύο αλληλοσυνδεόμενες

διαδικασίες, τη διαδικασία της σωρευτικής αιτιότητας δηλαδή την οικονομική ανάπτυξη συγκεκριμένων κέντρων και τη διαδικασία της χωροταξικής αλληλεξάρτησης δηλαδή την αποδυνάμωση της περιφέρειας αντί της διάχυσης και επέκτασης της ανάπτυξης προς τα κάτω. Ο Myrdal υποστήριξε ότι οι περιφερειακές ανισότητες εξαρτώνται από το επίπεδο ανάπτυξης των κρατών (Μουσούρα, 2005).

Παρόμοιο μοντέλο με αυτό του Myrdal διατύπωσε και ο Hirschman με τη διαφορά ότι αυτός θεωρεί ότι ο συσσωρευτικός μηχανισμός της ανάπτυξης και η πόλωση κυριαρχούν στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης, ενώ στα επόμενα στάδια παρατηρείται διάχυση της ανάπτυξης προς τα κάτω και σταδιακή εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων. Οι υπόλοιπες θεωρίες ανισορροπίας – υπανάπτυξης οι οποίες έχουν διατυπωθεί είναι η θεωρία της εσωτερικής αποικίας, η θεωρία των φαύλων κύκλων, η θεωρία της εξάρτησης, η θεωρία της συνάρθρωσης των τρόπων παραγωγής, η θεωρία του εργατικού δυναμικού – ανταγωνισμού των επιχειρήσεων (Μουσούρα, 2005).

2.4 ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Οι νέες τάσεις οι οποίες παρουσιάστηκαν στο πρόβλημα της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης μετά τη δεκαετία του 1970 ως απόρροια της κρίσης στους παραδοσιακούς οικονομικούς κλάδους και της αποδυνάμωσης του κράτους πρόνοιας είχαν ως αποτέλεσμα τη διατύπωση σύγχρονων θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης. Οι πιο διαδεδομένες προσεγγίσεις οι οποίες υπόκεινται στις σύγχρονες θεωρίες είναι το υπόδειγμα της ενδογενούς ανάπτυξης ή τοπικής ανάπτυξης, η θεωρία του Porter και η νέα οικονομική γεωγραφία η οποία αποτέλεσε μία νέα σχολή περιφερειακής επιστήμης (Λαμπριανίδης, 2010).

Σημαντική στην κατηγορία αυτή είναι η προσέγγιση του Romer η οποία στηρίχτηκε σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας του οποίου η βασική θέση είναι ότι οι αύξουσες αποδόσεις κλίμακας προκύπτουν από τη συσσώρευση της γνώσης. Το υπόδειγμα αυτό επιδιώκει να αποδείξει ότι η ανάπτυξη είναι μία συσσωρευτική διαδικασία, οι επενδύσεις χαρακτηρίζονται από αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, επομένως οι ρυθμοί ανάπτυξης των ανεπτυγμένων χωρών είναι υψηλότεροι από αυτούς των λιγότερο ανεπτυγμένων και αυτό οδηγεί σε απόκλιση αντί για σύγκλιση. Η θεωρία του Porter, η

οποία θα μπορούσε να ενταχθεί στις θεωρίες της ενδογενούς ανάπτυξης, υποστηρίζει ότι η γεωγραφική συγκέντρωση της παραγωγής οδηγεί σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία συγκριτικών πλεονεκτημάτων για τις περιφέρειες. Επομένως, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων δημιουργούνται επιχειρηματικές συστάδες, τα λεγόμενα clusters (Πολύζος, 2011).

Σε ότι αφορά στη σχολή της «νέας οικονομικής γεωγραφίας», αυτή εξέτασε σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας τις χωρικές δυνάμεις οι οποίες αναπτύσσονται σε μία οικονομία, όταν οι αγορές λειτουργούν σε συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού, τα προϊόντα είναι διαφοροποιημένα, η παραγωγή των επιχειρήσεων υπόκειται σε αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, υπάρχει κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου και το κόστος μεταφοράς είναι μη μηδενικό. Τα βασικά συμπεράσματα του υποδείγματος της σχολής της «νέας οικονομικής γεωγραφίας» είναι ότι η μείωση των αποστάσεων και του κόστους μεταφοράς οδηγεί στην εξασθένιση των φυγόκεντρων δυνάμεων οι οποίες αντισταθμίζουν τη συσσωρευτική δυναμική των οικονομιών κλίμακας, η συσσωρευτική διαδικασία αυτοτροφοδοτείται και, τέλος, το αν μία περιοχή μπορεί ή όχι να επωφεληθεί από τη δυναμική της συσσώρευσης εξαρτάται από το αν διαθέτει ή όχι ένα κρίσιμο αρχικό μέγεθος και από τις γεωγραφικές της συντεταγμένες (Πολύζος 2011).

Τέλος, κρίνεται απαραίτητο να δοθούν κάποιες διευκρινίσεις για τον όρο ανάπτυξη η οποία τις περισσότερες φορές ταυτίζεται με την οικονομική ανάπτυξη. Η έννοια της ανάπτυξης είναι πολυσχιδής και εμπεριέχει πολλές μορφές, την οικονομική, πολιτιστική, κοινωνική, τεχνολογική, διοικητική, καθώς επίσης και άλλες μορφές οι οποίες αλληλοεπηρεάζονται, επηρεάζουν και ταυτόχρονα επηρεάζονται από την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η έννοια της ανάπτυξης είναι πολυδιάστατη και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το σύστημα αξιών και προτιμήσεων το οποίο βρίσκεται άμεσα ή έμμεσα πίσω από κάθε ορισμό (Πολύζος, 2011).

Ένας συνθετικός ορισμός της ανάπτυξης έχει δοθεί από τους Kindleberg και Herrick σύμφωνα με τους οποίους η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει «τη βελτίωση της υλικής ευημερίας, ιδίως των ατόμων που έχουν τα χαμηλότερα εισοδήματα, την εξάλειψη της πενίας των μαζών και των φαινομένων που τη συνακολουθούν, δηλαδή του αναλφαβητισμού, των ασθενειών και των πρώιμων θανάτων, τη μεταβολή της σύνθεσης των εισροών και των εκροών, η οποία γενικά συμπεριλαμβάνει και

μετατοπίσεις της διάρθρωσης της παραγωγής από τις γεωργικές προς τις μεταποιητικές δραστηριότητες, την οργάνωση της οικονομίας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η παραγωγική απασχόληση να είναι καθολική στον πληθυσμό εργασιακής ηλικίας, αντί να αποτελεί κατάσταση μίας προνομιούχου μειονότητας και την αντίστοιχα μεγαλύτερη συμμετοχή ομάδων ευρύτερης βάσεως στη λήψη αποφάσεων ως προς τις κατευθύνσεις, οικονομικές ή άλλες, προς τις οποίες πρέπει να στραφούν, για να βελτιώσουν την ευημερία τους» (Λαμπριανίδης, 2010).

Ένας άλλος ορισμός της ανάπτυξης έχει δοθεί από τον Κανελλόπουλο. Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, οικονομική ανάπτυξη είναι «η μακροχρόνια διαδικασία κατά την οποία μία οικονομία ως σύνολο πραγματοποιεί αύξηση και διαφοροποίηση του αποτελέσματος της παραγωγικής ικανότητας της, σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές μεταβολές στη δομή της, άγουσα εις μόνιμη, συσσωρευτική και αυτοσυντηρούμενη αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος επί αυξανόμενου πληθυσμού» (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι η ανάπτυξη δε σημαίνει απλά παραγωγή περισσότερου προϊόντος, δεν ταυτίζεται δηλαδή με την οικονομική μεγέθυνση, αλλά αφορά στη δημιουργία μονιμότερων οικονομιών και στη διαμόρφωση ενός κοινωνικό-οικονομικού και θεσμικού περιβάλλοντος το οποίο επιτρέπει και ενισχύει την ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας τόσο στο επίπεδο του ατόμου όσο και στο επίπεδο των συλλογικών δραστηριοτήτων κάθε κοινωνίας (Πολύζος, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα κυριότερα γεωμορφολογικά, διοικητικά, οικονομικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά τα οποία συνθέτουν τη φυσιογνωμία της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Γίνεται μία ανασκόπηση της εξέλιξης των χαρακτηριστικών αυτών τα τελευταία χρόνια, προκειμένου η ανάλυση να είναι πιο ολοκληρωμένη, και πραγματοποιείται συγκριτική ανάλυση των χαρακτηριστικών ανά περιφερειακή ενότητα, ώστε να γίνουν εμφανείς οι κύριες διαφορές μεταξύ τους και τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία συνθέτουν την εικόνα κάθε περιφερειακής ενότητας και τη διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες.

3.1 ΒΑΣΙΚΑ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Η περιφέρεια Θεσσαλίας βρίσκεται στο κέντρο του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδας, συνορεύει βόρεια με τις περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, νότια με την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, δυτικά με την περιφέρεια Ηπείρου, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος. Η έκταση της είναι 14.307 χλμ² και αποτελεί το 10,6% του συνόλου της ελληνικής επικράτειας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000-2006).

Στον πίνακα 3.1.1 παρουσιάζεται αναλυτικά η κατανομή του εδάφους της Θεσσαλίας.

Πίνακας 3.1.1: Κατανομή εδάφους

	Θεσσαλία		Ελλάδα	
	Απόλυτες τιμές (χλμ ²)	Ποσοστιαίες τιμές (%)	Απόλυτες τιμές (χλμ ²)	Ποσοστιαίες τιμές (%)
Έκταση	14.036	100	131.957	100
Χερσαία έκταση	14.003	99,8	130.714	99,1
Νησιωτική έκταση	33	0,2	1.243	0,9
Ορεινές περιοχές	6.474	46,1	55.665	42,2
Πεδινές περιοχές	7.563	53,9	76.292	57,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα, το έδαφος της Θεσσαλίας είναι, κυρίως, χερσαίο, καθώς οι νησιωτικές περιοχές (Βόρειες Σποράδες) καλύπτουν μόλις το 0,2% του εδάφους. Οι πεδινές περιοχές είναι περισσότερες από τις ορεινές, ωστόσο το ποσοστό τους είναι χαμηλότερο από του μέσου εθνικού και η διαφορά στο ποσοστό πεδινών και ορεινών περιοχών είναι πολύ μικρή, επομένως η περιφέρεια δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πεδινή ή ορεινή (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000-2006).

Σημαντικό γεωμορφολογικό στοιχείο της περιφέρειας είναι η πεδιάδα της Θεσσαλίας, η μεγαλύτερη πεδιάδα και σιτοβολώνας της ελληνικής επικράτειας, η οποία διαρρέεται από τα δυτικά προς τα ανατολικά από τον ποταμό Πηνειό, το τρίτο μεγαλύτερο ποτάμι της χώρας. Η Θεσσαλία περιβάλλεται από όρη τα οποία είναι στο βόρειο τμήμα της το όρος Όλυμπος, το υψηλότερο βουνό της χώρας, δυτικά το νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου και ο Κόζιακας, νοτιοδυτικά το βόρειο τμήμα των Αγράφων, ανατολικά η Όσσα, το Μαυροβούνι και το Πήλιο, τα οποία σχηματίζουν τη χερσόνησο της Μαγνησίας, και η Όθρυς. Το υπέδαφος της περιφέρειας διαθέτει, κυρίως, χρωμίτη, θειούχα μεταλλεύματα, αμίαντο, ιλμενίτη και κοιτάσματα λιγνίτη (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000-2006).

Διοικητικά η περιφέρεια Θεσσαλίας διαιρείται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες, την Καρδίτσα, τη Λάρισα, τη Μαγνησία και τα Τρίκαλα. Στη Θεσσαλία και, συγκεκριμένα, στην περιφερειακή ενότητα Μαγνησίας υπάγονται διοικητικά και οι Βόρειες Σποράδες εκτός από τη Σκύρο. Έδρα της περιφέρειας είναι η Λάρισα. Με την ψήφιση του Προγράμματος Καλλικράτης στις 20 Μαΐου 2010 επήλθαν αλλαγές στον αριθμό και στα διοικητικά όρια των δήμων στο εσωτερικό των ΠΕ. Στην ΠΕ Καρδίτσας υπάρχουν πλέον έξι δήμοι, συγκεκριμένα οι δήμοι Αργιθέας, Καρδίτσας, Λίμνης Πλαστήρα, Μουζακίου, Παλαμά, Σοφάδων, η ΠΕ Λάρισας αποτελείται από επτά δήμους, τους δήμους Αγιάς, Ελασσόνας, Κιλελέρ, Λαρισαίων, Τεμπών, Τυρνάβου, Φαρσάλων, η ΠΕ Μαγνησίας αποτελείται από οχτώ δήμους, τους δήμους Αλμυρού, Βόλου, Ζαγοράς – Μουρεσίου, Νοτίου Πηλίου, Ρήγα Φεραίου, Αλοννήσου, Σκιάθου, Σκοπέλου και, τέλος, στην ΠΕ Τρικάλων υπάρχουν τέσσερις δήμοι, οι δήμοι Καλαμπάκας, Πύλης, Τρικκαίων, Φαρκαδόνας (Υπουργείο Εσωτερικών, 2011).

3.2 ΒΑΣΙΚΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 η Θεσσαλία έχει μόνιμο πληθυσμό 730.730 κατοίκους. Είναι η τρίτη κατά σειρά μεγαλύτερη περιφέρεια της χώρας βάσει πληθυσμιακού μεγέθους μετά την Αττική και την Ανατολική Μακεδονία & Θράκη. Το μεγαλύτερο πληθυσμό συγκεντρώνει η ΠΕ Λάρισας με 284.420 κατοίκους, ακολουθεί η ΠΕ Μαγνησίας με 203.540 κατοίκους, τρίτη είναι η ΠΕ Τρικάλων με 129.700 κατοίκους, ενώ η ΠΕ Καρδίτσας έχει πληθυσμό 113.070 κατοίκους. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο μόνιμος πληθυσμός όλων των δήμων της Θεσσαλίας ανά ΠΕ για το 2011 σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2012 – 2014).

Πίνακας 3.2.1: Πληθυσμός δήμων

ΠΕ Καρδίτσας		ΠΕ Λάρισας	
Δήμος Καρδίτσας	56.460	Δήμος Λαρισαίων	163.380
Δήμος Αργιθέας	3.360	Δήμος Αγιάς	11.440
Δήμος Μουζακίου	13.090	Δήμος Ελασσόνας	32.110
Δήμος Παλαμά	16.730	Δήμος Κιλελέρ	21.040
Δήμος Πλαστήρα	4.520	Δήμος Τεμπών	12.830
Δήμος Σοφάδων	18.910	Δήμος Τυρνάβου	24.970
		Δήμος Φαρσάλων	18.650

ΠΕ Μαγνησίας		ΠΕ Τρικάλων	
Δήμος Βόλου	144.420	Δήμος Τρικκαίων	80.900
Δήμος Αλμυρού	18.260	Δήμος Καλαμπάκας	21.280
Δήμος Ζαγοράς – Μουρεσίου	5.830	Δήμος Πύλης	14.210
Δήμος Νοτίου Πηλίου	10.320	Δήμος Φαρκαδόνας	13.310
Δήμος Ρήγα Φεραίου	10.970		
Δήμος Σκιάθου	6.110		
Δήμος Αλοννήσου	4.830		
Δήμος Σκοπέλου	2.800		

Ο πίνακας 3.2.2 παρουσιάζει τον πληθυσμό των τεσσάρων ΠΕ το 2011 και το 2001 και στη συνέχεια σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2011 το ποσοστό συμμετοχής στον πληθυσμό της χώρας, την πληθυσμιακή πυκνότητα, την κατανομή του πληθυσμού σε αστικό και αγροτικό.

Πίνακας 3.2.2: Πληθυσμός

Γεωγραφική ενότητα	Πληθυσμός 2011	Ποσοστό συμμετοχής στον πληθυσμό της χώρας (%) (2011)	Πληθυσμιακή Πυκνότητα (κάτοικοι/χλμ ²) (2011)	Ποσοστό αστικού πληθυσμού (%) (2001)	Ποσοστό αγροτικού πληθυσμού (%) (2001)
Ελλάδα	10.787.690	100	83,08	72,8	27,2
Θεσσαλία	730.730	6,8	53,71	60,6	39,4
ΠΕ Μαγνησίας	203.540	1,9	78,53	73,2	26,8
ΠΕ Λάρισας	284.420	2,6	51,91	68	32
ΠΕ Τρικάλων	129.700	1,2	40,79	48,6	51,4
ΠΕ Καρδίτσας	113.070	1	49,14	37,5	62,5

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

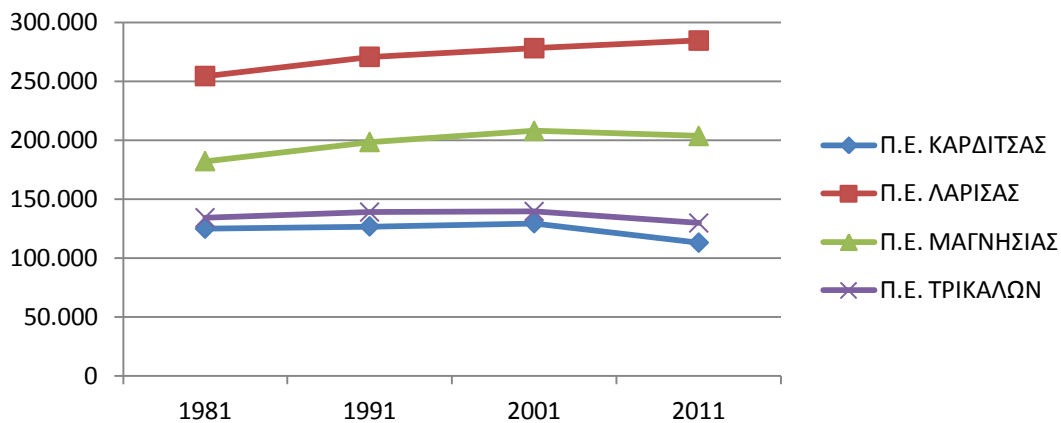
Πίνακας 3.2.3: Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού 1981-2011

Γεωγραφική ενότητα	1981	1991	2001	2011
Ελλάδα	9.740.417	10.259.900	10.939.771	10.787.690
Θεσσαλία	695.654	734.846	754.893	730.730
ΠΕ Μαγνησίας	182.222	198.434	207.836	203.540
ΠΕ Λάρισας	254.295	270.612	277.973	284.420
ΠΕ Τρικάλων	134.207	138.946	139.548	129.700
ΠΕ Καρδίτσας	124.930	126.854	129.536	113.070

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

Το γενικό συμπέρασμα το οποίο μπορεί να προκύψει από τους παραπάνω πίνακες και από το διάγραμμα το οποίο ακολουθεί είναι ότι η συμμετοχή της Λάρισας και της Μαγνησίας στον πληθυσμό της Θεσσαλίας αυξάνεται διαχρονικά εις βάρος της συμμετοχής των Τρικάλων και, κυρίως, της Καρδίτσας. Μάλιστα, την τελευταία δεκαετία 2001-2011 η ΠΕ Λάρισας ήταν η μοναδική περιφερειακή ενότητα της Θεσσαλίας και μία από τις ελάχιστες περιφερειακές ενότητες στην Ελλάδα η οποία αύξησε τον πληθυσμό της σε αντίθεση με την πληθυσμιακή συρρίκνωση η οποία παρατηρήθηκε σε όλη τη χώρα.

Διάγραμμα 3.2.1: Πληθυσμιακή εξέλιξη Θεσσαλίας ανά ΠΕ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Πίνακας 3.2.4: Πληθυσμιακή μεταβολή 1981-2011

Γεωγραφική ενότητα	1981-1991	1991-2001	2001-2011
Ελλάδα	5,33%	6,63%	-1,39%
Θεσσαλία	5,63%	2,73%	-3,20%
ΠΕ Μαγνησίας	8,90%	4,74%	-2,07%
ΠΕ Λάρισας	6,42%	2,72%	2,32%
ΠΕ Τρικάλων	3,53%	0,43%	-7,06%
ΠΕ Καρδίτσας	1,54%	2,11%	-12,70%

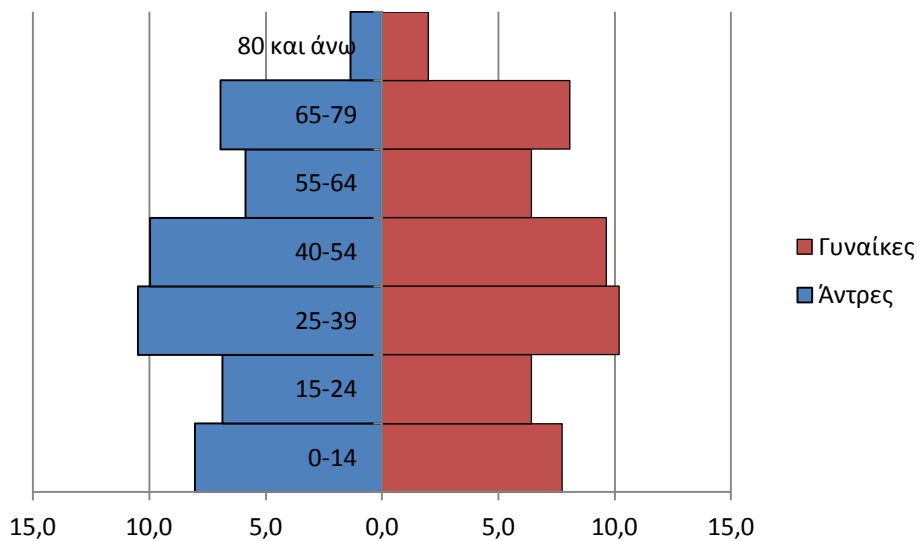
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, η Θεσσαλία αποτελεί το 6,8% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο πληθυσμός της σημείωσε αύξηση την περίοδο 1981-2001, ενώ μειώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία ακολουθώντας τη γενικότερη τάση η οποία επικράτησε σε εθνικό επίπεδο. Η πληθυσμιακή της πυκνότητα είναι πολύ χαμηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο και αν και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της είναι αστικό, διαθέτει μεγαλύτερο ποσοστό αγροτικού πληθυσμού σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000 – 2006).

Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο η ΠΕ Λάρισας είναι η μεγαλύτερη πληθυσμιακά ΠΕ της Θεσσαλίας, ο πληθυσμός της αυξήθηκε σημαντικά την περίοδο 1981-2001, ενώ για τη δεκαετία 2001-2011 ήταν η μοναδική ΠΕ της Θεσσαλίας και από τις ελάχιστες ΠΕ σε ολόκληρη τον ελλαδικό χώρο η οποία είχε θετικό ρυθμό πληθυσμιακής μεταβολής. Ο πληθυσμός της είναι στο μεγαλύτερο μέρος του αστικός. Η ΠΕ Μαγνησίας σημείωσε πολύ μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση κατά τη χρονική περίοδο 1981-2011, διαθέτει τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή πυκνότητα στη Θεσσαλία και έχει, επιπλέον, τον πιο

αστικοποιημένο πληθυσμό. Ο πληθυσμός της ΠΕ Τρικάλων μειώνεται σταδιακά με την πάροδο του χρόνου, με τη μεγαλύτερη μείωση να σημειώνεται κατά την τελευταία δεκαετία, ενώ αστικός και αγροτικός πληθυσμός είναι ισοκατανεμημένοι. Η ΠΕ Τρικάλων έχει τη μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα στη Θεσσαλία. Τέλος, η ΠΕ Καρδίτσας έχει το μικρότερο πληθυσμό ο οποίος μειώνεται αισθητά. Το μεγαλύτερο μέρος του είναι αγροτικός.

Διάγραμμα 3.2.2: Ηλικιακή πυραμίδα Θεσσαλίας

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

Ο πίνακας 3.2.5 δείχνει το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της Θεσσαλίας.

Πίνακας 3.2.5: Επίπεδο εκπαίδευσης

	Ποσοστό στον πληθυσμό		
	Απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης	Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	Με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό
Ελλάδα	25%	7,6%	0,75%
Θεσσαλία	20%	6,4%	0,28%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

3.3 ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.3.1 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα κυριότερα οικονομικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν την οικονομική φυσιογνωμία της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολουμένων εργάζονται στον τριτογενή τομέα, όπως άλλωστε σε όλη τη χώρα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το ποσοστό των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα είναι σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο εθνικό, ενώ ο μικρότερος αριθμός απασχολουμένων είναι στο δευτερογενή τομέα παραγωγής. Το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας έχει μεγαλύτερο αριθμό απασχολουμένων από τον δευτερογενή και καταλαμβάνει τη δεύτερη αντί της τρίτης θέσης είναι μία ιδιομορφία της Θεσσαλίας μέσα από την οποία διαφαίνονται η παραδοσιακή εξειδίκευση της περιφέρειας στον τομέα αυτό και η ύπαρξη σημαντικών γεωργικών πόρων (Μελέτη για την Ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας 2013).

Αξίζει να σημειωθεί το μεγάλο ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία το οποίο αντανακλά τη μεγάλη σημασία της για τη Θεσσαλία και τον αντίστοιχο προσανατολισμό της οικονομίας της περιφέρειας και τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης στους τομείς της έρευνας και των ξενοδοχείων τα οποία δείχνουν ότι η οικονομία της Θεσσαλίας παραμένει παραδοσιακή, δεν έχει στραφεί ακόμη σε πιο σύγχρονους, καινοτόμους κλάδους (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000 – 2006).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης.

Φαίνεται από τον πίνακα 3.3.1.3 ότι ενώ η Θεσσαλία βρίσκεται πολύ κοντά στον εθνικό μέσο όρο στην περίπτωση των εργοδοτών και των ανώτερων στελεχών, παρουσιάζει σημαντική απόκλιση στην περίπτωση των εργαζομένων για ίδιο λογαριασμό με ποσοστό μεγαλύτερο από το αντίστοιχο εθνικό και, επίσης, διαφοροποιείται στην περίπτωση των μισθωτών με αισθητά χαμηλότερο ποσοστό από το μέσο όρο της χώρας.

Πίνακας 3.3.1.1: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής σε απόλυτες τιμές και σε ποσοστά

	Σύνολο απασχολουμένων	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας	Δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.
Ελλάδα	4.313.000	544.000 12,6%	967.000 22,4%	2.802.000 65%	217.065 5%
Θεσσαλία	295.000	72.000 24,4%	61.000 20,7%	162.000 54,9%	8.238 2,8%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

Πίνακας 3.3.1.2: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

	Σύνολο απασχολουμένων	Γεωργία	Εξόρυξη	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	Μεταφορές	Εμπόριο	Τραπεζα	Ξενοδοχεία	Χρηματοπιστωτικές εταιρίες	Λοιπές υπηρεσίες
Ελλάδα	100%	14%	0,3%	12%	0,9%	8,8%	10%	15%	0,6%	6,5%	2,7%	28%
Θεσσαλία	100%	27%	0,2%	11%	0,7%	8,3%	5,8%	14%	0,16%	5,7%	1,6%	26%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

Πίνακας 3.3.1.3: Θέση απασχολούμενων στο επάγγελμα

	Σύνολο απασχολούμενων	Εργοδότες	Ανώτερα στελέχη	Εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό	Μισθωτοί	Συμβοληθούντα μη αμειβόμενα μέλη νοικοκυριού
Ελλάδα	100%	12%	6,5%	18%	65%	5,2%
Θεσσαλία	100%	12%	6,7%	24%	53%	11%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Πίνακας 3.3.1.4: Θέση απασχολούμενων γυναικών στο επάγγελμα

	Ποσοστό απασχολούμενων γυναικών	Σύνολο απασχολούμενων γυναικών	Γυναίκες εργοδότες	Γυναίκες εργαζόμενες για ίδιο λογαριασμό	Γυναίκες μισθωτοί	Γυναίκες συμβοληθούντα και μη αμειβόμενα μέλη νοικοκυριού
Ελλάδα	37%	100%	8%	11%	69%	11%
Θεσσαλία	35%	100%	8%	15%	49%	28%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

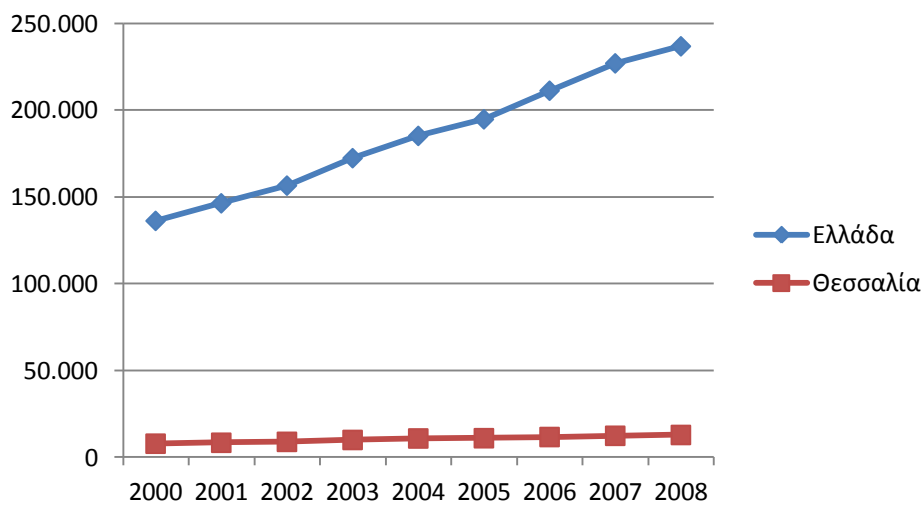
Ενώ το ποσοστό των γυναικών εργοδοτών είναι ίδιο για τη Θεσσαλία με τον εθνικό μέσο όρο και το ποσοστό των γυναικών εργαζόμενων για ίδιο λογαριασμό παρόμοιο, μεγάλες αποκλίσεις εμφανίζονται στην περίπτωση των μισθωτών γυναικών με αισθητά χαμηλότερο ποσοστό από το αντίστοιχο για την Ελλάδα και στην περίπτωση των γυναικών συμβοληθούντων και μη αμειβόμενων μελών νοικοκυριού οι οποίες καταλαμβάνουν αρκετά μεγάλο ποσοστό του συνόλου και των απασχολούμενων γυναικών, εμφανώς μεγαλύτερο από το εθνικό. Η αισθητή αυτή διαφοροποίηση καταδεικνύει τη δυσμενή κλαδική διάρθρωση της γυναικείας απασχόλησης και το μικρό βαθμό γυναικείας επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2012 – 2014).

3.3.2 ΑΕΠ

Το ΑΕΠ της περιφέρειας Θεσσαλίας διαμορφώθηκε ανοδικά την περίοδο 2000-2008 και αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το 5,67% του παραγόμενου ΑΕΠ της χώρας

κατατάσσοντας την περιφέρεια στην όγδοη θέση. Η συμμετοχή των τεσσάρων ΠΕ στο παραγόμενο ΑΕΠ της Θεσσαλίας είναι 12,51% για την Καρδίτσα, 41,14% για τη Λάρισα, 31,07% για τη Μαγνησία και 15,27% για τα Τρίκαλα. Πολύ σημαντική είναι η συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα της Θεσσαλίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας με ποσοστό 13%, το οποίο την κατατάσσει δεύτερη μεταξύ των δεκατριών περιφερειών μετά την Κεντρική Μακεδονία. Η συμμετοχή της περιφέρειας στο εθνικό ΑΕΠ είναι, επίσης, 5,2% στον τομέα της μεταποίησης και 5,4% στον τομέα των υπηρεσιών.

Διάγραμμα 3.3.2.1: ΑΕΠ Θεσσαλίας

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ έχει ο τριτογενής τομέας παραγωγής, ακολουθεί ο δευτερογενής και το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής καταλαμβάνει ο πρωτογενής. Σε σύγκριση, ωστόσο, με τον εθνικό μέσο όρο η συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα είναι αισθητά μεγαλύτερη, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει την κυριαρχία και την ύψιστη σημασία αυτού στη διαμόρφωση της οικονομικής δραστηριότητας της Θεσσαλίας και τη μέγιστη συμβολή του στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της περιφέρειας.

Πίνακας 3.3.2.1: Παραγόμενο ΑΕΠ Θεσσαλίας την περίοδο 2000-2008 (σε εκατομμύρια ευρώ)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ελλάδα	136.281	146.428	156.615	172.431	185.266	194.819	211.300	227.074	236.917
Θεσσαλί α	7.859	8.416	8.938	10.021	10.883	11.034	11.704	12.410	12.905

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., *ιδία επεξεργασία*

Πίνακας 3.3.2.2: ΑΕΠ ανά τομέα παραγωγής

	Α'γενής τομέας	Β'γενής τομέας	Γ'γενής τομέας
Ελλάδα	6,98%	22,64%	70,38%
Θεσσαλία	15,81%	21,68%	62,51%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

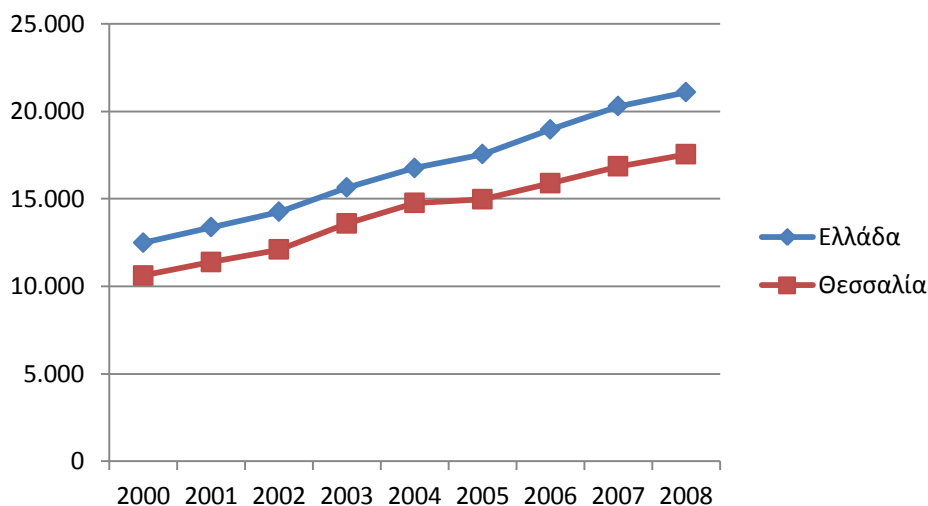
Το κατά κεφαλή ΑΕΠ κινήθηκε ανοδικά στη Θεσσαλία κατά την περίοδο 2000-2008, όπως και σε όλη τη χώρα. Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης της Θεσσαλίας για αυτό το χρονικό διάστημα ήταν 6,5%, ενώ ο αντίστοιχος εθνικός ήταν 7,2%.

Πίνακας 3.3.2.3: Παραγόμενο κατά κεφαλή ΑΕΠ Θεσσαλίας την περίοδο 2000-2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ελλάδα	12.483	13.372	14.254	15.642	16.748	17.545	18.953	20.287	21.084
Θεσσαλία	10.605	11.376	12.101	13.582	14.757	14.964	15.879	16.848	17.535

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 3.3.2.2: Κατά κεφαλή ΑΕΠ Θεσσαλίας και Ελλάδας

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

3.3.3 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Στην ενότητα αυτή γίνεται μία ανασκόπηση των κυριότερων χαρακτηριστικών τα οποία συνθέτουν τους τομείς παραγωγής της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Όπως έχει προαναφερθεί ο πρωτογενής τομέας έχει τη μέγιστη συμβολή στην οικονομία της περιφέρειας, γεγονός το οποίο οφείλεται αφενός στη γεωμορφολογία της

περιοχής, καθώς ο θεσσαλικός κάμπος είναι η μεγαλύτερη πεδιάδα της χώρας και ενδείκνυται για πλήθος καλλιεργειών, αφετέρου στον εκμοντερνισμό των μεθόδων καλλιέργειας χάρη στην προσαρμοστικότητα των παραγωγών στις νέες εξελίξεις της τεχνολογίας και της αγοράς. Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών η οποία παρατηρείται τα τελευταία χρόνια προοιωνίζει την ακόμη μεγαλύτερη παραγωγή του πρωτογενούς τομέα στο μέλλον, ενώ άλλοι σημαντικοί παράγοντες εξελιξιμότητας είναι οι αναπτυξιακές τάσεις τις οποίες παρουσιάζουν η κτηνοτροφία, η δασοπονία και η αλιεία μέσω της μορφής των ιχθυοκαλλιεργειών (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Θεσσαλίας 2000 – 2005).

Ο δευτερογενής τομέας συγκεντρώνεται χωρικά στο δίπολο Λάρισας – Μαγνησίας και περιλαμβάνει μονάδες οι οποίες αφορούν τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και στις αγορές του εξωτερικού (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Θεσσαλίας 2000 – 2005).

Στον τριτογενή τομέα εξέχουσα θέση κατέχει ο κλάδος έρευνας και τεχνολογίας χάρη στην ύπαρξη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας το οποίο ασκεί σημαντική ερευνητική δραστηριότητα μέσω των εργαστηρίων του. Έρευνες γίνονται, επίσης, στα ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα το ποσοστό των οποίων καλύπτει το 7% του συνόλου των ερευνητικών κέντρων τα οποία λειτουργούν στην Ελλάδα κατατάσσοντας τη Θεσσαλία στην τέταρτη θέση μεταξύ των δεκατριών περιφερειών στον κλάδο της έρευνας και τεχνολογίας. Άλλος ιδιαίτερα ανεπτυγμένος κλάδος του τριτογενούς τομέα είναι ο κλάδος του τουρισμού, καθώς η Θεσσαλία διαθέτει αρκετούς σημαντικούς αξιοποιήσιμους τουριστικούς πόρους, κυρίως στην ανατολική παραλιακή ζώνη, στα νησιά και στις ορεινές περιοχές (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Θεσσαλίας 2000 – 2005).

3.3.4 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι κυριότερες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές οι οποίες διαμορφώνουν την αναπτυξιακή φυσιογνωμία της περιφέρειας Θεσσαλίας.

Η σύνδεση της Θεσσαλίας με το λοιπό ελλαδικό χώρο η οποία επιτυγχάνεται μέσω της γεωστρατηγικής, κεντροβαρικής θέσης την οποία καταλαμβάνει στο κέντρο της ηπειρωτικής Ελλάδας, ενισχύεται από το ικανοποιητικό οδικό δίκτυο το οποίο διαθέτει

και εξυπηρετεί τις χερσαίες μεταφορές. Ο αυτοκινητόδρομος ΠΑΘΕ, η σημασία του οποίου είναι υψίστης σημασίας, καθώς είναι ενταγμένος στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών, αποτελεί καίριο αναπτυξιακό χαρακτηριστικό της περιφέρειας, καθώς μειώνει τη χρονοαπόσταση και διευκολύνει τη σύνδεση της Θεσσαλίας με τα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας και πόλους υπερτοπικής σημασίας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Ο ΠΑΘΕ διασχίζει το ανατολικό τμήμα της περιφέρειας (Λάρισα και Μαγνησία) και δημιουργεί αναπτυξιακές ευκαιρίες σε αυτό. Το δυτικό τμήμα της Θεσσαλίας, δηλαδή οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας, αναμένεται να αναπτυχθεί από την ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου Παναγιάς – Βόλου – Λαμίας, επονομαζόμενου ως E65, ο οποίος αναμένεται να αναβαθμίσει το ρόλο της Θεσσαλίας και, κυρίως, του δυτικού τμήματός αυτής σε εθνικό επίπεδο. Το σιδηροδρομικό δίκτυο της περιφέρειας αποτελείται από πέντε γραμμές από τις οποίες κυρίαρχη είναι η σύνδεση με τον άξονα Αθηνών – Θεσσαλονίκης. Το υπάρχον σιδηροδρομικό δίκτυο της Θεσσαλίας κρίνεται μη ικανοποιητικό σε ότι αφορά στη χάραξη των τοπικών γραμμών και στην ορθολογική χρήση του υπάρχοντος εξοπλισμού και χρήζει βελτίωσης και εκσυγχρονισμού (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πλαίσιο Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου 2007 – 2013).

Η ύπαρξη του λιμένα Βόλου και τα δρομολόγια τα οποία εκτελούνται από αυτόν προς Βόρειες Σποράδες, Άγιο Κωνσταντίνο, Θεσσαλονίκη, Κυκλάδες, Κρήτη, Χίο και Λέσβο προσθέτουν στην περιφέρεια το συγκριτικό πλεονέκτημα της θαλάσσιας σύνδεσης τόσο για τουριστικούς όσο και για εμπορικούς σκοπούς και εξυπηρετούν τις θαλάσσιες μεταφορές. Ο λιμένας του Βόλου κατέχει κυρίαρχη θέση στο λιμενικό σύστημα και στο σύστημα θαλάσσιων μεταφορών της περιφέρειας, καθώς είναι πολυλειτουργικός, εξυπηρετεί δηλαδή σκοπούς εμπορικούς, επιβατικούς, αλιευτικούς και αναψυχής και, επιπρόσθετα, διαθέτει πλεονεκτική, κεντροβαρική θέση τόσο ως προς το θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου όσο και ως προς το χερσαίο ελλαδικό χώρο (Σιγανού, 2009). Λειτουργούν, επίσης, μικρότερα λιμάνια στις Σποράδες, στο Τρίκερι, ιδιωτικοί λιμένες οι οποίοι εξυπηρετούν τις ανάγκες βιομηχανιών, αλιευτικά καταφύγια και περιορισμένος αριθμός σύγχρονων λιμένων σκαφών αναψυχής σε διάφορα σημεία, προκειμένου να υποστηρίζονται πλήρως οι θαλάσσιες μεταφορές (Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας 2003).

Οι προσφερόμενες αεροπορικές συγκοινωνίες της περιφέρειας είναι ελλιπείς. Στα πολιτικά αεροδρόμια τα οποία λειτουργούν στη Σκιάθο και στη Νέα Αγχίαλο Μαγνησίας εκτελούνται μόνο μη τακτικές διεθνείς πτήσεις οι οποίες εξυπηρετούν εποχιακές ανάγκες κυρίως κατά τους θερινούς μήνες, ωστόσο αναμένεται να αναβαθμιστεί ο ρόλος τους στα επόμενα χρόνια. Στρατιωτικά αεροδρόμια λειτουργούν στη Λάρισα και στο Στεφανοβίκειο. Το αεροδρόμιο της Λάρισας χρησιμοποιείται σε έκτακτες, μεμονωμένες περιπτώσεις ως πολιτικό, προκειμένου να εξυπηρετήσει τουριστικές ανάγκες (Περιφεριακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας 2003).

Η περιφέρεια διαθέτει αξιόλογες υποδομές ενέργειας (δίκτυο ηλεκτρισμού, δίκτυο φυσικού αερίου ολοκληρωμένο μόνο στο ανατολικό τμήμα το οποίο ικανοποιεί τις ανάγκες του 60% του πληθυσμού της περιφέρειας), καθώς επίσης σημαντικές τεχνικές (βασική τηλεπικοινωνιακή υποδομή, υδρευτικά και αρδευτικά έργα, αποχετευτικό δίκτυο – ΧΥΤΑ – βιολογικοί καθαρισμοί) και κοινωνικές υποδομές (υποδομές υγείας και υποδομές εκπαίδευσης). Οι περισσότερες υποδομές είναι ικανοποιητικές στο ανατολικό τμήμα της περιφέρειας, ενώ δεν είναι πάντα επαρκείς και σε πολλές περιπτώσεις χρήζουν βελτίωσης στο δυτικό τμήμα της (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2012 – 2014).

Η Θεσσαλία συμμετέχει είτε συνολικά ως περιφέρεια είτε μεμονωμένα κάποιοι δήμοι αυτής σε ένα μεγάλο αριθμό προγραμμάτων χωρικής συνεργασίας τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη της. Τα κυριότερα εξ αυτών είναι το Πρόγραμμα Διαύγεια στο οποίο συμμετέχουν οι τέσσερις μεγάλοι δήμοι της περιφέρειας (Δήμος Καρδίτσας, Δήμος Λάρισας, Δήμος Βόλου, Δήμος Τρικκαίων) και το οποίο αφορά στη δημοσιότητα και διαφάνεια της κυβερνητικής και διοικητικής πολιτικής, το Πρόγραμμα LIFE+ 2007 το οποίο είναι περιβαλλοντικό πρόγραμμα για τη μείωση της αέριας ρύπανσης και συμμετέχει σε αυτό ο Δήμος Βόλου μέσω της δράσης CLIM – LOCAL 2020, το Εθνικό Δίκτυο POM για την ευκολότερη ένταξη των τσιγγάνων στην κοινωνία το οποίο λαμβάνει χώρα στο σύνολο της περιφέρειας, το Πρόγραμμα Πίνδος το οποίο συμβάλλει στη βιώσιμη και αειφορική ανάπτυξη του ορεινού όγκου της Πίνδου και συμμετέχουν σε αυτό τμήματα των ΠΕ Καρδίτσας, Τρικάλων και Λάρισας. Η εφαρμογή των παραπάνω προγραμμάτων συμβάλλει στην ενίσχυση της ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2007 – 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται και συγκρίνονται οι σημαντικότεροι οικονομικοί δείκτες μέτρησης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Ο σημαντικότερος δείκτης ο οποίος χρησιμοποιείται είναι το ΑΕΠ και χρησιμοποιούνται, επίσης, εναλλακτικοί οικονομικοί δείκτες, συγκεκριμένα οι καταθέσεις, το εισόδημα, η ανέγερση κατοικιών και η ύπαρξη τουριστικών υποδομών.

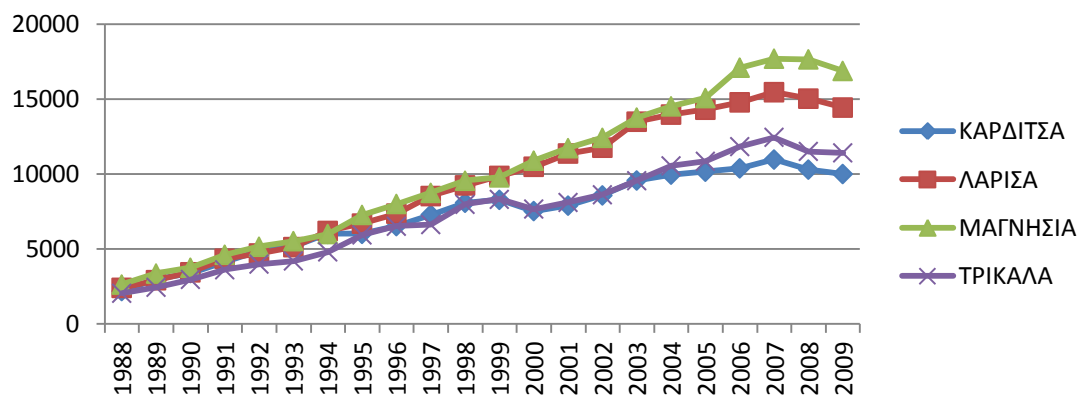
4.1 ΑΕΠ

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι ένας πολύ ισούται με τη συνολική αξία των τελικών προϊόντων ή αγαθών, υλικών ή άυλων, υπό την έννοια ότι δε χρησιμοποιούνται για περαιτέρω επεξεργασία ή επαναπώληση και έχουν παραχθεί κατά τη διάρκεια μίας δεδομένης οικονομικής περιόδου, η οποία συνήθως συμπίπτει με το ημερολογιακό έτος, με τη χρήση εγχώριων συντελεστών παραγωγής. Το ΑΕΠ μετράται σε ευρώ και υπολογίζεται με την πρόσθεση των δαπανών οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στην περιφέρεια και αφορούν στις ιδιωτικές επενδύσεις, την ιδιωτική κατανάλωση, τις κρατικές δαπάνες, τις δαπάνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τις εξαγωγές της περιφέρειας προς τις άλλες περιφέρειες μείον τις εισαγωγές της περιφέρειας από τις άλλες περιφέρειες (Λαμπριανίδης, 2010).

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ ισούται με το περιφερειακό ΑΕΠ διαιρεμένο με τον αριθμό των κατοίκων της περιφέρειας για μία χρονική περίοδο η οποία συνήθως είναι ένα έτος ή, όταν πρόκειται για το κατά κεφαλή ΑΕΠ μίας περιφερειακής ενότητας, με το ΑΕΠ αυτής διαιρεμένο με τον πληθυσμό της. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι ένας από τους σημαντικότερους δείκτες μέτρησης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς αποτελεί κύρια συνιστώσα του επιπέδου ανάπτυξης και ευημερίας κάθε ΠΕ και η σύγκριση του κατά κεφαλή ΑΕΠ των τεσσάρων ΠΕ μπορεί να εξάγει σημαντικά συμπεράσματα για την εκτίμηση της οικονομικής, καθώς και της κοινωνικής, σύγκλισης στο εσωτερικό της περιφέρειας (Λαμπριανίδης, 2010).

Κατά την περίοδο 1988-2007 το κατά κεφαλή ΑΕΠ κάθε ΠΕ της περιφέρειας Θεσσαλίας αυξάνεται συνεχώς. Το μεγαλύτερο κατά κεφαλή ΑΕΠ διαθέτει διαχρονικά η ΠΕ Μαγνησίας και στη δεύτερη θέση βρίσκεται η ΠΕ Λάρισας. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ των δύο αυτών ΠΕ βρίσκεται σε παρόμοια επίπεδα κατά το χρονικό διάστημα 1988-2004, ενώ τα τελευταία έτη, δηλαδή κατά την περίοδο 2004-2007, το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Μαγνησίας αυξάνεται σημαντικά και η διαφορά από το κατά κεφαλή ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας μεγαλώνει αισθητά. Την τρίτη και τέταρτη θέση καταλαμβάνουν οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας αντίστοιχα των οποίων το κατά κεφαλή ΑΕΠ αφενός είναι διαχρονικά μικρότερο και αφετέρου παρουσιάζει αισθητά χαμηλότερο ρυθμό αύξησης από το κατά κεφαλή ΑΕΠ των ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας. Ενώ από το 1988 έως το 2003 το κατά κεφαλή ΑΕΠ των δύο αυτών ΠΕ έχει μικρή διαφορά, από το 2003 έως το 2007 το κατά κεφαλή ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων αυξάνεται με μεγάλο ρυθμό, ενώ της ΠΕ Καρδίτσας παρουσιάζει μικρότερη αύξηση. Από το 2007 έως το 2009 παρατηρείται μικρή πτώση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ και των τεσσάρων ΠΕ ως απόρροια της έναρξης της οικονομικής κρίσης.

Διάγραμμα 4.1.1: Κατά κεφαλή ΑΕΠ 1988-2009

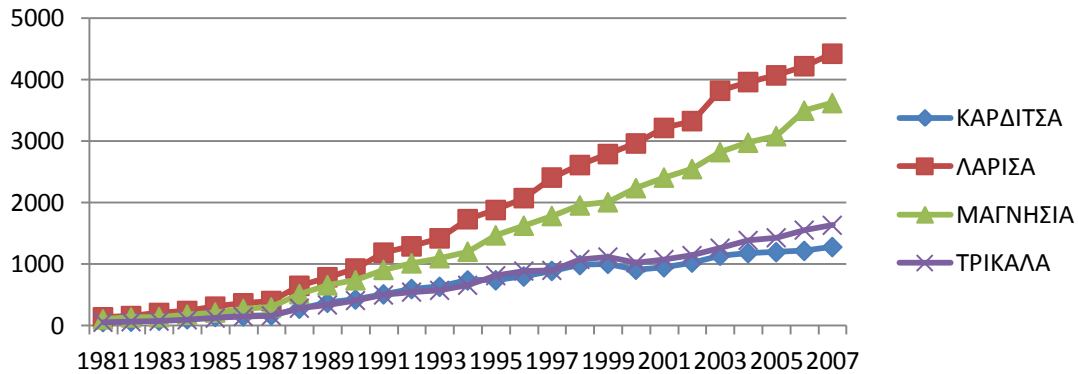

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Από την εξέλιξη του δείκτη ΑΕΠ κατά τη χρονική περίοδο 1981-2007 είναι εμφανές ότι η ΠΕ Λάρισας είναι η πλουσιότερη σε καθαρά οικονομικά μεγέθη ΠΕ της περιφέρειας Θεσσαλίας και έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο συνολικό ΑΕΠ της περιφέρειας. Ακολουθεί η ΠΕ Μαγνησίας, ενώ το ΑΕΠ των ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας και συνακόλουθα η συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ βρίσκονται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο σε σύγκριση με τις άλλες δύο ΠΕ. Σημαντικό είναι, επίσης, να αναφερθεί ότι από το 1993 και έπειτα ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας αυξάνεται με μεγάλο ρυθμό, με αποτέλεσμα, αντί να επέρχεται

σύγκλιση, να γίνεται συνεχώς μεγαλύτερη η απόκλιση τους από τις ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας οι οποίες αυξάνουν το ΑΕΠ τους αλλά με πολύ χαμηλότερο ρυθμό.

Διάγραμμα 4.1.2: ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ 1981-2007

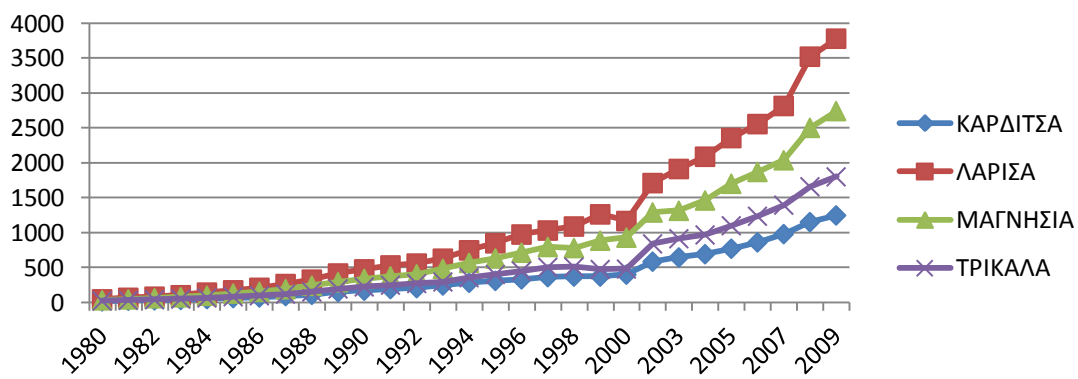
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Το ΑΕΠ και το κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι ο πιο συνήθης και απλός τρόπος για τη μέτρηση του επιπέδου οικονομικής ευημερίας μίας περιφερειακής ενότητας και τη σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών περιφερειακών ενοτήτων. Ωστόσο, η χρήση του ΑΕΠ ως δείκτη μέτρησης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων δεν είναι πάντα αξιόπιστη, διότι ο δείκτης αυτός εμπεριέχει κάποια μειονεκτήματα. Το ΑΕΠ δεν ανταποκρίνεται πάντα στην πραγματικότητα, καθώς στηρίζεται κυρίως στην καταγραφή του παραγόμενου προϊόντος η οποία προκύπτει από τη φορολογία των επιχειρήσεων και τις σχετικές δηλώσεις εισοδήματος που υποβάλλονται από αυτές, δεν περιλαμβάνει τα έσοδα από δραστηριότητες παραοικονομίας και φοροδιαφυγής, φαινόμενα ιδιαίτερα έντονα στις μέρες μας, και δεν περιλαμβάνει κρατικές παροχές σε κρίσιμους τομείς, όπως υγεία, εκπαίδευση, δημόσια ασφάλεια, υποδομές, περιβάλλον. Αφενός, λοιπόν, λόγω των αμφιβολιών για τον τρόπο μέτρησης και αφετέρου εξαιτίας των φυσικών αδυναμιών του εν λόγω δείκτη, η σύγκριση του ΑΕΠ δεν επαρκεί και είναι απαραίτητη η χρήση και άλλων δεικτών οικονομικής ευημερίας για μίας πληρέστερη εικόνα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

4.2 ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

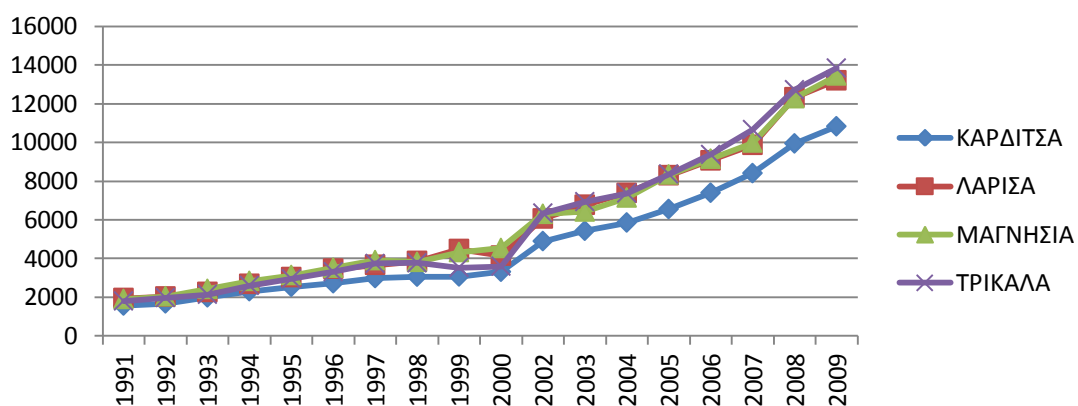
Η πορεία του δείκτη καταθέσεων είναι κοινή για όλες τις ΠΕ της περιφέρειας Θεσσαλίας με μεγάλη αύξηση να σημειώνεται τη δεκαετία 1999-2009. Ιδιαίτερα κατά το χρονικό διάστημα 1999-2004 ο ρυθμός αύξησης των καταθέσεων είναι πολύ υψηλός λόγω των μεγάλων επιτοκίων που δόθηκαν αυτή τη χρονική περίοδο στους καταθέτες. Το μεγαλύτερο ποσό καταθέσεων διαθέτει διαχρονικά η ΠΕ Λάρισας η οποία παρουσίασε, επίσης, σημαντική αύξηση των καταθέσεων κατά την τριετία 2006-2009. Ακολουθεί η ΠΕ Μαγνησίας και στην Τρίτη θέση βρίσκεται η ΠΕ Τρικάλων. Η ΠΕ Καρδίτσας διαθέτει σημαντικά μικρότερο ποσό καταθέσεων από την υπόλοιπη περιφέρεια.

Διάγραμμα 4.2.1: Καταθέσεις σε εκατ. Ευρώ 1980-2009

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 4.2.2: Καταθέσεις ανά κάτοικο 1991-2009

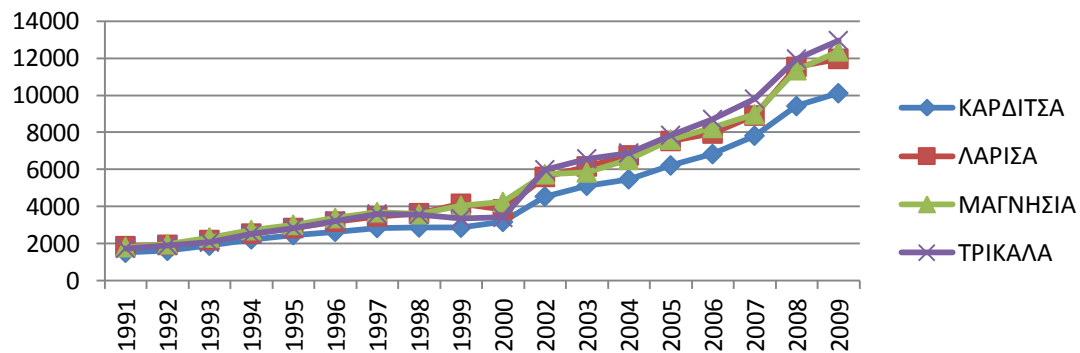

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η εικόνα του δείκτη καταθέσεις ανά κάτοικο είναι διαφορετική από το δείκτη των καταθέσεων σε απόλυτα ποσά. Οι τέσσερις ΠΕ ακολουθώντας κοινή πορεία αυξάνουν σημαντικά τις καταθέσεις τους ανά κάτοικο το χρονικό διάστημα 2000-2009. Οι ΠΕ Λάρισας, Μαγνησίας και Τρικάλων έχουν σχεδόν το ίδιο ποσό καταθέσεων ανά κάτοικο, γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι η οικονομική τους δυναμικότητα στον τομέα των ατομικών καταθέσεων είναι κοινή. Το ύψος των καταθέσεων ανά κάτοικο στην ΠΕ Καρδίτσας είναι μικρότερο, επομένως η οικονομική δυναμικότητα της Καρδίτσας στον τομέα αυτό είναι περιορισμένη.

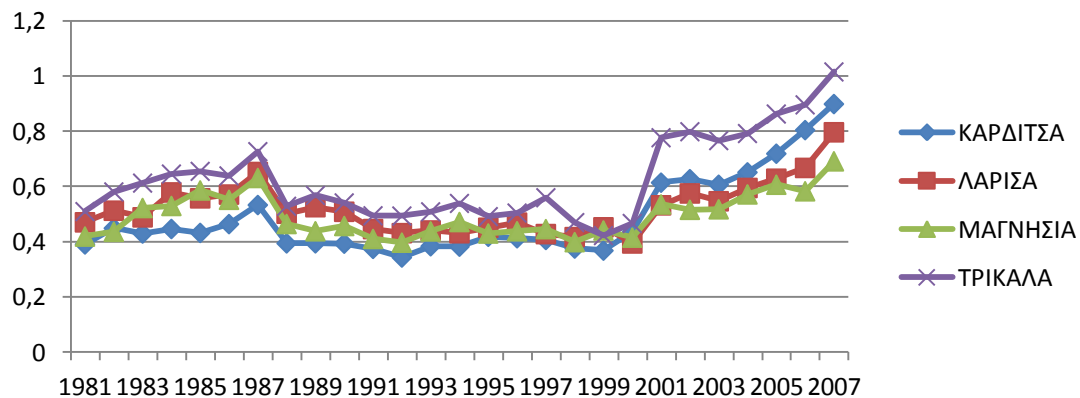
Ο δείκτης των αποταμιευτικών καταθέσεων ανά κάτοικο εμφανίζει ακριβώς την ίδια εικόνα με το δείκτη των συνολικών καταθέσεων ανά κάτοικο. Επομένως, εξάγεται πάλι το συμπέρασμα της υστέρησης της ΠΕ Καρδίτσας στο συγκεκριμένο οικονομικό τομέα και της χαμηλής οικονομικής της δυναμικότητας.

Διάγραμμα 4.2.3: Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο 1991-2009

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 4.2.4: Καταθέσεις/ΑΕΠ 1981-2007

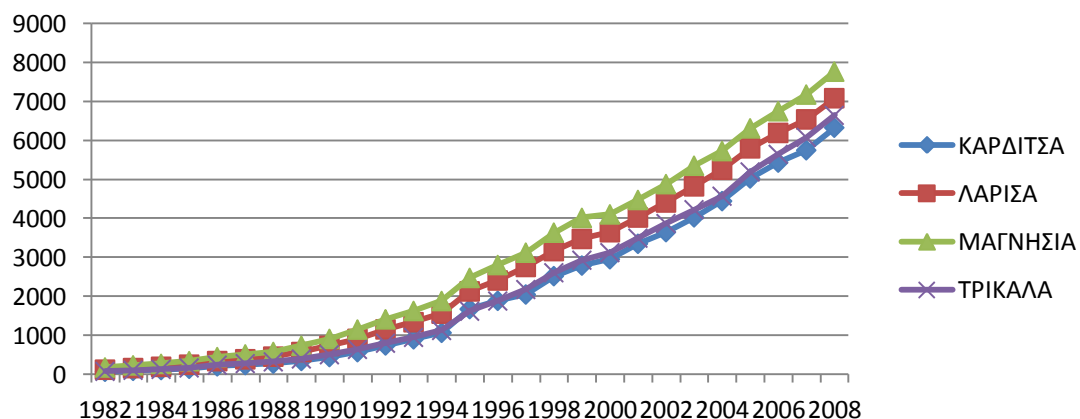
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Ο δείκτης των καταθέσεων/ΑΕΠ είναι χρήσιμος, καθώς δείχνει τον πλούτο κάθε ΠΕ ο οποίος είναι αποταμιευμένος. Όπως φαίνεται από το αντίστοιχο διάγραμμα, ο δείκτης των καταθέσεων προς ΑΕΠ σημείωσε αύξηση το διάστημα 1981-1987, μειώθηκε τη χρονική περίοδο 1987-2000, ενώ αυξήθηκε ραγδαία από το 2000 έως το 2007. Η ΠΕ Τρικάλων έχει το μεγαλύτερο ποσοστό καταθέσεων του ΑΕΠ στη Θεσσαλία αγγίζοντας το έτος 2007 ποσοστό 100%, ολόκληρο δηλαδή το ΑΕΠ των Τρικάλων έχει το 2007 τη μορφή καταθέσεων. Υψηλή τιμή καταθέσεων ως τμήμα του ΑΕΠ έχει και η ΠΕ Καρδίτσας. Η ΠΕ Λάρισας βρίσκεται στην τρίτη θέση, ενώ στην ΠΕ Μαγνησίας μικρό μόνο ποσοστό του ΑΕΠ έχει τη μορφή καταθέσεων.

4.3 ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Το δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο προκύπτει από τις φορολογικές δηλώσεις των κατοίκων και παρά την τάση φοροδιαφυγής πολλών Ελλήνων μπορεί να θεωρηθεί ένας αξιόπιστος δείκτης μέτρησης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς δείχνει τις διαφορές στην αμοιβή της εργασίας, καθώς η επέκταση και βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου και αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής έχουν καταστήσει τα τελευταία χρόνια πιο αξιόπιστες τις δηλώσεις εισοδήματος (Καββαδία, 1992).

Διάγραμμα 4.3.1: Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο 1982-2008

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Η τάση η οποία παρατηρείται στη Θεσσαλία είναι η συνεχής αύξηση του ατομικού εισοδήματος σε όλες τις ΠΕ αυτής, με τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης να σημειώνονται κατά την περίοδο 1995-2008. Το μεγαλύτερο εισόδημα ανά κάτοικο έχει

η ΠΕ Μαγνησίας, ενώ υψηλές τιμές εισοδήματος παρατηρούνται και στην ΠΕ Λάρισας. Η ΠΕ Τρικάλων έχει χαμηλότερα ατομικά εισοδήματα και, τέλος, η ΠΕ Καρδίτσας καταλαμβάνει την τελευταία θέση, είναι εμφανές, συνεπώς, ότι η εργασία στην ΠΕ Καρδίτσας αμείβεται λιγότερο από ότι στις υπόλοιπες ΠΕ της Θεσσαλίας. Προκύπτει, λοιπόν, το συμπέρασμα ότι η αμοιβή της εργασίας και οι συνθήκες πλουτισμού των ατόμων και των νοικοκυριών είναι ευνοϊκότερες στις ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας, ενώ, αντίθετα, η οικονομία και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας βρίσκονται σε δυσμενή θέση.

4.4 ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

Η ανέγερση κατοικιών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό δείκτη στη μέτρηση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς ο κατασκευαστικός τομέας αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό την οικονομική κατάσταση κάθε περιφερειακής ενότητας. Η κατασκευή νέων κατοικιών σε μία περιφερειακή ενότητα προϋποθέτει καταθέσεις και ευνοεί την οικονομική δραστηριότητα δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας στους κλάδους των κατασκευών και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι δαπάνες για κατοικία αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών και η ανέγερση και απόκτηση κατοικίας παρέχει αύξηση της οικονομικής εφημερίας και πολυάριθμα κοινωνικά οφέλη (Πολύζος, 2011).

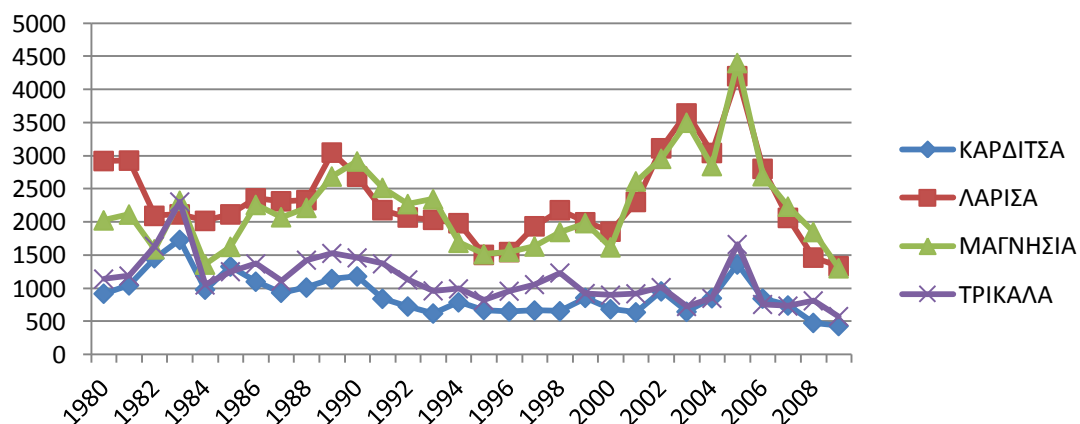
Οι δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται είναι η ανέγερση κατοικιών σε απόλυτους αριθμούς και η ανέγερση κατοικιών ανά 100 κατοίκους. Ο πρώτος δείκτης μας βοηθάει στην εξαγωγή συμπερασμάτων για το μέγεθος και την πορεία της κατασκευαστικής δραστηριότητας, ενώ με τη χρήση του δεύτερου δείκτη γίνεται ευκολότερη και πιο αξιόπιστη η σύγκριση του κλάδου των κατασκευών μεταξύ των περιφερειακών ενοτήτων (Πολύζος, 2011).

Στο σύνολο της περιφέρειας Θεσσαλίας η ανέγερση κατοικιών εμφανίζει παρόμοια πορεία με μικρές αποκλίσεις, με κυριότερα σημεία για το σύνολο της περιφέρειας τη μεγάλη πτώση τη χρονική περίοδο 1989-1997 και την κορύφωση το έτος 2005. Η πτωτική τάση η οποία ξεκίνησε το 1989 οφείλεται στη θέσπιση του νομοθετήματος για τη δυνατότητα ιδιοκατοίκησης στις επαγγελματικές μισθώσεις κατοικιών, ενώ το 1997

ξεκίνησε σταδιακά η απελευθέρωση των επαγγελματικών μισθώσεων και των μισθώσεων κατοικιών, επομένως ενισχύθηκε ξανά η ανέγερση νέων κατοικιών. Η υπέρμετρη ανέγερση νέων κατοικιών σε όλες τις ΠΕ το 2005 προήλθε σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγγελίες οι οποίες έγιναν εκείνη τη χρονιά για καταβολή φόρου ΦΠΑ επί των κατασκευών, γεγονός το οποίο οδήγησε σε ραγδαία αύξηση της έκδοσης οικοδομικών αδειών. Μετά το 2005 σημαντική πτώση παρατηρείται στη δημιουργία νέων κατοικιών σε όλες τις ΠΕ, γεγονός το οποίο οφείλεται στην οικονομική κρίση της χώρας και στην επακόλουθη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και στην έλλειψη εμπιστοσύνης.

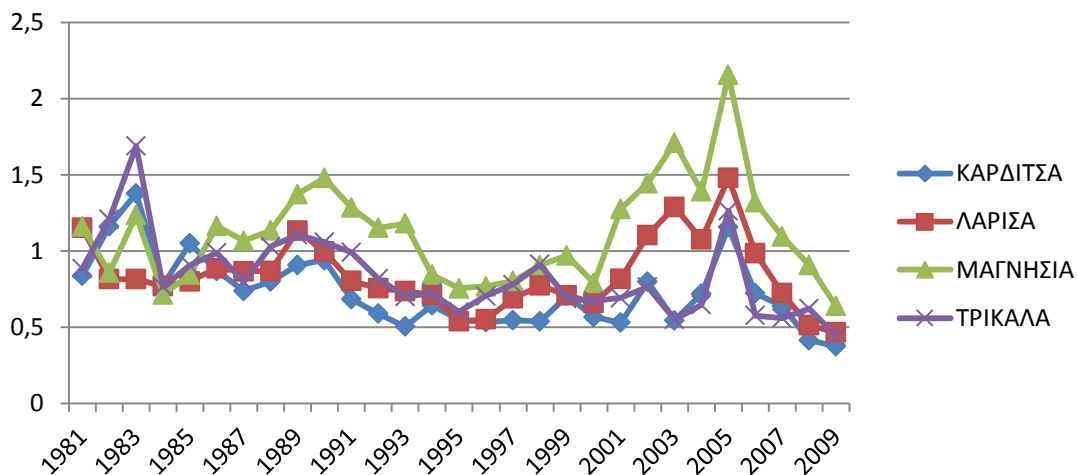
Μεταξύ των τεσσάρων ΠΕ το μεγαλύτερο αριθμό νέων κατοικιών διαθέτουν διαχρονικά οι ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας οι οποίες κυμαίνονται σε παρόμοια επίπεδα με μέσο όρο νέων κατοικιών το χρόνο 2407 και 2264 κατοικίες αντίστοιχα. Οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας εμφανίζουν συγκριτικά μειωμένη οικοδομική δραστηριότητα με μέσο όρο 1159 και 929 νέες κατοικίες το χρόνο αντίστοιχα.

Διάγραμμα 4.4.1: Αριθμός νέων κατοικιών 1980-2009

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 4.4.2: Αριθμός νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους 1980-2009

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

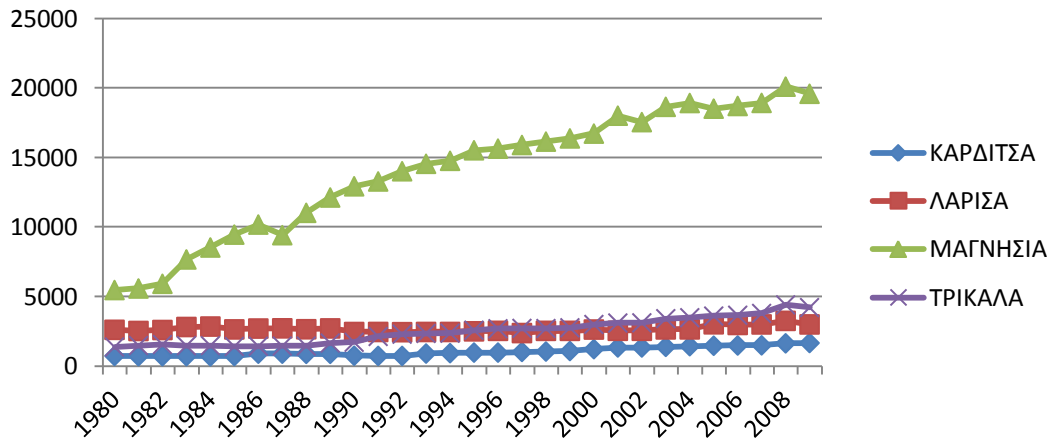
Ο δείκτης της ανέγερσης νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους παρουσιάζει παρόμοια διαχρονική πορεία για την περιφέρεια Θεσσαλίας. Η ΠΕ Μαγνησίας υπερτερεί στην ανέγερση νέων κατοικιών με μέσο όρο 1,12 νέες κατοικίες ανά 100 κατοίκους ανά έτος, οι ΠΕ Λάρισας και Τρικάλων ακολουθούν με μέσο όρο 0,84 και 0,83 κατοικίες ανά 100 κατοίκους αντίστοιχα, ενώ η οικοδομική δραστηριότητα στην ΠΕ Καρδίτσας είναι εμφανώς μειωμένη με μέσο όρο 0,73 κατοικίες ανά 100 κατοίκους.

4.5 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Ο αριθμός των κλινών τουριστικών καταλυμάτων κάθε ΠΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως οικονομικός δείκτης, καθώς έμμεσα παρέχει πληροφορίες για την τουριστική ελκυστικότητα κάθε ΠΕ και κατ' επέκταση για τα οικονομικά της οφέλη από τον κλάδο του τουρισμού. Ο δείκτης αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων παρουσιάζει έντονη διαφοροποίηση μεταξύ των επιμέρους ΠΕ λόγω της έντονης τουριστικής φυσιογνωμίας της ΠΕ Μαγνησίας σε αντίθεση με τις άλλες τρεις ΠΕ οι οποίες εμφανίζουν ηπιότερες μορφές εποχιακού τουρισμού. Ο αριθμός των κλινών τουριστικών καταλυμάτων είναι ιδιαίτερα αυξημένος στην ΠΕ Μαγνησίας και αντιστοιχεί διαχρονικά σε ποσοστό 60%-70% του συνόλου των διαθέσιμων κλινών τουριστικών καταλυμάτων της Θεσσαλίας. Διαχρονικά ο αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων στην ΠΕ Μαγνησίας συνεχώς αυξάνεται με αρκετά υψηλό ρυθμό από το

1987 και έπειτα. Αντίθετα, οι υπόλοιπες ΠΕ παρουσιάζουν σχετική σταθερότητα σε ότι αφορά στον αριθμό κλινών τουριστικών καταλυμάτων καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Διάγραμμα 4.5.1: Αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων 1980-2009

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η ΠΕ Μαγνησίας να υπερτερεί σημαντικά και το χάσμα στο συγκεκριμένο δείκτη και, επιπρόσθετα, στον τομέα του τουρισμού να αυξάνεται συνεχώς μεταξύ της ΠΕ Μαγνησίας και της λοιπής περιφέρειας. Η απόκλιση αυτή εξηγείται, καθώς τα νησιά των Βορείων Σποράδων και το όρος Πήλιο αποτελούν γνωστούς τουριστικούς προορισμούς τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, είναι συνεπώς λογικό η ΠΕ Μαγνησίας να διαθέτει περισσότερα τουριστικά καταλύματα και να συγκεντρώνει το σύνολο σχεδόν της τουριστικής δραστηριότητας της περιφέρειας.

Οι υπόλοιπες ΠΕ διαθέτουν μεν τουριστικούς προορισμούς οι οποίοι, όμως, δεν έχουν αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό και δεν είναι ευρέως γνωστοί, όπως χαρακτηριστικά μπορούν να αναφερθούν οι ακτές της ΠΕ Λάρισας, το Περούλι στην ΠΕ Τρικάλων, η λίμνη Πλαστήρα στην ΠΕ Καρδίτσας, επομένως αρκεί περιορισμένος αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων, για να ικανοποιήσει την τουριστική δραστηριότητα των τριών ΠΕ. Φαίνεται, επομένως, ότι ο κλάδος του τουρισμού στη Θεσσαλία είναι συνολικά περιορισμένος, διαθέτει άνιση και ανομοιογενή κατανομή στο χώρο και στις περισσότερες περιπτώσεις η τουριστική δραστηριότητα είναι εποχιακή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Η ύπαρξη κοινωνικών υποδομών σε μία ΠΕ είναι πολύ σημαντική, καθώς αφενός διασφαλίζει την κοινωνική ευημερία των κατοίκων αυτής και αφετέρου συμβάλλει στην ενίσχυση του αναπτυξιακού της προφίλ. Οι ΠΕ οι οποίες διαθέτουν ικανοποιητικούς δείκτες κοινωνικών υποδομών είναι πιθανότερο να προσελκύσουν ανθρώπινες και παραγωγικές δραστηριότητες και να αποκτήσουν, έτσι, εκτός από κοινωνική και οικονομική ευημερία. Οι κοινωνικοί δείκτες προσπαθούν να μετρήσουν τις όψεις της ανάπτυξης οι οποίες δεν μπορούν να αποτυπωθούν στους οικονομικούς δείκτες. Προσπαθούν να μετρήσουν, ειδικότερα, την εξέλιξη της υγείας, της διατροφής, της κατοικίας, της εκπαίδευσης και άλλες πτυχές κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Γενικότερα, οι κοινωνικοί δείκτες αφορούν στην αξιολόγηση της ποιότητας ζωής των κατοίκων στο βαθμό στον οποίο αυτή μπορεί να μετρηθεί ποσοτικά (Καββαδία, 1992).

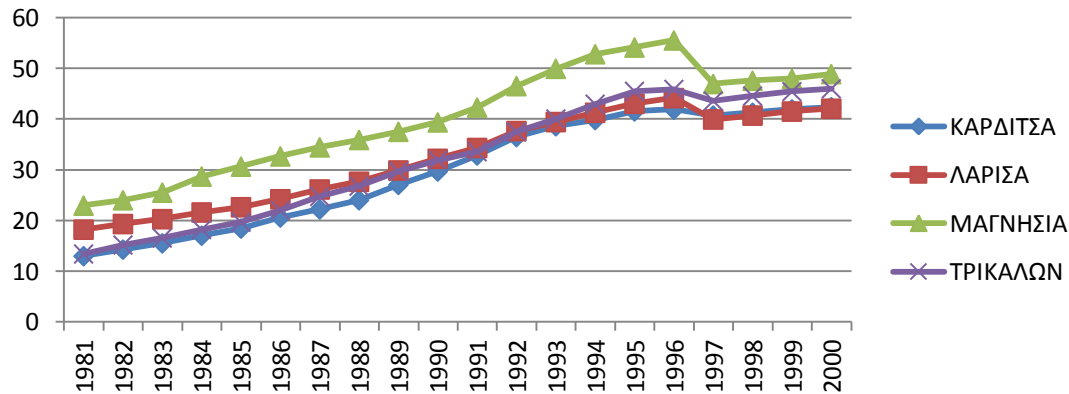
Οι κοινωνικοί δείκτες οι οποίοι εξετάζονται στην παρούσα μελέτη είναι οι τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους, ο αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους, δείκτης ο οποίος δίνει χρήσιμες πληροφορίες για την παρεχόμενη ιατρική περίθαλψη, η χρήση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο, η χρήση επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους, και, τέλος, ο αριθμός των μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

5.1 ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Ο δείκτης των τηλεφωνικών συνδέσεων ανά 100 κατοίκους παρουσιάζει σταδιακή άνοδο από το 1981 έως το 1996, ραγδαία πτώση μεταξύ 1996 και 1997, ενώ από το 1997 έως το 2000 εμφανίζει σχετική σταθεροποίηση με μικρές τάσεις ανόδου σε όλες τις ΠΕ. Η ΠΕ Μαγνησίας υπερτερεί στο δείκτη αυτό με 40,22 τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους κατά μέσο όρο. Αυτό οφείλεται σε ένα βαθμό στον έντονο τουριστικό χαρακτήρα της Μαγνησίας και το μεγάλο αριθμό τουριστικών καταλυμάτων τα οποία διαθέτει, ενώ εξίσου σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η προσπάθεια άρσης της φυσικής απομόνωσης των Βορείων Σποράδων μέσω της ενίσχυσης της τηλεφωνικής

κάλυψης αυτών και των διαθέσιμων τηλεφωνικών συνδέσεων. Οι ΠΕ Λάρισας και Τρικάλων εμφανίζουν παρόμοια συμπεριφορά με 32,33 και 32,18 τηλεφωνικές συνδέσεις κατά μέσο όρο αντίστοιχα. Τέλος, η ΠΕ Καρδίτσας έχει το μικρότερο αριθμό τηλεφωνικών συνδέσεων με μέσο όρο 29,98 τηλεφωνικές συνδέσεις.

Διάγραμμα 5.1.1: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους 1981-2000

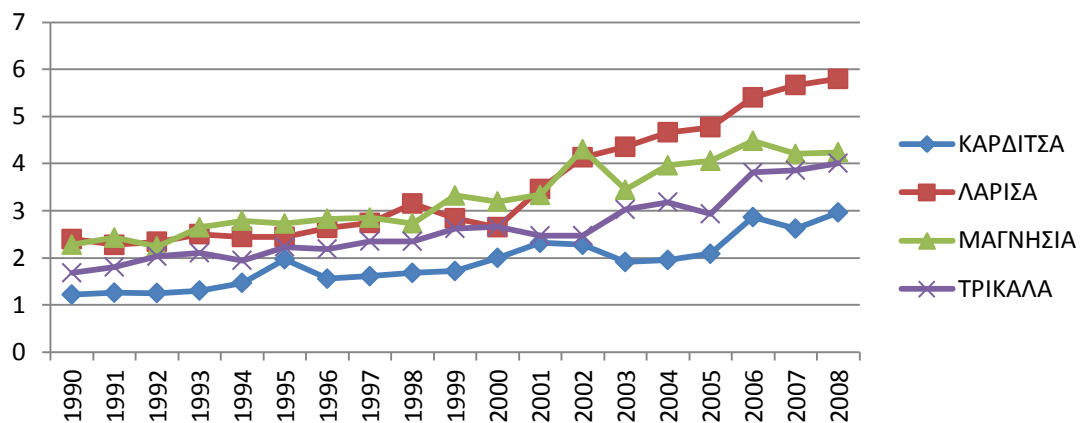

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

5.2 ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Ο δείκτης αριθμός ιατρών ανά 1000 κατοίκους μετά από μία σταθερή διαχρονική πορεία παρουσιάζει αύξηση μετά το έτος 2000 για τη Θεσσαλία με μικρές διακυμάνσεις στις επιμέρους ΠΕ. Η ΠΕ Λάρισας προηγείται μεταξύ των υπόλοιπων ΠΕ με μέσο όρο 3,51 ιατρούς ανά 1000 κατοίκους. Μετά από μία μικρή πτώση τη διετία 1998-2000 αυξάνεται ραγδαία ο αριθμός των ιατρών, γεγονός σημαντικό και ιδιαίτερα ενθαρρυντικό για τον τομέα της υγείας στην ΠΕ Λάρισας. Ακολουθεί η ΠΕ Μαγνησίας με μέσο όρο 3,27 ιατρούς ανά 1000 κατοίκους. Μετά το 2003 ο αριθμός των ιατρών αυξάνεται στην ΠΕ Μαγνησίας, ωστόσο ο ρυθμός αύξησης είναι χαμηλότερος από τον αντίστοιχο της ΠΕ Λάρισας. Στην ΠΕ Τρικάλων υπάρχουν κατά μέσο όρο 2,62 ιατροί ανά 1000 κατοίκους, η τάση είναι αυξητική από το 2001 και έπειτα και ιδιαίτερα ενθαρρυντική μετά από το 2005. Η ΠΕ Καρδίτσας διαθέτει 1,89 ιατρούς ανά 1000 κατοίκους κατά μέσο όρο, επομένως υστερεί σημαντικά σε αυτό το δείκτη σε σύγκριση με την υπόλοιπη περιφέρεια. Σημαντική αυξητική τάση παρουσιάζει μόνο κατά τη διετία 2006-2008.

Διάγραμμα 5.2.1: Αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους 1990-2008

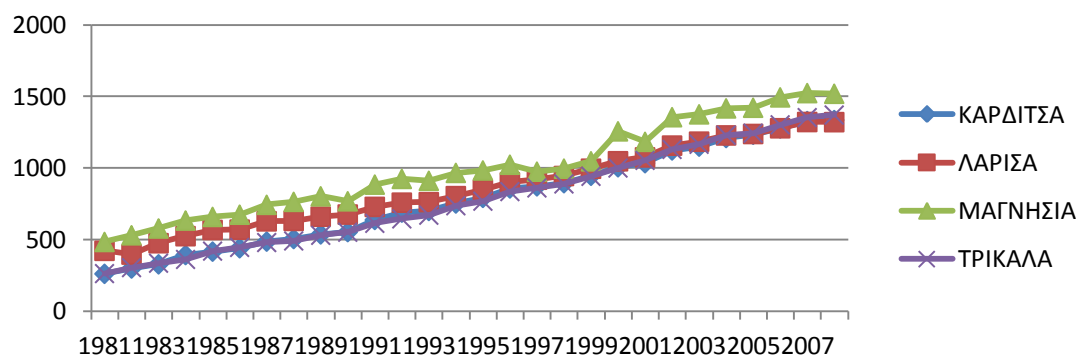

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

5.3 ΧΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ

Ο δείκτης της οικιακής κατανάλωσης οικιακού ρεύματος ανά κάτοικο είναι φυσικός δείκτης ο οποίος μετράει έμμεσα την κοινωνική και οικονομική ευημερία μίας περιοχής, κάνοντας την παραδοχή ότι όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο οικονομικής ευημερίας τόσο περισσότερο ηλεκτρικό ρεύμα τείνει να καταναλώνει το άτομο (Καββαδιά, 1992).

Διάγραμμα 5.3.1: Κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο σε χιλ. KWh 1981-2008

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

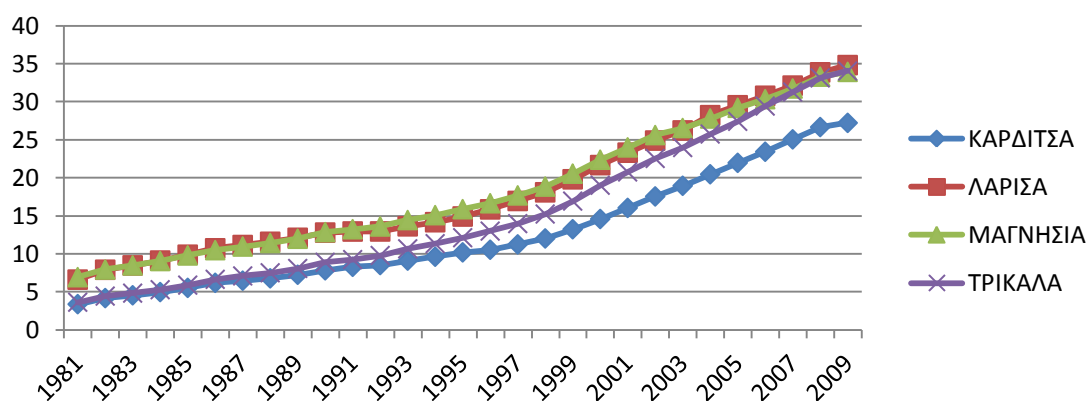
Ο δείκτης κατανάλωσης οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο ακολουθεί διαχρονικά ανοδική πορεία για όλες τις ΠΕ της περιφέρειας Θεσσαλίας. Τη μεγαλύτερη κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος έχει η ΠΕ Μαγνησίας. Οι ΠΕ Λάρισας,

Τρικάλων και Καρδίτσας έχουν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο σε ότι αφορά στην κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος. Ο φυσικός αυτός δείκτης μπορεί έμμεσα να μας δώσει πληροφορίες για το εισόδημα κάθε ΠΕ. Είναι λογικό τα νοικοκυριά με υψηλό εισόδημα να έχουν μεγαλύτερες κατοικίες και περισσότερες ηλεκτρικές συσκευές, επομένως να καταναλώνουν περισσότερο οικιακό ηλεκτρικό ρεύμα (Καββαδία, 1992). Συνεπώς, όπως συνάγεται από τα παραπάνω, η ΠΕ Μαγνησίας διαθέτει νοικοκυριά με υψηλότερο εισόδημα από τις υπόλοιπες ΠΕ της Θεσσαλίας.

5.4 ΧΡΗΣΗ ΙΧ

Ο δείκτης της χρήσης επιβατικών ΙΧ αυτοκινήτων ανά 100 κατοίκους συγκαταλέγεται στους δείκτες κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας υποθέτοντας ότι όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο οικονομικής ευημερίας τόσο μεγαλύτερος αριθμός κατοίκων διαθέτει και χρησιμοποιεί ΙΧ αυτοκίνητο (Καββαδία, 1992). Ο αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους εμφανίζει ανοδική πορεία για όλη τη Θεσσαλία, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται κατά το χρονικό διάστημα 1995-2009. Οι ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας εμφανίζουν την υψηλότερη κατοχή επιβατικών αυτοκινήτων ανά 100 κατοίκους με το μέσο όρο να ανέρχεται στα 18 αυτοκίνητα. Ακολουθεί η ΠΕ Τρικάλων με 15 αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους κατά μέσο όρο, ενώ η ΠΕ Καρδίτσας είναι τελευταία στην κατάταξη με μέσο όρο 12 επιβατικά αυτοκίνητα.

Διάγραμμα 5.4.1: Αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους 1981-2009

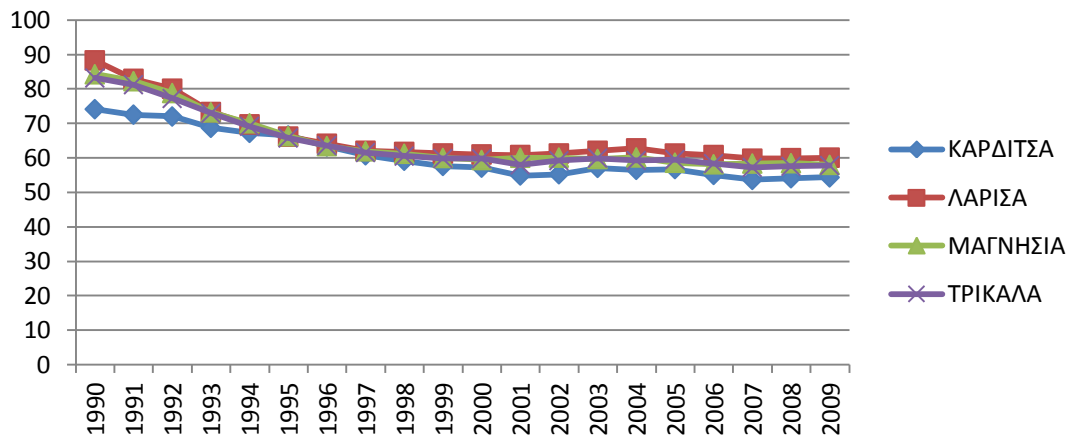

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

5.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

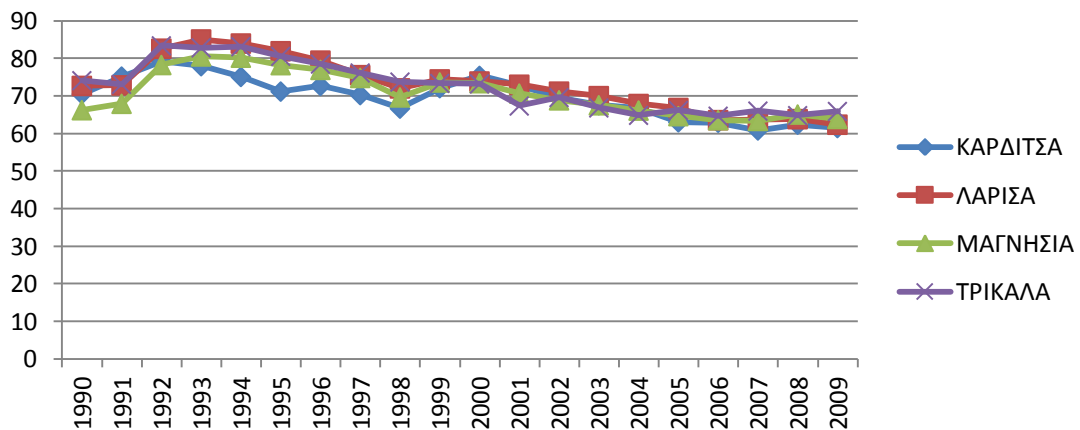
Οι δείκτες μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1000 κατοίκους εμφανίζουν κοινή τάση σε όλες τις ΠΕ της Θεσσαλίας. Αρχικά παρατηρείται πτωτική πορεία μεταξύ των ετών 1990-1998, ενώ από το 1998 έως το 2009 εμφανίζεται σταθεροποίηση. Οι τέσσερις ΠΕ έχουν σχεδόν ίσο αριθμό μαθητών ανά 1000 κατοίκους με μία μικρή μόνο διαφοροποίηση προς τα κάτω της ΠΕ Καρδίτσας στους μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το διάστημα 1990-1994 και με αισθητή διαφοροποίηση στους μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το διάστημα 1993-1998.

Διάγραμμα 5.5.1: Μαθητές Α'βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 5.5.2: Μαθητές Β'βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

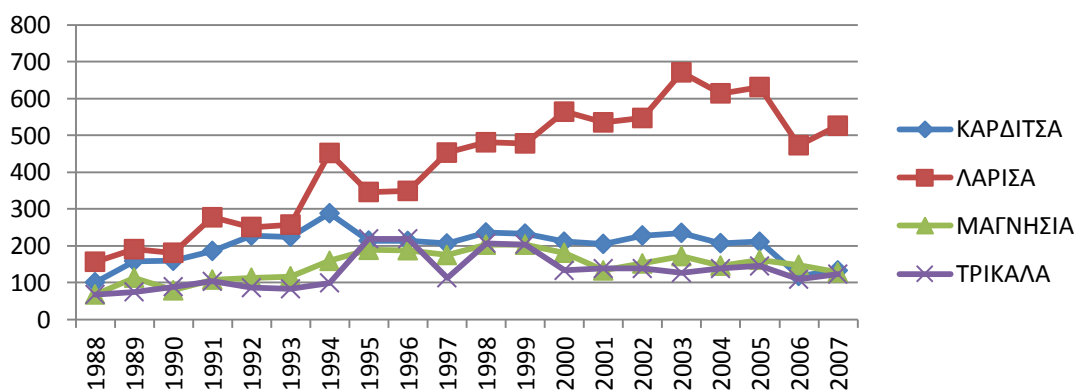
Το γεγονός ότι οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων οι οποίες έχουν σημαντικά μικρότερο πληθυσμιακό δυναμικό από τις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας έχουν σχεδόν ίσο αριθμό μαθητών ανά 1.000 κατοίκους με αυτές δείχνει ότι παρά την πληθυσμιακή συρρίκνωση την οποία υπέστησαν τα τελευταία χρόνια και εξακολουθούν να υφίστανται, δε μεταβάλλουν το νεανικό τους πληθυσμό, γεγονός πολύ σημαντικό για τη μακροπρόθεσμη οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη των περιφερειακών ενοτήτων, καθώς οι μαθητές θα αποτελέσουν το μελλοντικό εργατικό δυναμικό αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΣ – ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

6.1 ΑΕΠ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το ΑΕΠ του πρωτογενούς τομέα είναι μεγαλύτερο για την ΠΕ Λάρισας και ακολουθεί η ΠΕ Καρδίτσας. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η ΠΕ Μαγνησίας και στην τελευταία η ΠΕ Τρικάλων. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη δεκαετία 1997-2007 παρατηρείται σημαντική απόκλιση του ΑΕΠ του πρωτογενούς μεταξύ της ΠΕ Λάρισας το οποίο με εξαίρεση μικρές διακυμάνσεις αυξάνεται με αρκετά μεγάλο ρυθμό και του ΑΕΠ του πρωτογενούς των τριών άλλων ΠΕ το οποίο διατηρείται σχεδόν στο ίδιο, εμφανώς χαμηλότερο επίπεδο. Είναι εμφανής η δυναμική ανάπτυξης της ΠΕ Λάρισας στον αγροτικό τομέα. Αντίθετα, οι πιέσεις τις οποίες δέχεται η γεωργία, ο περιορισμός του αγροτικού εισοδήματος, η μείωση των αγροτικών επαγγελμάτων, ο περιορισμός της αγροτικής απασχόλησης στα πλαίσια της προσπάθειας αναδιάρθρωσης της παραγωγικής δραστηριότητας είναι οι ανασταλτικοί παράγοντες ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα παραγωγής τα τελευταία τριάντα χρόνια και ο αντίκτυπος τους αποτυπώνεται άμεσα στην πορεία του ΑΕΠ του πρωτογενούς των ΠΕ Μαγνησία, Τρικάλων και Καρδίτσας.

Διάγραμμα 6.1.1: ΑΕΠ Α'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

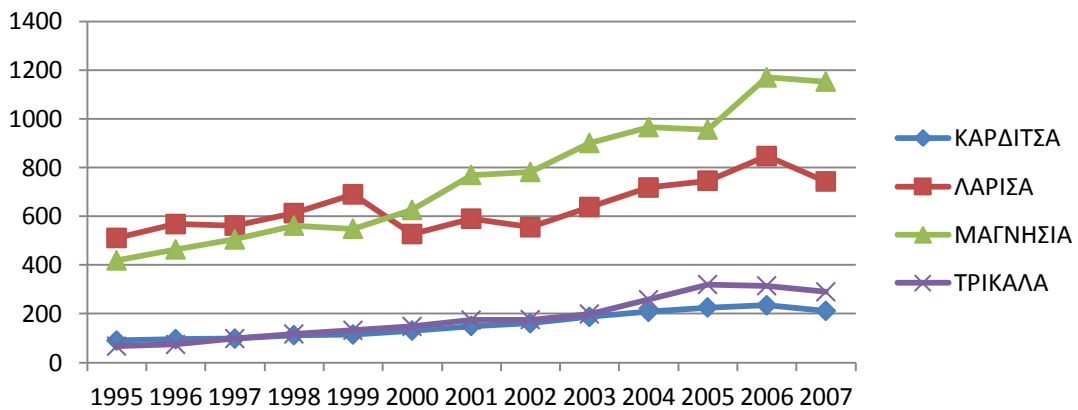

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Μεταξύ 1995-1999 το μεγαλύτερο ΑΕΠ στο δευτερογενή τομέα έχει η ΠΕ Λάρισας. Κατά την τριετία 1999-2002 το ΑΕΠ της μειώνεται, ενώ αρχίζει να αυξάνεται ξανά από το 2003 και έπειτα. Από το 1999 έως το 2007 την πρώτη θέση στο ΑΕΠ του

δευτερογενούς κατέχει η ΠΕ Μαγνησίας η οποία σημείωσε πολύ σημαντικό ρυθμό ανάπτυξης ιδιαίτερα μεταξύ 1999-2001 και 2005-2006. Το ΑΕΠ του δευτερογενούς για τις ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα και παραμένει σχεδόν στάσιμο με εξαίρεση μία σημαντική αύξηση που παρουσίασε η ΠΕ Τρικάλων κατά το χρονικό διάστημα 2003-2005. Μάλιστα, ενώ στη συνέχεια το ΑΕΠ του δευτερογενούς της ΠΕ Τρικάλων μειώθηκε, διατηρήθηκε σε υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με τις αντίστοιχες τιμές πριν από το 2003. Σε γενικές γραμμές όμως, οι χαμηλές τιμές του ΑΕΠ του δευτερογενούς για τις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων δηλώνουν την υστέρηση στη βιομηχανική δραστηριότητα και την έλλειψη βιομηχανικής κουλτούρας των δύο αυτών ΠΕ οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα τη σταδιακή αποβιομηχάνιση τους.

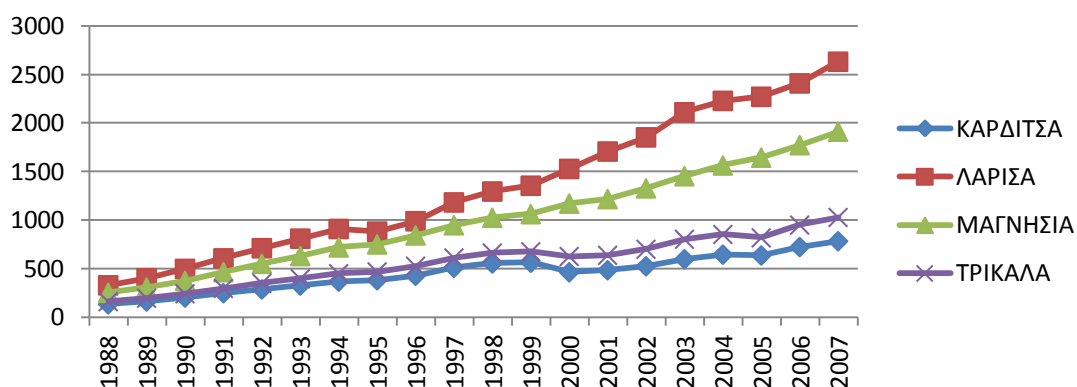
Διάγραμμα 6.1.2: ΑΕΠ Β'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Το μεγαλύτερο ΑΕΠ για τον τριτογενή τομέα, καθώς και τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης, έχει η ΠΕ Λάρισας, γεγονός το οποίο καταδεικνύει τη δυναμική ανάπτυξης της ΠΕ Λάρισας και στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει η ΠΕ Μαγνησίας, ακολουθεί η ΠΕ Τρικάλων, ενώ το μικρότερο ΑΕΠ έχει η ΠΕ Καρδίτσας. Η πορεία την οποία ακολουθούν οι τέσσερις ΠΕ της Θεσσαλίας στον τριτογενή τομέα είναι κοινή με μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ να παρατηρείται μεταξύ 2000-2007. Είναι εμφανές από την πορεία του ΑΕΠ του τριτογενούς ότι η Θεσσαλία μετατρέπεται σε μία οικονομία παροχής υπηρεσιών ακολουθώντας την τάση τριτογενοποίησης, δηλαδή διόγκωσης του τριτογενούς τομέα παραγωγής εις βάρος του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα, φαινόμενο το οποίο χαρακτηρίζει γενικά την οικονομία τα τελευταία έτη τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Διάγραμμα 6.1.3: ΑΕΠ Γ'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2 ΑΠΑ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ (LQ) ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται η ΑΠΑ και ο δείκτης τοπικής ειδίκευσης κάθε οικονομικού κλάδου για τις τέσσερις ΠΕ της Θεσσαλίας.

Ο δείκτης τοπικής ειδίκευσης (LQ) χρησιμοποιείται για τη σύγκριση της συμμετοχής κάθε ΠΕ σε έναν οικονομικό κλάδο ή σε μία οικονομική δραστηριότητα με τη συμμετοχή της περιφέρειας στον αντίστοιχο κλάδο ή δραστηριότητα. Για τον υπολογισμό του δείκτη LQ χρησιμοποιείται συνήθως ως μέγεθος η απασχόληση και ως χωρικές ενότητες αναφοράς οι περιφέρειες και το σύνολο της χώρας. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης έγιναν κάποιες διαφοροποιήσεις στον υπολογισμό του δείκτη LQ οι οποίες, όμως, δεν επηρεάζουν την αξιοπιστία του. Το μέγεθος το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του δείκτη LQ είναι η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) κάθε κλάδου οικονομικής δραστηριότητας για τα έτη 1996-2009. Ο υπολογισμός του δείκτη έγινε σύμφωνα με τη σχέση $LQ_{ir}=(E_{ir}/E_r)/(E_{in}/E_n)$, όπου

E_{ir} είναι η ΑΠΑ του κλάδου i στην ΠΕ r

E_r είναι η συνολική ΑΠΑ της ΠΕ r

E_{in} είναι η ΑΠΑ του κλάδου i στο σύνολο της περιφέρειας

E_n είναι η συνολική ΑΠΑ της περιφέρειας.

Η ερμηνεία του δείκτη γίνεται ως εξής:

Αν $LQ=1$, τότε ο κλάδος i είναι ανεπτυγμένος στην ΠΕ όσο και στο σύνολο της περιφέρειας και η ΠΕ έχει κανονική συμμετοχή στην αγορά για τον κλάδο i .

Αν $LQ>1$, τότε ο κλάδος i είναι περισσότερο ανεπτυγμένος στην ΠΕ από όσο είναι στο σύνολο της περιφέρειας και η ΠΕ έχει περισσότερο από αναλογική συμμετοχή στην αγορά για τον κλάδο i .

Αν $LQ<1$, τότε ο κλάδος i είναι λιγότερο ανεπτυγμένος στην ΠΕ από όσο είναι στο σύνολο της περιφέρειας και η ΠΕ έχει λιγότερο από αναλογική συμμετοχή στην αγορά για τον κλάδο i (Πολύζος, 2011).

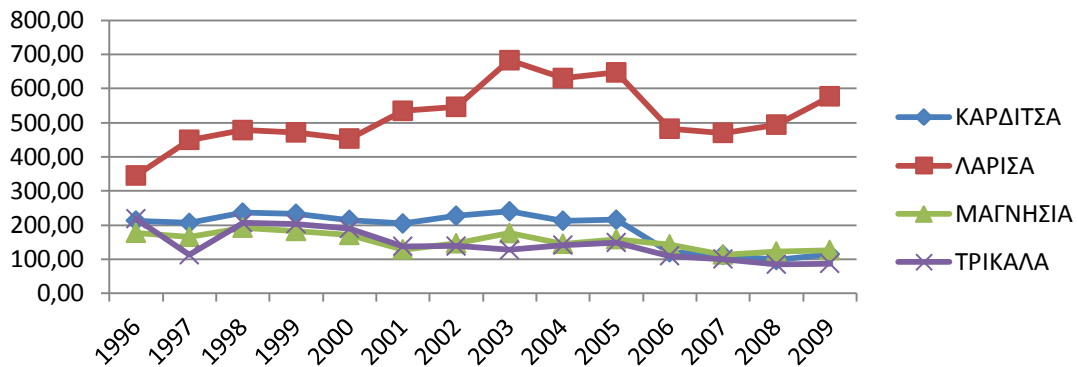
Ο δείκτης τοπικής ειδίκευσης χρησιμοποιείται για να αναδείξει τις χωρικές διαφοροποιήσεις και την εξειδίκευση των ΠΕ σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες και, ταυτόχρονα, συμβάλλει στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τις οικονομικές δομές οι οποίες επικρατούν σε κάθε ΠΕ.

Επιπλέον, παρουσιάζονται σε χάρτη οι οικονομικοί κλάδοι με μεγάλες αποκλίσεις, δηλαδή διαχρονικά σταθερή εξειδίκευση σε κάποιες ΠΕ και μικρή συμμετοχή σε άλλες, προκειμένου να τονιστούν οι δραστηριότητες οι οποίες αφενός λειτουργούν ως βάση οικονομικής ανάπτυξης για κάποιες ΠΕ και αφετέρου αποτελούν αιτία δημιουργίας ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων λόγω της μειωμένης συμμετοχής τους στις υπόλοιπες ΠΕ.

6.2.1 ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Η ΠΕ Λάρισας έχει την υψηλότερη τιμή ΑΠΑ στον κλάδο της γεωργίας και κτηνοτροφίας. Μεγάλη αύξηση παρουσίασε κατά το χρονικό διάστημα 2000-2003, στη συνέχεια μειώθηκε με ιδιαίτερα μεγάλη πτώση να παρατηρείται κατά την περίοδο 2005-2006, ενώ από το 2006 και έπειτα άρχισε να ακολουθεί πάλι μικρή ανοδική πορεία. Η ΑΠΑ της ΠΕ Λάρισας στον κλάδο της γεωργίας και κτηνοτροφίας παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση από την ΑΠΑ των υπόλοιπων ΠΕ.

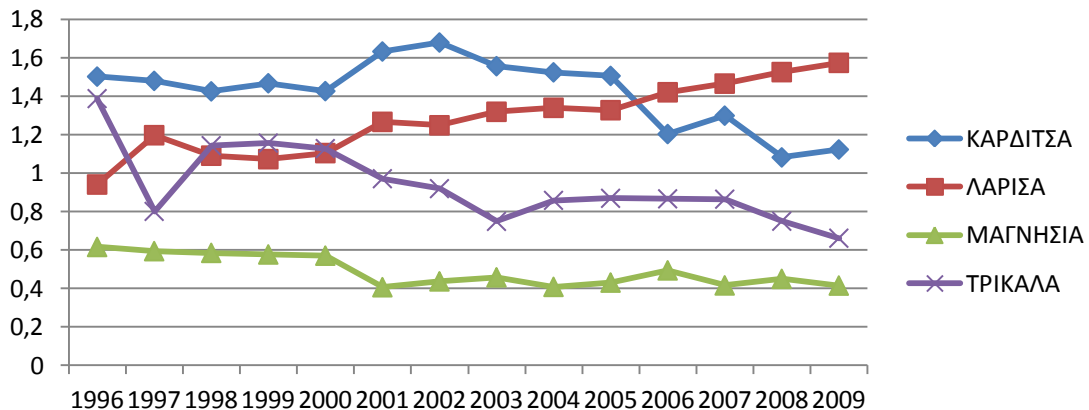
Διάγραμμα 6.2.1.1: ΑΠΑ γεωργία κτηνοτροφία

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η ΠΕ Καρδίτσας βρισκόταν στη δεύτερη θέση ακολουθώντας σταθερή πορεία από το 1996 έως το 2005, όμως από το 2005 και έπειτα παρουσίασε μεγάλη πτώση αγγίζοντας την τιμή της ΑΠΑ των ΠΕ Τρικάλων και Μαγνησίας οι οποίες βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις με διαχρονικά χαμηλές τιμές ΑΠΑ.

Διάγραμμα 6.2.1.2: LQ γεωργία κτηνοτροφία

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

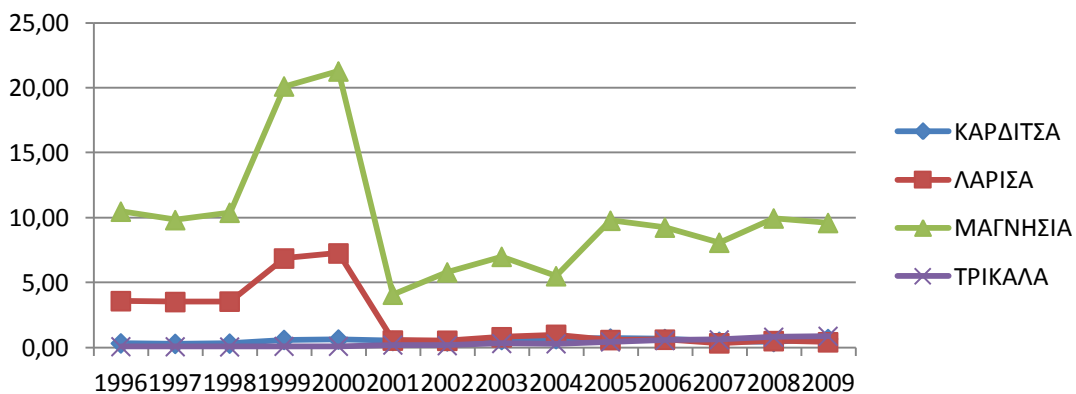
Όπως προκύπτει από τις τιμές του δείκτη LQ, δύο ΠΕ της Θεσσαλίας μπορούν να χαρακτηριστούν αγροτικές, καθώς εμφανίζουν εξειδίκευση στον κλάδο της γεωργίας και κτηνοτροφίας. Πρόκειται για την ΠΕ Καρδίτσας η οποία παρουσιάζει μεγάλο βαθμό εξειδίκευσης από το 1996 έως και το 2005 και στη συνέχεια, αν και μειώνεται ο βαθμός εξειδίκευσης της, εξακολουθεί να βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο της περιφέρειας έχοντας περισσότερο από αναλογική συμμετοχή και για την ΠΕ Λάρισας η οποία συνεχώς αυξάνει την εξειδίκευση της στον κλάδο αυτό. Μάλιστα, από το 2005 και έπειτα ξεπερνά την ΠΕ Καρδίτσας και είναι η ΠΕ της Θεσσαλίας με τη μεγαλύτερη

εξειδίκευση και συμμετοχή στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Φαίνεται ότι οι νέες συνθήκες οι οποίες δημιουργούνται μετά το 2005 στην περιφέρεια ευνοούν την ανάπτυξη της ΠΕ Λάρισας στον αγροτικό κλάδο και την ανάληψη ηγετικού ρόλου στην αγροτική παραγωγή της Θεσσαλίας, ενώ ανακάμπτουν την εξέλιξη της ΠΕ Καρδίτσας με σημαντικές συνέπειες σε ολόκληρη την οικονομία της, καθώς η τόσο η οικονομία της ΠΕ Καρδίτσας όσο και ο ρόλος της στο σύνολο της περιφέρειας βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στην αγροτική της παραγωγή. Η ΠΕ Τρικάλων από το 1996 έως το 2002 βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο της περιφέρειας, όμως από το 2002 και έπειτα μειώνει τη συμμετοχή της στον κλάδο. Τέλος, ο δείκτης LQ έχει διαχρονικά χαμηλή τιμή για την ΠΕ Μαγνησίας, άρα η γεωργία και η κτηνοτροφία δεν είναι πολύ ανεπτυγμένες στη Μαγνησία και συνακόλουθα η συμμετοχή της στον κλάδο είναι αναλογικά η μικρότερη για το σύνολο της περιφέρειας.

6.2.2 ΑΛΙΕΙΑ

Στον κλάδο της αλιείας είναι πολύ έντονη η απόκλιση της ΠΕ Μαγνησίας από τις υπόλοιπες ΠΕ Η ΠΕ Μαγνησίας εμφανίζει τη μεγαλύτερη ΑΠΑ ιδιαίτερα κατά το χρονικό διάστημα 1996-2000. Στη συνέχεια, η ΑΠΑ της αλιείας μειώνεται, όμως η απόκλιση της Μαγνησίας από τις υπόλοιπες ΠΕ εξακολουθεί να είναι πολύ μεγάλη. Η ΑΠΑ της ΠΕ Λάρισας είναι σημαντική κατά την περίοδο 1996-2000, όμως στη συνέχεια μειώνεται δραματικά. Η ΑΠΑ των ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας είναι πολύ μικρή, καθώς δε φτάνει ούτε στο 1.000.000 ευρώ.

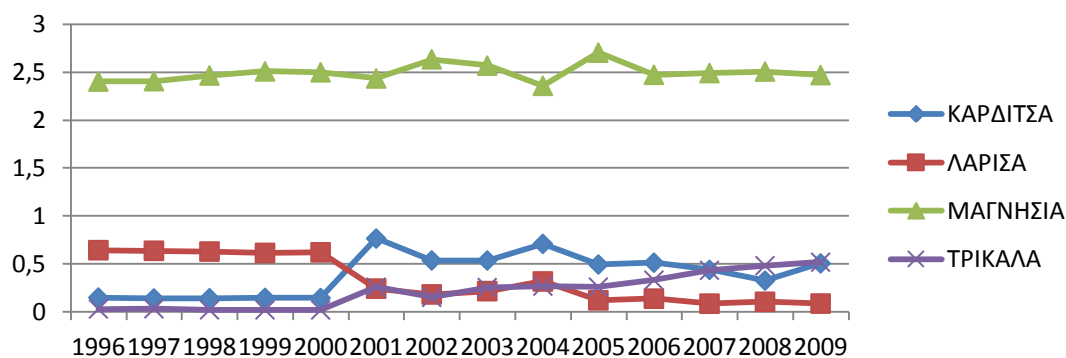
Διάγραμμα 6.2.2.1: ΑΠΑ αλιεία

Πηγή: ALL MEDIA, ιδία επεξεργασία

Από το δείκτη LQ είναι εμφανής η εξειδίκευση και η μεγάλη συμμετοχή της ΠΕ Μαγνησίας στον κλάδο της αλιείας, όπως είναι αναμενόμενο, καθώς λόγω της φυσικής της θέσης στον Παγασητικό κόλπο, διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στον κλάδο αυτό. Έτσι, λοιπόν, η οικονομία της ΠΕ Μαγνησίας παραδοσιακά στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον κλάδο της αλιείας. Για τις υπόλοιπες ΠΕ η αλιεία αποτελεί έναν ασήμαντο κλάδο της οικονομίας τους, καθώς η αλιευτική δραστηριότητα είναι περιορισμένη και τα έσοδα από αυτή, όπως αποτυπώνονται στα βασικά οικονομικά μεγέθη, είναι ελάχιστα. Η συμμετοχή τους στη συνολική αλιευτική δραστηριότητα της περιφέρειας είναι πολύ μικρή, ενώ η τάση που παρατηρείται μετά το 2001 είναι η ΠΕ Λάρισας να μειώνει συνεχώς τη συμμετοχή της, ενώ αντίθετα οι ΠΕ Τρικάλων και, κυρίως, Καρδίτσας να την αυξάνουν.

Διάγραμμα 6.2.2.2: LQ αλιεία

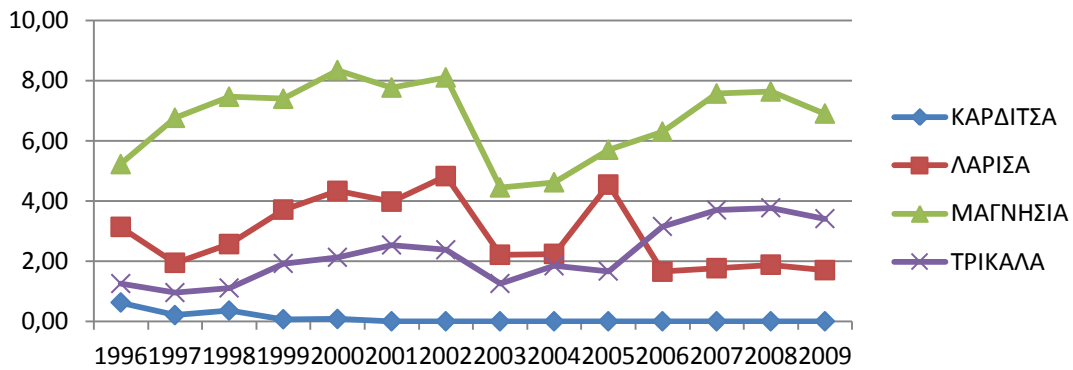

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.3 ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΚΑΙ ΟΡΥΧΕΙΑ

Στον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων η ΠΕ Μαγνησίας εμφανίζει τις υψηλότερες τιμές ΑΠΑ. Κατά την περίοδο 1996-2002 η ΑΠΑ της Μαγνησίας παρουσιάζει ανοδική πορεία, εμφανίζει μεγάλη πτώση κατά το έτος 2002-2003 και στη συνέχεια συνεχίζει να αυξάνεται. Η ΠΕ Λάρισας έχει υψηλή τιμή στην ΑΠΑ των μεταλλείων και ορυχείων από το 1996 έως το 2005, στη συνέχεια όμως παρουσιάζει μεγάλη μείωση. Η ΠΕ Τρικάλων παρουσιάζει υψηλή τιμή στην ΑΠΑ των μεταλλείων και ορυχείων μετά το 2005. Τέλος, η ΠΕ Καρδίτσας έχει σχεδόν μηδενική ΑΠΑ στον κλάδο αυτό.

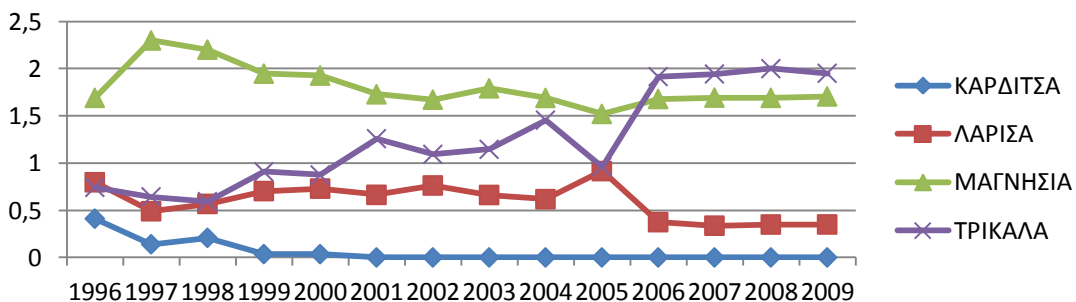
Διάγραμμα 6.2.3.1: ΑΠΑ μεταλλεία ορυχεία

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η ΠΕ Μαγνησίας εμφανίζει διαχρονικά εξειδίκευση και μεγάλη συμμετοχή στον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων. Μεγάλη είναι και η συμμετοχή της ΠΕ Τρικάλων μετά από το 2001. Μάλιστα, από το 2005 και έπειτα η ΠΕ Τρικάλων ξεπερνά τη συμμετοχή της ΠΕ Μαγνησίας και είναι η ΠΕ της Θεσσαλίας με τη μεγαλύτερη συνεισφορά στον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων. Η ΠΕ Λάρισας παρουσιάζει μικρή συμμετοχή και μετά το 2006 η συνεισφορά της γίνεται ακόμη μικρότερη. Η συνεισφορά της ΠΕ Καρδίτσας στον κλάδο των μεταλλείων και ορυχείων είναι μικρή κατά το χρονικό διάστημα 1996-1998 και σχεδόν μηδενική στα επόμενα χρόνια.

Διάγραμμα 6.2.3.2: LQ μεταλλεία ορυχεία

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

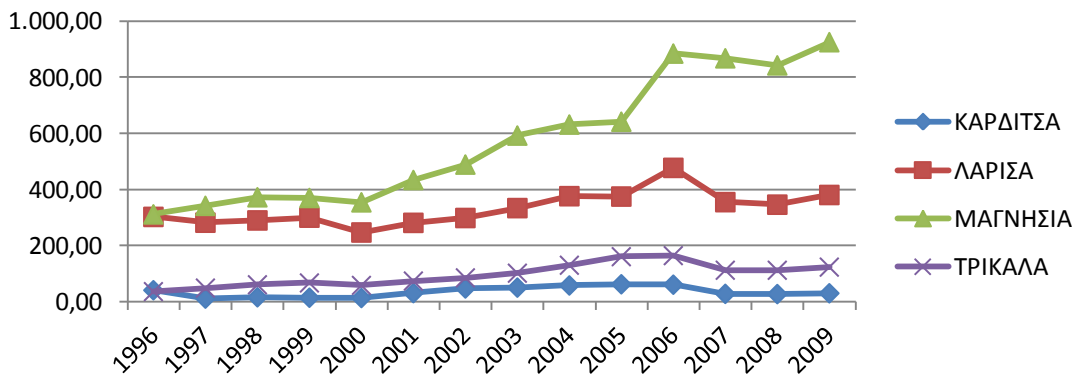
6.2.4 ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Η ΠΕ Μαγνησίας έχει τη μεγαλύτερη ΑΠΑ στον κλάδο της μεταποίησης και παρουσιάζει συνεχώς ανοδική πορεία φτάνοντας το 2009 τα 900.000.000 ευρώ. Η ΠΕ

Λάρισας βρίσκεται στη δεύτερη θέση με εμφανώς χαμηλότερη τιμή από την ΠΕ Μαγνησίας και αυτή, όμως, εμφανίζει συνεχώς θετικούς ρυθμούς μεταβολής και αυξάνει την ΑΠΑ του συγκεκριμένου κλάδου. Η ΠΕ Τρικάλων και εντονότερα η ΠΕ Καρδίτσας έχουν χαμηλή τιμή στην ΑΠΑ της μεταποίησης και παρουσιάζουν μικρή άνοδο μόνο κατά το χρονικό διάστημα 2000-2006, ενώ στη συνέχεια επανέρχονται ξανά σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

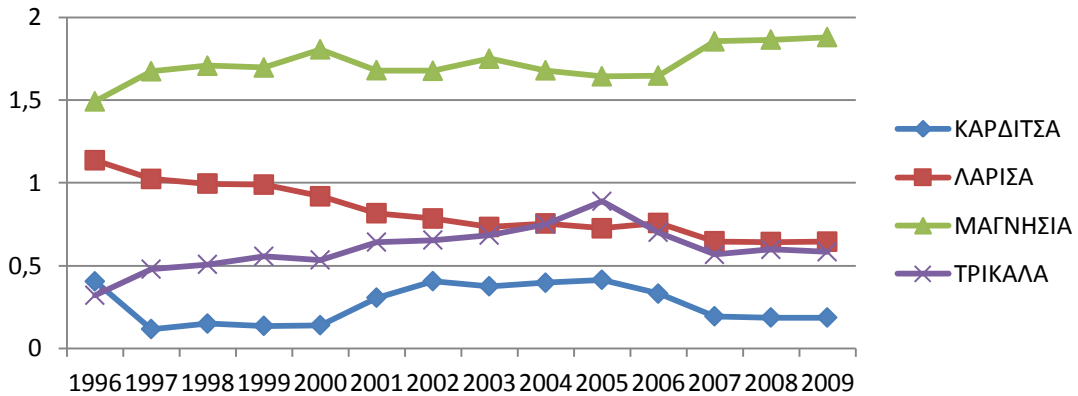
Η ΠΕ Μαγνησίας έχει εξειδίκευση στον κλάδο της μεταποίησης, καθώς έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή μεταξύ των υπόλοιπων ΠΕ στον εν λόγω κλάδο. Χαρακτηριστικό είναι ότι η συμμετοχή της ολοένα αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου και, κυρίως, μετά το 2006. Φαίνεται ότι η Μαγνησία είναι η ΠΕ της Θεσσαλίας με την εντονότερη βιομηχανοποίηση, με την τάση αυτή να ενισχύεται ακόμη. Η ΠΕ Λάρισας έχει αναλογική συμμετοχή την περίοδο 1996-1999, στη συνέχεια όμως η συμμετοχή της μειώνεται. Η ΠΕ Τρικάλων έχει, επίσης, μικρή συμμετοχή με κάποιες μικρές διακυμάνσεις και η ΠΕ Καρδίτσας έχει τη μικρότερη συνεισφορά. Αύτη η έλλειψη βιομηχανίας για τις ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας είναι σίγουρα ένας από τους λόγους που καθιστούν την οικονομία τους αποδυναμωμένη και ανίσχυρη σε σύγκριση με την οικονομία των ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας.

Διάγραμμα 6.2.4.1: ΑΠΑ μεταποίηση

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Διάγραμμα 6.2.4.2: LQ μεταποίηση

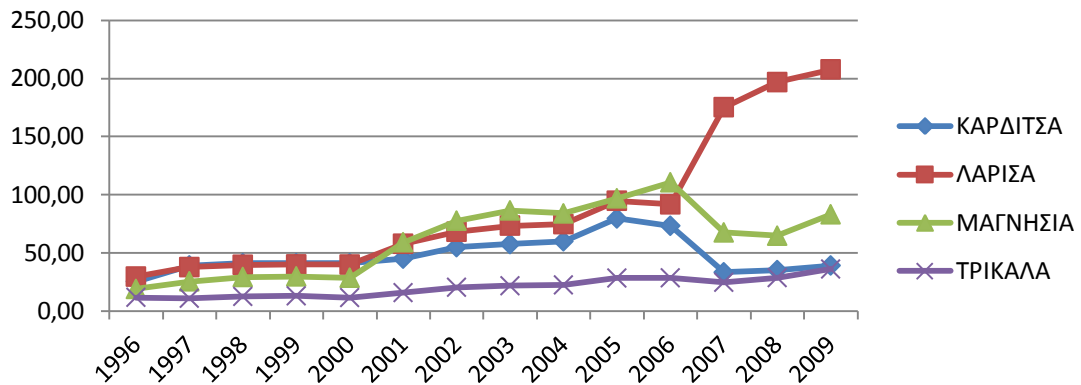
Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

6.2.5 ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ, ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ ΚΑΙ ΥΔΡΕΥΣΗ

Στον κλάδο του ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και ύδρευσης οι τέσσερις ΠΕ παρουσιάζουν όμοια εικόνα από το 1996 έως το 2000, καθώς έχουν παρόμοιες τιμές ΑΠΑ, με μία μικρή απόκλιση της ΠΕ Μαγνησίας και εντονότερα της ΠΕ Τρικάλων προς τα κάτω. Στη συνέχεια, κάθε ΠΕ εμφανίζει εντελώς διαφορετική εικόνα. Στην ΠΕ Λάρισας η ΑΠΑ ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και ύδρευσης αυξάνεται συνεχώς με πολύ μεγάλο ρυθμό μεταβολής να παρατηρείται το χρονικό διάστημα 2006-2009 κατά το οποίο αποκλίνει σημαντικά από τις υπόλοιπες ΠΕ. Η ΠΕ Μαγνησίας εμφανίζει άνοδο και τη μεγαλύτερη ΑΠΑ το χρονικό διάστημα 2000-2006, όμως στη συνέχεια η τιμή της ΑΠΑ μειώνεται σημαντικά. Στην ΠΕ Καρδίτσας η ΑΠΑ αυξάνεται από το 2000 έως το 2006, μετά όμως παρουσιάζει σημαντική μείωση. Η ΠΕ Τρικάλων έχει διαχρονικά τη μικρότερη τιμή ΑΠΑ στον κλάδο του ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και ύδρευσης παρουσιάζοντας θετικό μεν, αλλά πολύ μικρό ρυθμό μεταβολής.

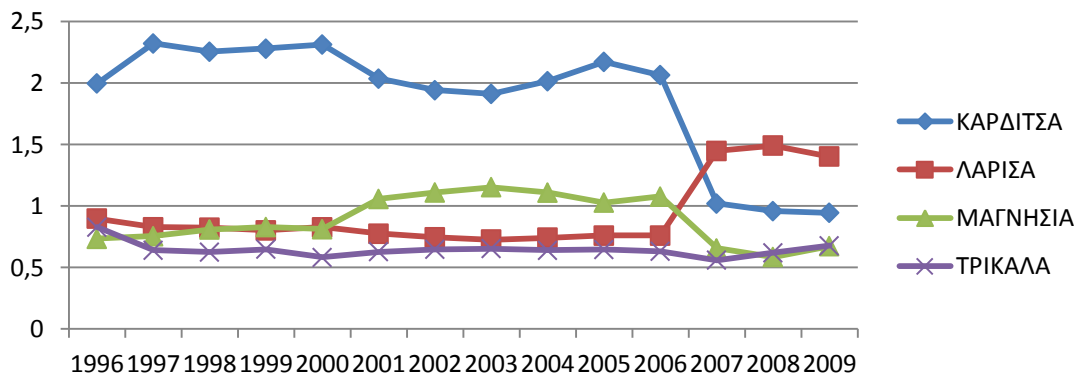
Η ΠΕ Καρδίτσας παρουσιάζει εξειδίκευση και πολύ μεγάλη συμμετοχή στον κλάδο του ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και ύδρευσης. Κατά το διάστημα 2007-2009 η συμμετοχή της μειώνεται και γίνεται αναλογική. Οι υπόλοιπες ΠΕ έχουν μικρή συμμετοχή στο συγκεκριμένο κλάδο με μικρές εξαιρέσεις. Η ΠΕ Μαγνησίας αποκτά μεγάλη συμμετοχή το χρονικό διάστημα 2001-2004 και η ΠΕ Λάρισας το διάστημα 2007-2009.

Διάγραμμα 6.2.5.1: ΑΠΑ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.2.5.2: LQ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση

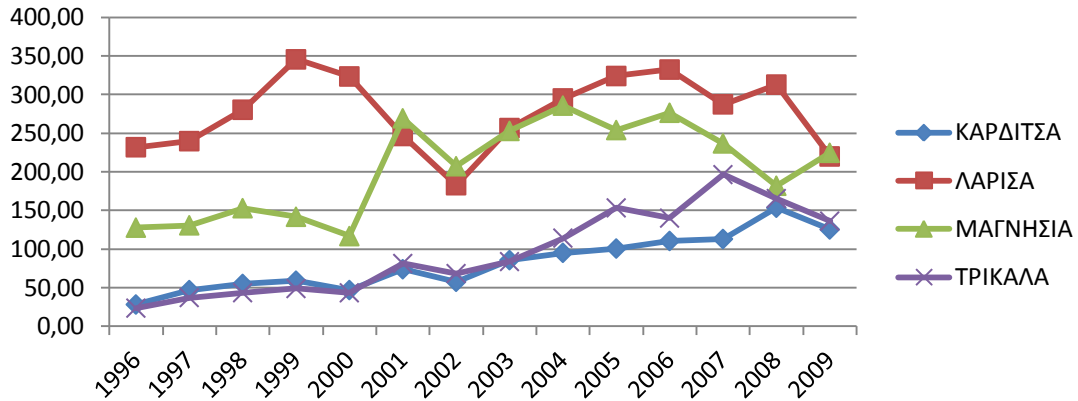
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.6 ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

Στον κλάδο των κατασκευών η ΑΠΑ παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις σε όλες τις ΠΕ της περιφέρειας. Υψηλή τιμή ΑΠΑ έχει η ΠΕ Λάρισσας η οποία, παρά τη μεγάλη πτώση που παρουσίασε την περίοδο 1999-2002, διατηρεί την πρώτη θέση στον κλάδο αυτό. Η ΠΕ Μαγνησίας παρουσίασε σημαντική άνοδο μετά το 2000, καθώς επίσης το ίδιο συνέβη και στην ΠΕ Τρικάλων. Η διαφορά τους, όμως, έγκειται στο γεγονός ότι στην ΠΕ Τρικάλων η ΑΠΑ των κατασκευών ακολούθησε ανοδική πορεία μέχρι το 2009, αντίθετα η ΑΠΑ της ΠΕ Μαγνησίας παρουσίασε ξανά πτώση μετά 2004. Η ΠΕ

Καρδίτσας έχει τη μικρότερη τιμή ΑΠΑ στις κατασκευές με μικρή μόνο άνοδο να σημειώνει μετά το 2002.

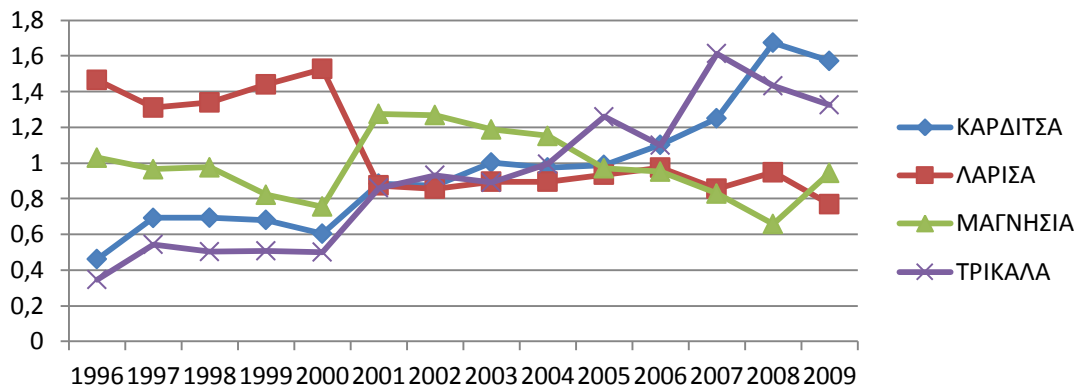
Διάγραμμα 6.2.6.1: ΑΠΑ κατασκευές

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Ο δείκτης LQ για τις κατασκευές παρουσιάζει, επίσης, μεγάλη διακύμανση για όλες τις ΠΕ. Από το 1996 έως το 2001 η ΠΕ Λάρισας παρουσιάζει εξειδίκευση στον κλάδο των κατασκευών, η ΠΕ Μαγνησίας έχει αναλογική συμμετοχή με πτωτική τάση, ενώ στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων ο κλάδος των κατασκευών δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος, ωστόσο παρουσιάζει τάσεις αύξησης της συμμετοχής του στη συνολική δραστηριότητα της περιφέρειας. Από το 2000 έως το 2004 μεγάλη ανάπτυξη του κλάδου των κατασκευών εμφανίζεται στην ΠΕ Μαγνησίας η οποία έχει περισσότερο από αναλογική συμμετοχή στη δραστηριότητα του κλάδου των κατασκευών στο σύνολο της περιφέρειας. Η ΠΕ Καρδίτσας εμφανίζει επίσης ανάπτυξη και αποκτά αναλογική συμμετοχή. Η δραστηριότητα της ΠΕ Τρικάλων αυξάνεται σημαντικά, ωστόσο εξακολουθεί να έχει μικρή συμμετοχή στον κλάδο για το σύνολο της Θεσσαλίας, ενώ η δραστηριότητα και η συμμετοχή της ΠΕ Λάρισας είναι εμφανώς μειωμένες. Από το 2004 έως το 2009 μεγάλη ανάπτυξη στις κατασκευές παρουσιάζουν οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων οι οποίες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου της δραστηριότητας στον κλάδο των κατασκευών στη Θεσσαλία. Αν και το χρονικό διάστημα 2007-2009 παρουσιάζουν πτώση, εξακολουθούν να έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή. Η δραστηριότητα των ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας μειώνεται σημαντικά και οι δύο αυτές ΠΕ έχουν πλέον μικρή μόνο συμμετοχή στον κλάδο των κατασκευών.

Διάγραμμα 6.2.6.2: LQ κατασκευές

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

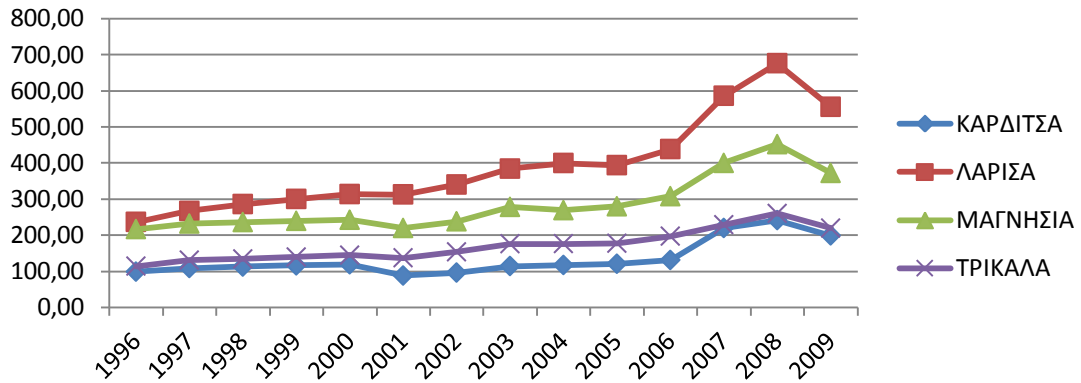
Είναι εμφανές, επομένως, ότι από το 1996 ο κλάδος των κατασκευών αναπτύχθηκε σημαντικά για μια δεκαετία περίπου στην ανατολική Θεσσαλία ενισχύοντας σημαντικά την οικονομία των ΠΕ Λάρισσας και Μαγνησίας και αποφέροντας τους έσοδα και ανάπτυξη. Στη συνέχεια, όμως, οδηγήθηκε σε κορεσμό στις δύο αυτές ΠΕ εξαιτίας κυρίως της ανέγερσης μεγάλου αριθμού κατοικιών σε αναντιστοιχία με τους κατοίκους πολλές εκ των οποίων έμειναν αναξιοποίητες και, έτσι, επήλθε η πτώση του κλάδου. Το δυτικό τμήμα της Θεσσαλίας, αντίθετα, ξεκίνησε να αναπτύσσεται στον κλάδο των κατασκευών μετά το 2004, καθώς τότε ξεκίνησε η ενίσχυση της ανέγερσης κατοικιών και της δημιουργίας τεχνικών έργων τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς. Πλέον ο κλάδος των κατασκευών αποτελεί για τις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων ένα στήριγμα της οικονομίας τους και κινητήριο μοχλό οικονομικής ανάπτυξης και μεγέθυνσης.

6.2.7 ΕΜΠΟΡΙΟ

Στον κλάδο του εμπορίου η τιμή της ΑΠΑ όλων των ΠΕ παρουσιάζει συνεχή άνοδο κατά το χρονικό διάστημα 1996-2008 και πτώση μόνο μεταξύ 2008-2009. Την υψηλότερη τιμή ΑΠΑ έχει η ΠΕ Λάρισσας με το μεγαλύτερο ρυθμό αύξησης να παρατηρείται το χρονικό διάστημα 2006-2008. Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει η ΠΕ Μαγνησίας η οποία επίσης παρουσιάζει τη μεγαλύτερη άνοδο στην τιμή της ΑΠΑ κατά την περίοδο 2006-2008. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η ΠΕ Τρικάλων με σταθερή άνοδο

μετά το 2001. Η ΠΕ Καρδίτσας βρίσκεται στην τελευταία θέση με την ΑΠΑ της στον κλάδο του εμπορίου να κυμαίνεται διαχρονικά μόλις γύρω στα 100.000.000 ευρώ.

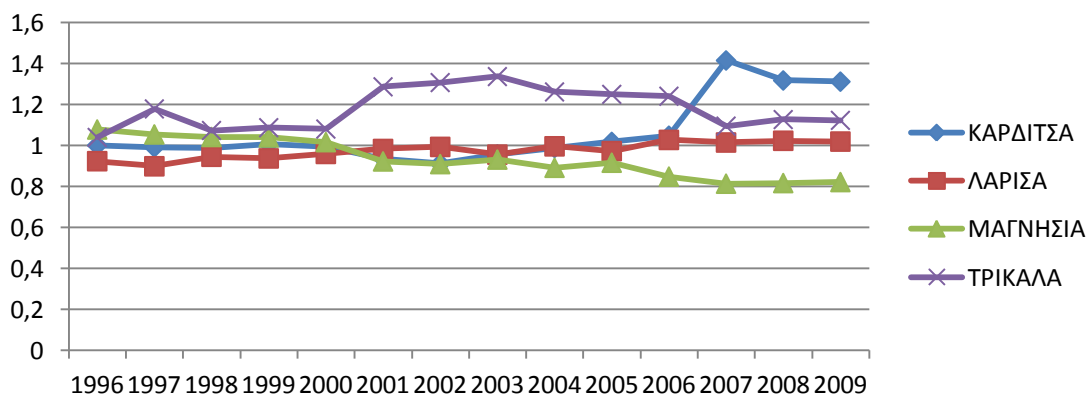
Διάγραμμα 6.2.7.1: ΑΠΑ εμπόριο

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον κλάδο του εμπορίου έχει η ΠΕ Τρικάλων, ενώ μεγάλη συμμετοχή εμφανίζει και η ΠΕ Καρδίτσας μετά το 2006. Η συμμετοχή των ΠΕ Καρδίτσας και Μαγνησίας μέχρι το 2005 και της ΠΕ Λάρισας καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου είναι αναλογική. Στην ΠΕ Μαγνησίας η δραστηριότητα του κλάδου του εμπορίου μειώνεται σημαντικά μετά το 2005, με αποτέλεσμα οι εμπορικές δραστηριότητες στη Μαγνησία να αποκτούν λιγότερη από αναλογική συμμετοχή στη συνολική δραστηριότητα.

Διάγραμμα 6.2.7.2: LQ εμπόριο

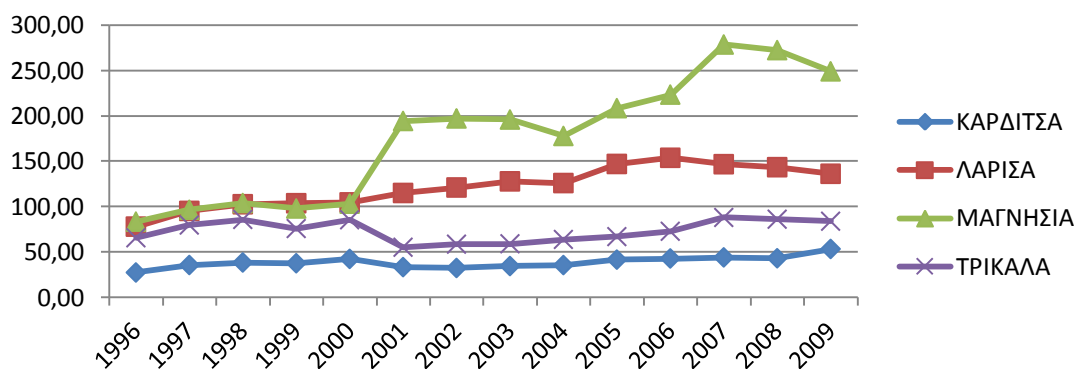
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.8 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ

Στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων την υψηλότερη τιμή ΑΠΑ παρουσιάζει η ΠΕ Μαγνησίας με μεγάλο ρυθμό αύξησης να παρατηρείται τα διαστήματα 2000-2001 και, κυρίως, 2006-2007 κατά το οποίο φτάνει στα 280.000.000 ευρώ. Η ΑΠΑ της ΠΕ Λάρισας είναι σχετικά υψηλή, καθώς κυμαίνεται γύρω στα 150.000.000 ευρώ. Οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας έχουν χαμηλές τιμές ΑΠΑ στον κλάδο των εστιατορίων και ξενοδοχείων.

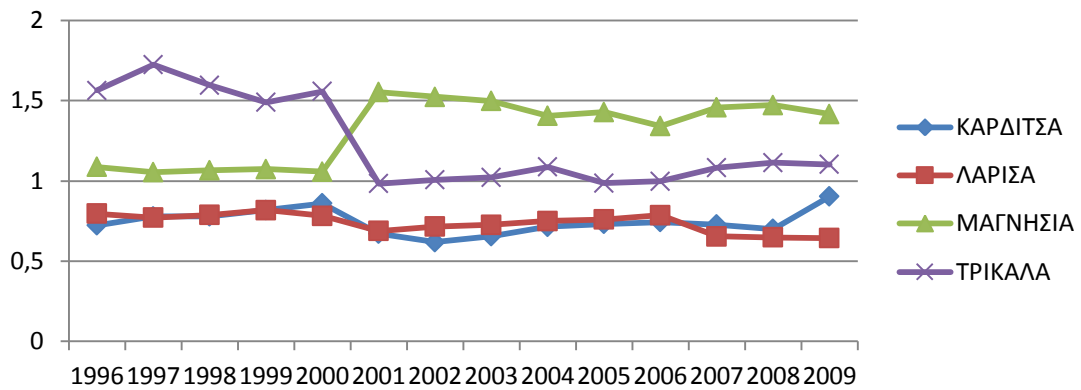
Από το 1996 έως το 2000 τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων έχει η ΠΕ Τρικάλων. Στη συνέχεια, όμως, ο δείκτης LQ για την ΠΕ Τρικάλων μειώνεται σημαντικά και φτάνει κοντά στο 1, άρα η συμμετοχή της ΠΕ Τρικάλων είναι πλέον σχεδόν αναλογική. Η ΠΕ Μαγνησίας, αντίθετα, μετά το 2000 παρουσιάζει εξειδίκευση και έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο συγκεκριμένο κλάδο, καθώς αναγνωρίζεται ως σημαντικός εθνικός και διεθνής τουριστικός προορισμός, αυξάνει η τουριστική της δραστηριότητα και τα προερχόμενα από αυτή έσοδα. Η δραστηριότητα των ΠΕ Λάρισας και Καρδίτσας στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων είναι περιορισμένη και η συμμετοχή τους είναι μικρή σε όλο το χρονικό διάστημα 1996-2009, γεγονός το οποίο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην περιορισμένη τουριστική δραστηριότητα την οποία διαθέτουν.

Διάγραμμα 6.2.8.1: ΑΠΑ ξενοδοχεία και εστιατόρια

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.2.8.2: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια

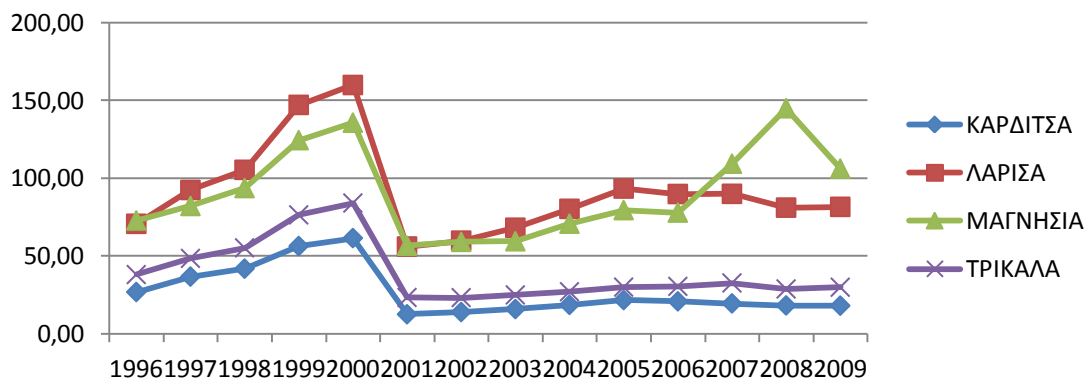

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.9 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

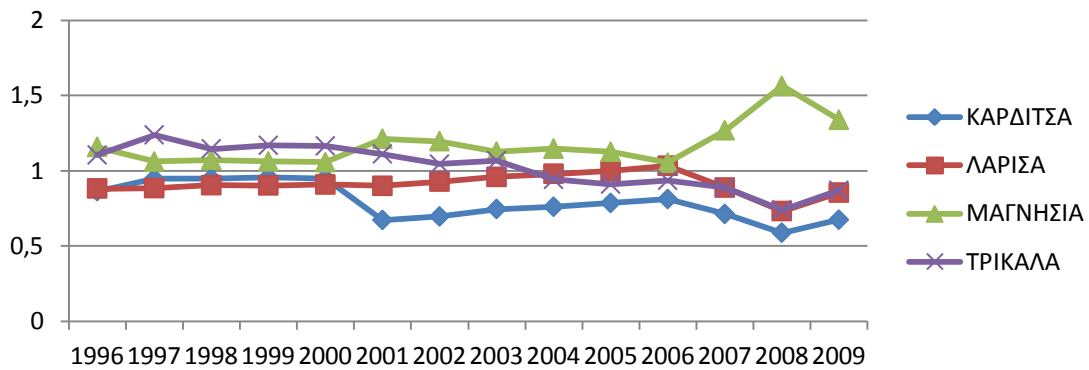
Ο κλάδος των μεταφορών και επικοινωνιών παρουσιάζει ανάπτυξη για όλη τη Θεσσαλία τη χρονική περίοδο 1996-2000, ενώ από το 2000 έως το 2009 παρατηρείται σημαντική μείωση της ΑΠΑ του κλάδου για όλη την περιφέρεια. Την υψηλότερη τιμή ΑΠΑ έχουν οι ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας. Η ΠΕ Λάρισας κυριαρχεί στον κλάδο από το 1996 έως το 2006, ενώ τα τελευταία χρόνια, δηλαδή κατά το χρονικό διάστημα 2006-2009, η ΠΕ Μαγνησίας έχει μεγαλύτερη ΑΠΑ μεταφορών και επικοινωνιών. Η ΑΠΑ των ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας σε αυτό τον κλάδο είναι πολύ μικρή και κυμαίνεται διαχρονικά γύρω στα 20.000.000 ευρώ.

Διάγραμμα 6.2.9.1: ΑΠΑ μεταφορές και επικοινωνίες

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.2.9.2: LQ μεταφορές και επικοινωνίες

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

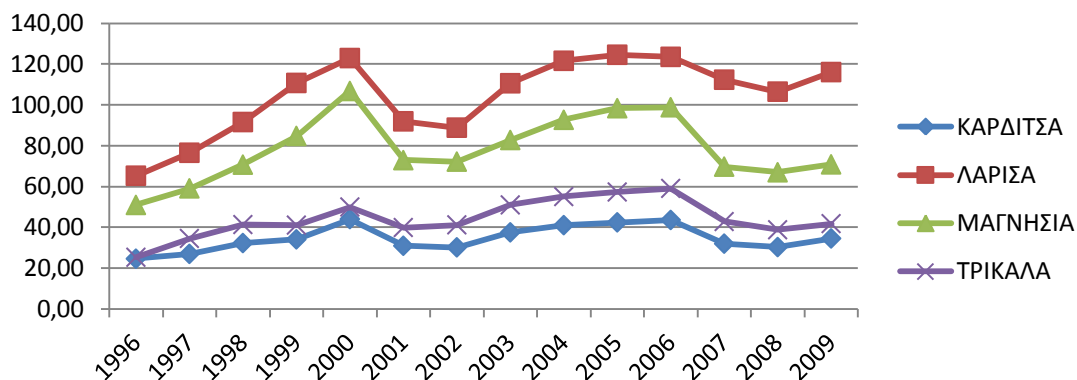
Η τιμή του δείκτη LQ για τον κλάδο των μεταφορών και επικοινωνιών βρίσκεται κοντά στο 1 και για τις τέσσερις ΠΕ της Θεσσαλίας από το 1996 έως το 2000, συνεπώς κατά το χρονικό αυτό διάστημα και οι τέσσερις ΠΕ έχουν σχεδόν αναλογική συμμετοχή στον κλάδο. Στη συνέχεια παρατηρούνται διακυμάνσεις. Η συμμετοχή της ΠΕ Τρικάλων μειώνεται παραμένοντας, όμως, αναλογική μέχρι το 2006, ενώ από το 2006 έως το 2009 η συμμετοχή της είναι πλέον μικρή. Μικρή συμμετοχή έχει, επίσης, η ΠΕ Καρδίτσας. Η συνεισφορά της ΠΕ Μαγνησίας είναι μεγάλη, καθώς είναι η ΠΕ με τη μεγαλύτερη ανάπτυξη στον κλάδο των μεταφορών και επικοινωνιών. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από την ύπαρξη των επιβατικών και εμπορικών της λιμανιών στο Βόλο και στις Σποράδες και από το γεγονός ότι το εμπορικό λιμάνι του Βόλου λειτουργεί σε ένα βαθμό ως διαμετακομιστικό κέντρο. Τέλος, η συμμετοχή της ΠΕ Λάρισας στη συγκεκριμένη δραστηριότητα παραμένει αναλογική μέχρι το 2009.

6.2.10 ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Στον κλάδο της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης η ΑΠΑ όλων των ΠΕ εμφανίζει όμοια εικόνα, καθώς παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 1996 έως το 2000, σημειώνει πτώση το χρονικό διάστημα 2000-2002, ακολουθεί πάλι άνοδο μέχρι το 2006, ενώ από το 2006 μέχρι το 2009 σημειώνεται μικρή πτώση στην ΑΠΑ της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης. Την υψηλότερη ΑΠΑ έχει η ΠΕ Λάρισας και υψηλή τιμή ΑΠΑ έχει και η ΠΕ Μαγνησίας. Οι άλλες δύο ΠΕ αποκλίνουν σημαντικά προς τα κάτω από τις

προηγούμενες με την ΠΕ Τρικάλων να έχει λίγο υψηλότερη ΑΠΑ από την ΠΕ Καρδίτσας.

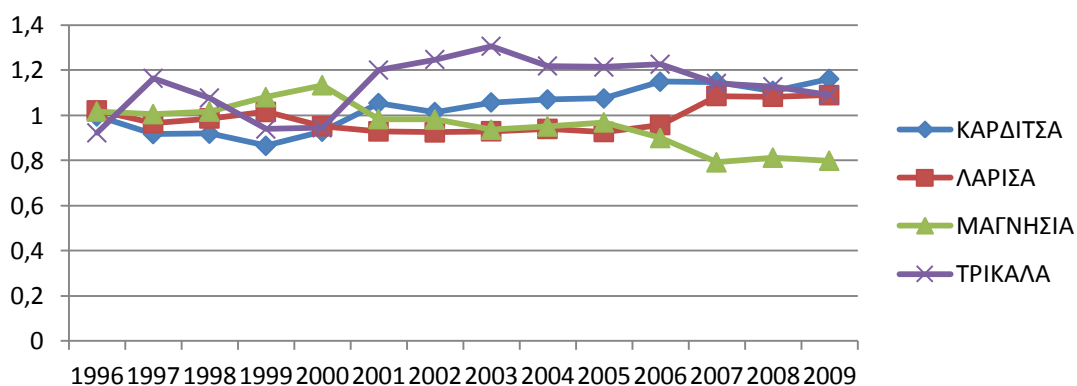
Διάγραμμα 6.2.10.1: ΑΠΑ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Από το 1996 έως το 2000 όλες οι ΠΕ έχουν σχεδόν αναλογική συμμετοχή στη συνολική χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση η οποία λαμβάνει χώρα στην περιφέρεια. Στη συνέχεια, ανάπτυξη στον κλάδο της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης παρουσιάζουν οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας. Η συμμετοχή της ΠΕ Τρικάλων είναι η μεγαλύτερη στη συγκεκριμένη δραστηριότητα, καθώς επίσης η συμμετοχή της ΠΕ Καρδίτσας είναι σημαντική. Η ΠΕ Λάρισας εμφανίζει σχεδόν αναλογική συμμετοχή μέχρι το 2006 και ανάπτυξη στη συνέχεια. Αντίθετα, η ΠΕ Μαγνησίας εμφανίζει επίσης αναλογική συμμετοχή μέχρι το 2006, στη συνέχεια, όμως, μειώνεται σημαντική η συνεισφορά της στις δραστηριότητες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης.

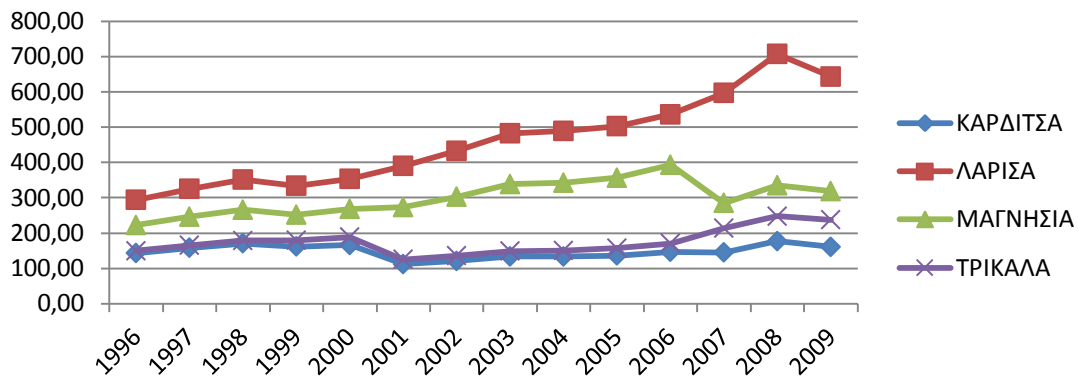
Διάγραμμα 6.2.10.2: LQ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.11 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

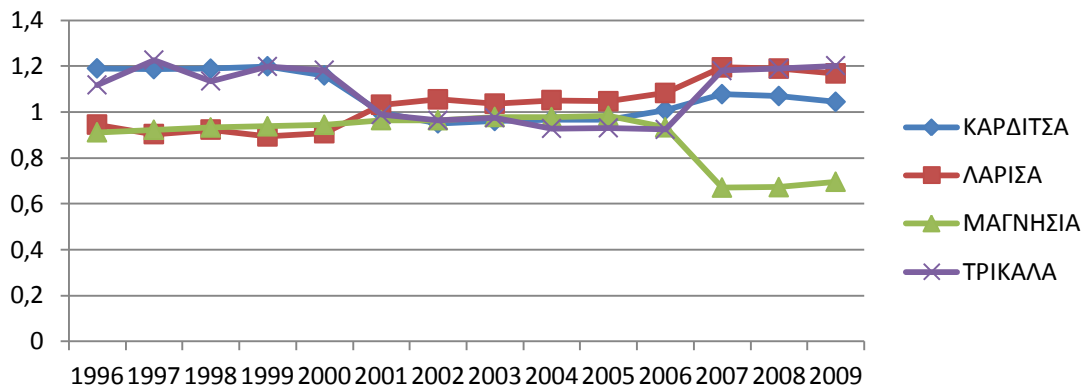
Διάγραμμα 6.2.11.1: ΑΠΑ επιχειρηματικές δραστηριότητες

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Την υψηλότερη τιμή ΑΠΑ στις επιχειρηματικές δραστηριότητες έχει η ΠΕ Λάρισας με μεγάλη ανάπτυξη να σημειώνεται στον επιχειρηματικό κλάδο το χρονικό διάστημα 2002-2008. Η ΠΕ Μαγνησίας έχει, επίσης, σχετικά μεγάλες τιμές ΑΠΑ στις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας δε στηρίζονται ιδιαίτερα στον επιχειρηματικό κλάδο με την ΑΠΑ του να κυμαίνεται διαχρονικά στις δύο αυτές ΠΕ μεταξύ 100.000.000 και 200.000.000 ευρώ. Αξιοσημείωτη για τον κλάδο αυτό είναι η διαφορά που παρουσιάζει η πορεία της ΑΠΑ μεταξύ του ανατολικού και δυτικού τμήματος της περιφέρειας. Από το 1996 έως το 2000 η ΑΠΑ όλων των ΠΕ δεν παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις. Στη συνέχεια, όμως, η ΑΠΑ των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας παρουσιάζει ανοδική πορεία το διάστημα 2000-2006 και έπειτα μειώνεται. Αντίθετα, η ΑΠΑ των ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας μετά από μία πτώση κατά την περίοδο 2000-2006, αυξάνεται από το 2006 έως το 2009. Φαίνεται, επομένως, ότι οι επιχειρηματικές δραστηριότητες μετά από μία περίοδο ακμής στο ανατολικό τμήμα της περιφέρειας μετατοπίζονται τα τελευταία χρόνια προς τη δυτική Θεσσαλία.

Διάγραμμα 6.2.11.2: LQ επιχειρηματικές δραστηριότητες

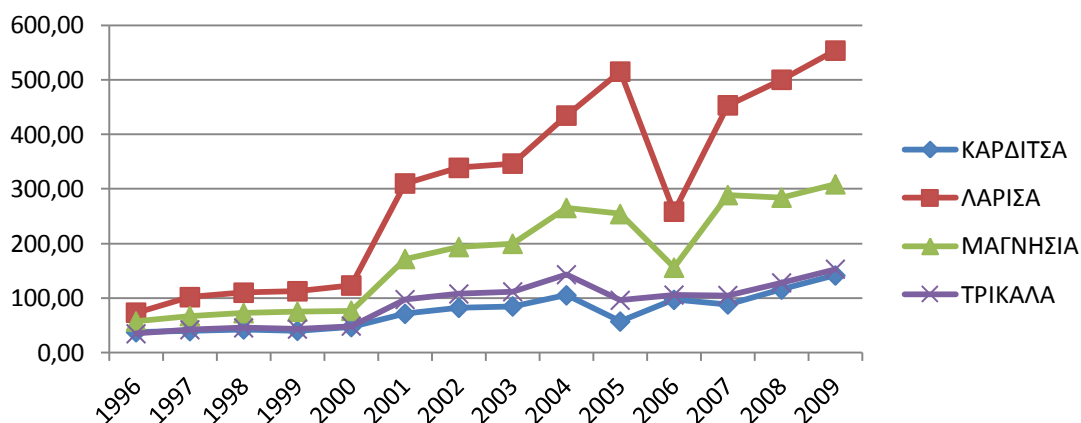
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Όπως συμβαίνει και με τις απόλυτες τιμές της ΑΠΑ για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, ο δείκτης LQ εμφανίζεται διαφοροποιημένος μεταξύ των τριών χρονικών περιόδων 1996-2000, 2000-2006 και 2006-2009. Οι τέσσερις ΠΕ εμφανίζουν διακυμάνσεις στις επιχειρηματικές δραστηριότητες με αύξηση αυτών, όταν πραγματοποιούνται επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές, και μείωση τους, όταν οι επενδύσεις ολοκληρώνονται ή διακόπτονται. Το διάστημα 1996-2000 εξειδίκευση στον κλάδο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων παρουσιάζουν οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας, ενώ οι ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας έχουν σχεδόν αναλογική συμμετοχή. Την περίοδο 2000-2006 η δραστηριότητα των ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας μειώνεται σημαντικά και οι δύο αυτές ΠΕ αποκτούν πλέον αναλογική συμμετοχή, αναλογική συμμετοχή συνεχίζει να έχει και η ΠΕ Μαγνησίας παρά τη μικρή ανάπτυξη που παρουσιάζει στον επιχειρηματικό κλάδο, ενώ η επιχειρηματική δραστηριότητα αναπτύσσεται στην ΠΕ Λάρισας και η συμμετοχή της γίνεται μεγαλύτερη από αναλογική. Από το 2006 έως το 2009 αναπτύσσεται ο κλάδος στις ΠΕ Λάρισας και ΠΕ Τρικάλων οι οποίες έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα της περιφέρειας, ανάπτυξη και μεγέθυνση της συμμετοχής της παρουσιάζει και η ΠΕ Καρδίτσας, ενώ η δραστηριότητα στην ΠΕ Μαγνησίας μειώνεται σημαντικά.

6.2.12 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Κατά το χρονικό διάστημα 1996-2000 η ΑΠΑ στον κλάδο της διοίκησης και κοινωνικής ασφάλισης κυμαίνεται σε παρόμοια επίπεδα για όλες τις ΠΕ της Θεσσαλίας. Στη συνέχεια μεγάλη απόκλιση προς τα πάνω παρουσιάζει η ΠΕ Λάρισας, ενώ υψηλές τιμές ΑΠΑ διαθέτει και η ΠΕ Μαγνησίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι δύο αυτές ΠΕ συνεχίζουν να διατηρούν την περισσότερη ΑΠΑ της περιφέρειας παρά τη μεγάλη πτώση την οποία παρουσιάζει η ΑΠΑ του κλάδου το διάστημα 2005-2006. Οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας κινούνται σε χαμηλές τιμές ΑΠΑ χωρίς μεγάλες διακυμάνσεις σε όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Διάγραμμα 6.2.12.1: ΑΠΑ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση

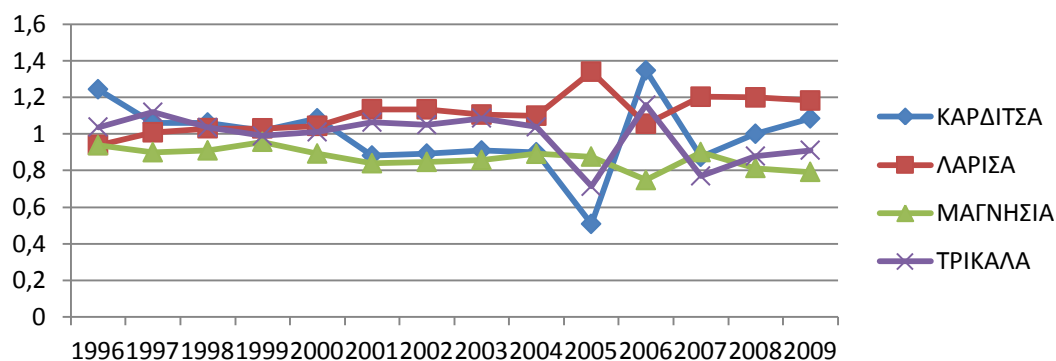

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Ο δείκτης LQ παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις για τις τέσσερις ΠΕ στον κλάδο της διοίκησης και κοινωνικής ασφάλισης, καθώς πρόκειται για έναν κλάδο ο οποίος επηρεάζεται από μία πληθώρα διαφορετικών παραγόντων, όπως χαρακτηριστικά μπορούν να αναφερθούν θέματα δημόσιας διοίκησης και δημοσιονομικής διαχείρισης, κοινωνικοί παράγοντες, νομικά ζητήματα. Από το 1996 έως το 2000 οι ΠΕ Καρδίτσας, Τρικάλων και Λάρισας έχουν αναλογική συμμετοχή στον κλάδο της διοίκησης και κοινωνικής ασφάλισης, ενώ η συμμετοχή της ΠΕ Μαγνησίας είναι η μικρότερη. Στη συνέχεια, η ΠΕ Λάρισας αυξάνει τη συμμετοχή της, ενώ η δραστηριότητα της ΠΕ Μαγνησίας συνεχώς μειώνεται. Η συμμετοχή των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις. Η ΠΕ Καρδίτσας διατηρεί μειωμένη συμμετοχή από το 2000 έως το 2004, μειώνει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή της το 2005,

παρουσιάζει ραγδαία αύξηση το 2005, ενώ στη συνέχεια μέσα από μία σταδιακή πορεία σταθεροποίησης καταλήγει σε αναλογική συμμετοχή στον κλάδο της διοίκησης και κοινωνικής ασφάλισης. Η ΠΕ Τρικάλων διατηρεί αναλογική συμμετοχή μέχρι το 2004, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις με άλλοτε μειωμένη και άλλοτε μεγάλη συμμετοχή στον κλάδο.

Διάγραμμα 6.2.12.2: LQ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση

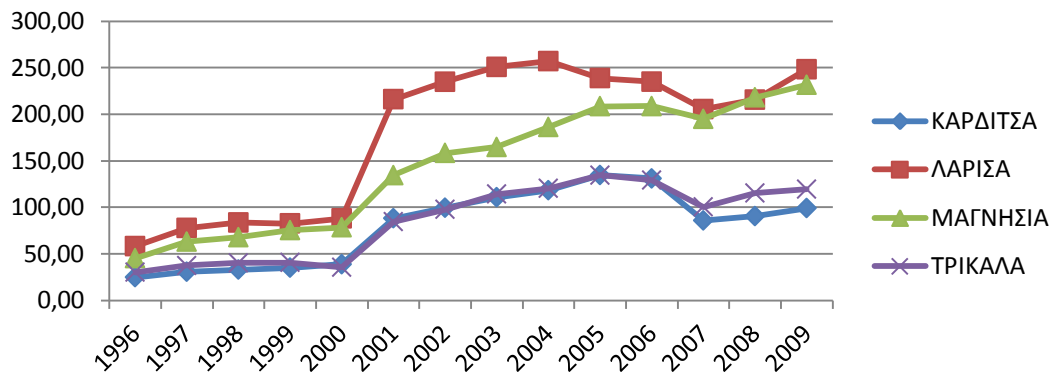
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.13 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ΑΠΑ για τον κλάδο της εκπαίδευσης παρουσιάζει όμοια εικόνα για όλες τις ΠΕ της Θεσσαλίας με σταθερότητα το χρονικό διάστημα 1996-2000, άνοδο την περίοδο 2000-2006 και μικρή πτώση μετά το 2006. Την υψηλότερη τιμή ΑΠΑ διαθέτει η ΠΕ Λάρισσας, μεγάλη τιμή ΑΠΑ έχει, επίσης, η ΠΕ Μαγνησίας, ενώ οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων κυμαίνονται σε παρόμοια επίπεδα και αποκλίνουν προς τα κάτω από τις άλλες δύο ΠΕ.

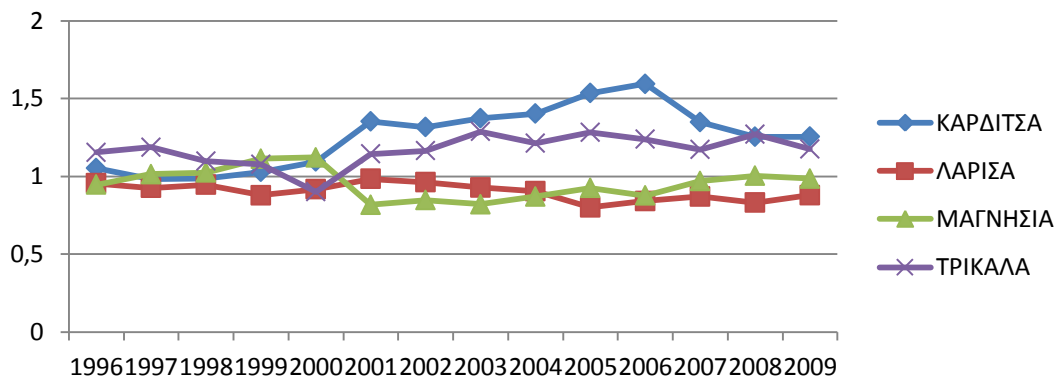
Το χρονικό διάστημα 1996-2000 όλες οι ΠΕ παρουσιάζουν αναλογική συμμετοχή στον κλάδο της εκπαίδευσης της περιφέρειας. Από το 2000, όμως, και έπειτα η εικόνα αλλάζει, καθώς ανεπτυγμένο τον κλάδο της εκπαίδευσης παρουσιάζουν οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων, ενώ οι ΠΕ Λάρισσας και Μαγνησίας μειώνουν τη συμμετοχή τους στο συγκεκριμένο κλάδο.

Διάγραμμα 6.2.13.1: ΑΠΑ εκπαίδευση

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.2.13.2: LQ εκπαίδευση

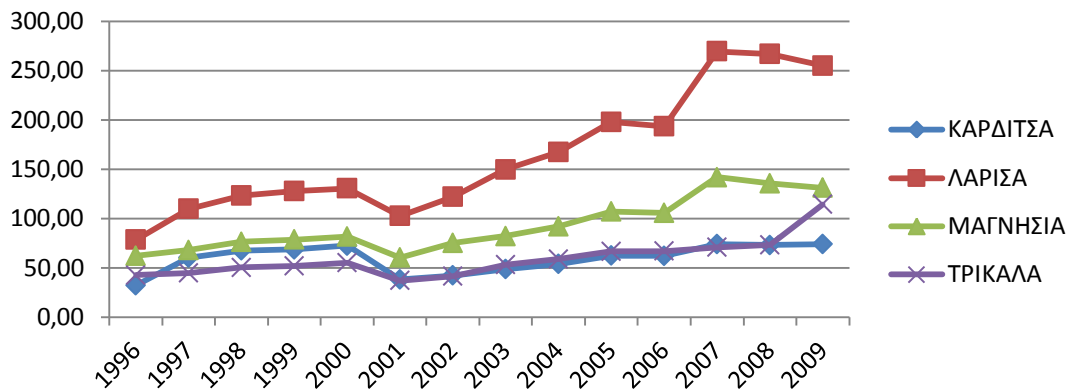

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

6.2.14 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

Η ΠΕ Λάρισας έχει την υψηλότερη ΑΠΑ στον κλάδο της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, παρουσιάζει απόκλιση από τις υπόλοιπες ΠΕ της περιφέρειας μετά το 2001, ενώ μεγάλο ρυθμό αύξησης της ΑΠΑ για το συγκεκριμένο κλάδο εμφανίζεται να έχει μετά το 2006. Η ΑΠΑ της ΠΕ Μαγνησίας ακολουθεί της ΠΕ Λάρισας και παρουσιάζει όμοια πορεία με αυτή. Οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας έχουν τη μικρότερη ΑΠΑ η οποία δεν ξεπερνάει τα 100.000.000 ευρώ με εξαίρεση την υψηλή ΑΠΑ που είχε η ΠΕ Τρικάλων στον κλάδο της υγείας και κοινωνικής μέριμνας το 2009.

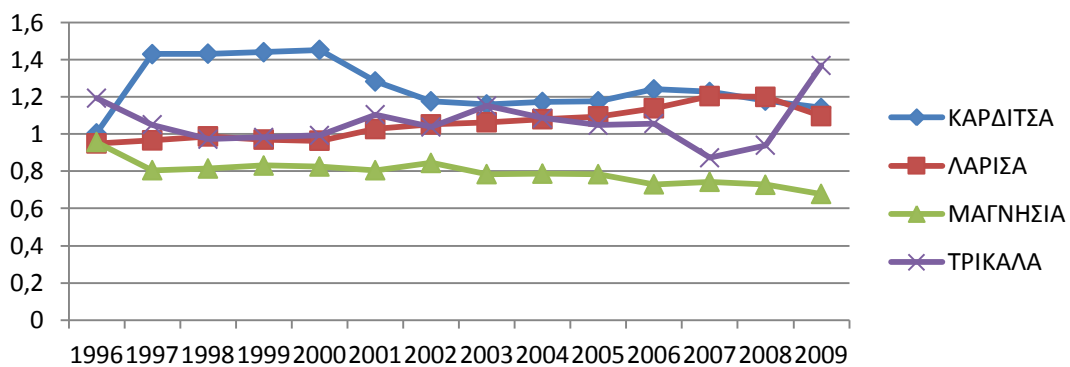
Διάγραμμα 6.2.14.1: ΑΠΑ υγεία και κοινωνική μέριμνα

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον κλάδο της υγείας και κοινωνικής μέριμνας έχει η ΠΕ Καρδίτσας και τη μικρότερη η ΠΕ Μαγνησίας. Η ΠΕ Λάρισας έχει αναλογική συμμετοχή από το 1996 έως το 2005, ενώ στη συνέχεια αυξάνει τη συμμετοχή της. Τέλος, η ΠΕ Τρικάλων παρουσιάζει διακυμάνσεις στον κλάδο της υγείας και κοινωνικής μέριμνας, το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, όμως, η συμμετοχή της στη συνολική δραστηριότητα της περιφέρειας στο συγκεκριμένο κλάδο είναι αναλογική.

Διάγραμμα 6.2.14.2: LQ υγεία και κοινωνική μέριμνα

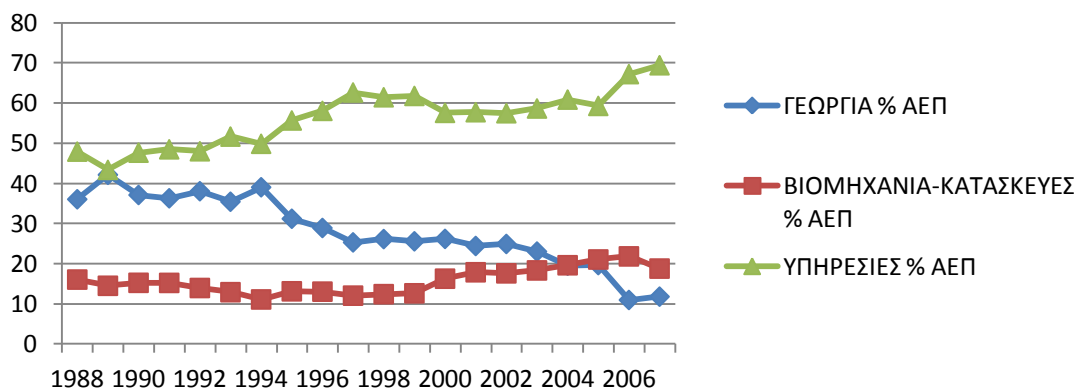
Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

7.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Η ΠΕ Καρδίτσας βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Θεσσαλίας και συνορεύει βόρεια με την ΠΕ Τρικάλων, δυτικά με την ΠΕ Άρτας, νότια με τις ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και ανατολικά με την ΠΕ Λάρισας. Καταλαμβάνει έκταση 2.636 τετραγωνικά χιλιόμετρα και αποτελεί το 2% της συνολικής έκτασης της χώρας. Η έκταση της είναι 47,7% πεδινή, 44% ορεινή και 8,3% ημιορεινή. Είναι η ΠΕ με το μικρότερο διαχρονικά πληθυσμό στο σύνολο της περιφέρειας και, επίσης, η ΠΕ με το χαμηλότερο ποσοστό ενεργού πληθυσμού. Το μεγαλύτερο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ΠΕ Καρδίτσας απασχολείται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και, κυρίως, στην καλλιέργεια βαμβακιού (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας, 2006).

Διάγραμμα 7.1.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας

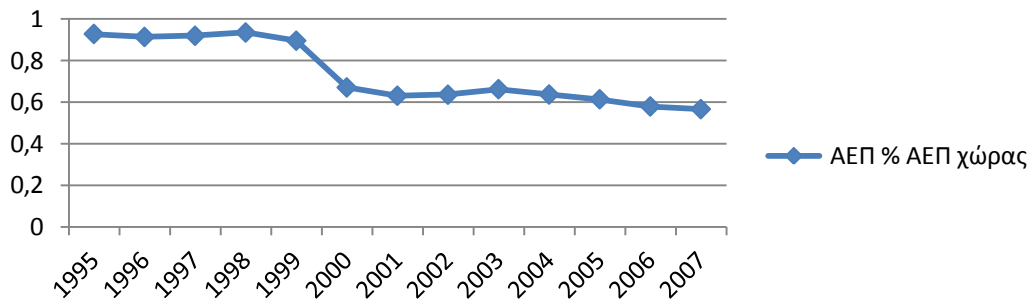
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας καταλαμβάνει ο τριτογενής τομέας της παραγωγής η συμμετοχή του οποίου αυξάνεται συνεχώς. Ωστόσο, από το 1988 έως το 1994 καθοριστικό ρόλο στην οικονομία της ΠΕ Καρδίτσας διαδραμάτισε και ο πρωτογενής τομέας παραγωγής. Φαίνεται ότι μέχρι και το 1994 η ΠΕ Καρδίτσας ήταν μία αγροτική περιοχή η οποία στήριζε σε μεγάλο βαθμό την οικονομική της ανάπτυξη στις γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες. Από το 1994 έως το 2007 η

συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα παρουσίασε μεγάλη πτώση και αυτό σε συνδυασμό με τη σταδιακή αύξηση της συμμετοχής του τριτογενούς τομέα, ο οποίος καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ, οδήγησε στην τριτογενοποίηση της οικονομίας της ΠΕ Καρδίτσας. Ο δευτερογενής τομέας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην ΠΕ Καρδίτσας και έχει τη μικρότερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της ΠΕ, όμως παρουσίασε μικρή άνοδο από το 2001 και έπειτα και, μάλιστα, από το 2005 ξεπέρασε τη συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας, 2006).

Η συμβολή της ΠΕ Καρδίτσας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας είναι πολύ μικρή, καθώς το ΑΕΠ της αποτελεί ποσοστό μικρότερο του 1% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας και το ποσοστό συμμετοχής της παρουσιάζει συνεχή πτωτική πορεία (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας, 2006).

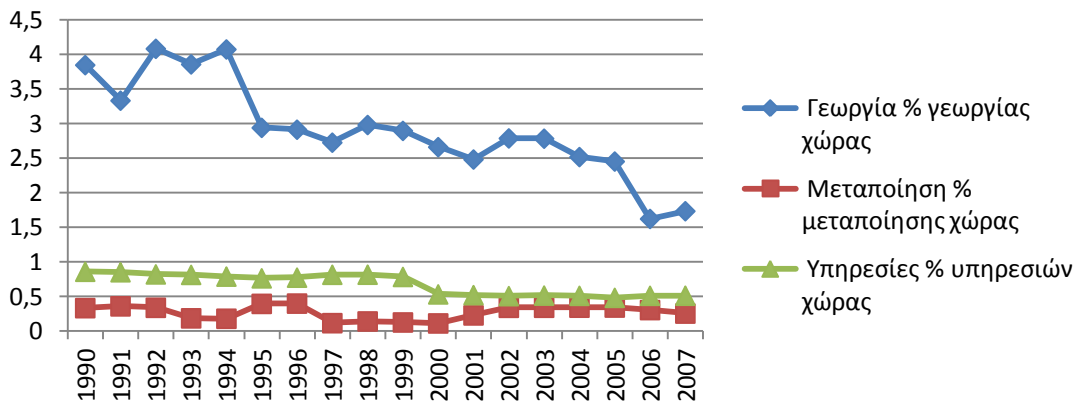
Διάγραμμα 7.1.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Η συμμετοχή του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής της ΠΕ Καρδίτσας στους αντίστοιχους τομείς σε επίπεδο χώρας είναι μηδαμινή. Αντίθετα, σημαντική συμβολή παρουσιάζει ο πρωτογενής τομέας παραγωγής από το 1990 έως το 1995 με το ποσοστό συμμετοχής του να κυμαίνεται γύρω στο 4%. Στη συνέχεια, η συμμετοχή του μειώνεται, κυρίως μετά το 2005, όμως η συμβολή του στη διαμόρφωση του πρωτογενούς τομέα για το σύνολο της χώρας παραμένει σημαντική (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας, 2006).

Διάγραμμα 7.1.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της χώρας

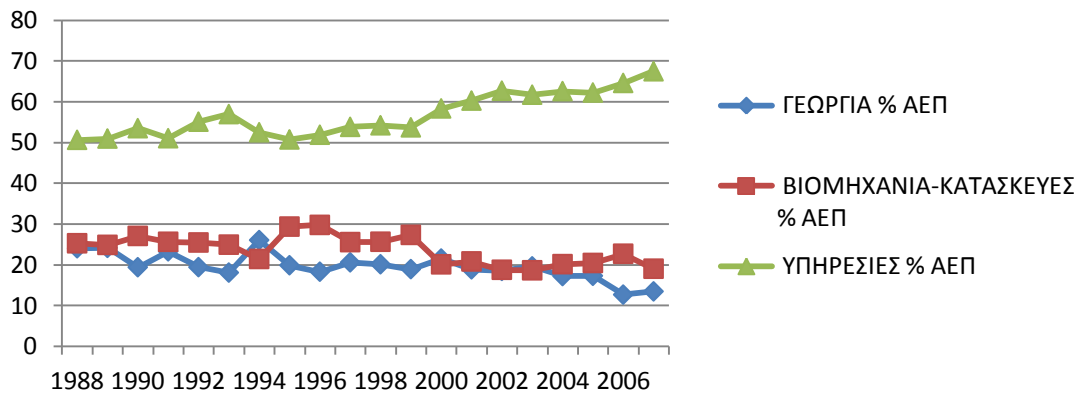
Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

7.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΡΙΣΑΣ

Η ΠΕ Λάρισας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Θεσσαλίας και είναι η μεγαλύτερη τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό ΠΕ της περιφέρειας. Η έκταση της είναι 5.831 τετραγωνικά χιλιόμετρα, είναι η δεύτερη σε έκταση ΠΕ στο σύνολο της χώρας, και συνορεύει βόρεια με τις ΠΕ Πιερίας και Κοζάνης, δυτικά με τις ΠΕ Γρεβενών, Τρικάλων και Καρδίτσας, νότια με τις ΠΕ Ευρυτανίας και Μαγνησίας, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Είναι εμφανές ότι η ΠΕ Λάρισας καταλαμβάνει κεντροβαρική θέση στη Θεσσαλία, αλλά και στο σύνολο της χώρας. Διαθέτει υψηλό ποσοστό απασχόλησης τόσο στον πρωτογενή όσο και στον τριτογενή τομέα παραγωγής (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Λάρισας, 2002).

Στην ΠΕ Λάρισας είναι εμφανές το συγκριτικό πλεονέκτημα το οποίο διαθέτει ο τριτογενής τομέας παραγωγής στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της. Πρόκειται για μία οικονομία η οποία έχει προσαρμοστεί πλήρως στην τάση της τριτογενοποίησης. Ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζουν παρόμοια επίπεδα συμμετοχής με μικρό μόνο προβάδισμα του δευτερογενούς. Από το 1999 και έπειτα η συμμετοχή του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα μειώνεται σημαντικά, με αποτέλεσμα περισσότερο από το 50% του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας να στηρίζεται στον τομέα των υπηρεσιών (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Λάρισας, 2002).

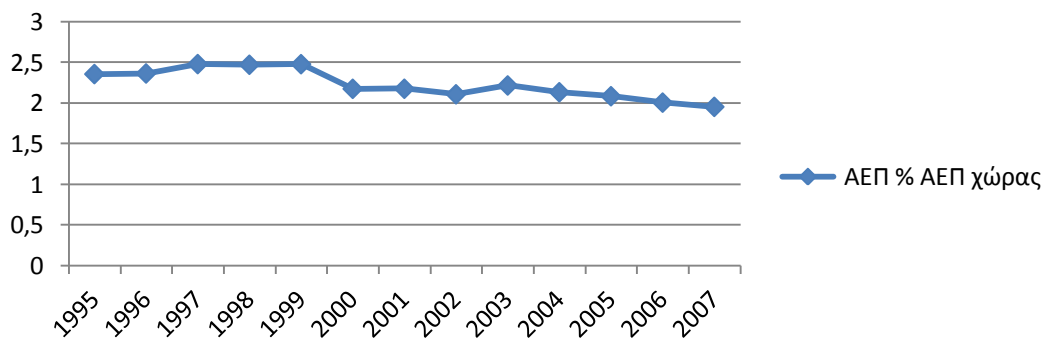
Διάγραμμα 7.2.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η ΠΕ Λάρισας έχει το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ΠΕ της Περιφέρειας Θεσσαλίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας. Το ποσοστό συμμετοχής της ΠΕ Λάρισας στο συνολικό ΑΕΠ ακολουθεί σχεδόν σταθερή πορεία και κυμαίνεται διαχρονικά γύρω στο 2-3% (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Λάρισας, 2002).

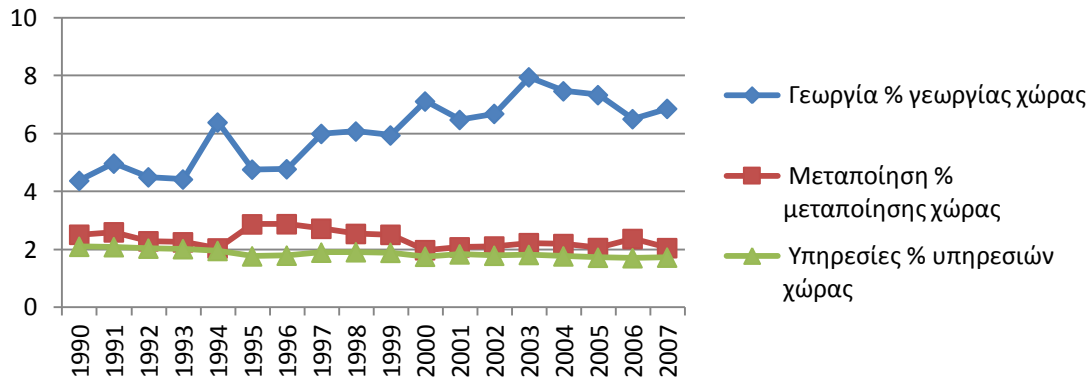
Διάγραμμα 7.2.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα παραγωγής της ΠΕ Λάρισας είναι σημαντική στη διαμόρφωση του πρωτογενούς της χώρας και, μάλιστα, το ποσοστό συμμετοχής παρουσιάζει άνοδο με την πάροδο του χρόνου. Η συμμετοχή του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα κινούνται σε χαμηλότερα, αλλά ικανοποιητικά, επίπεδα (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Λάρισας, 2002).

Διάγραμμα 7.2.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της χώρας

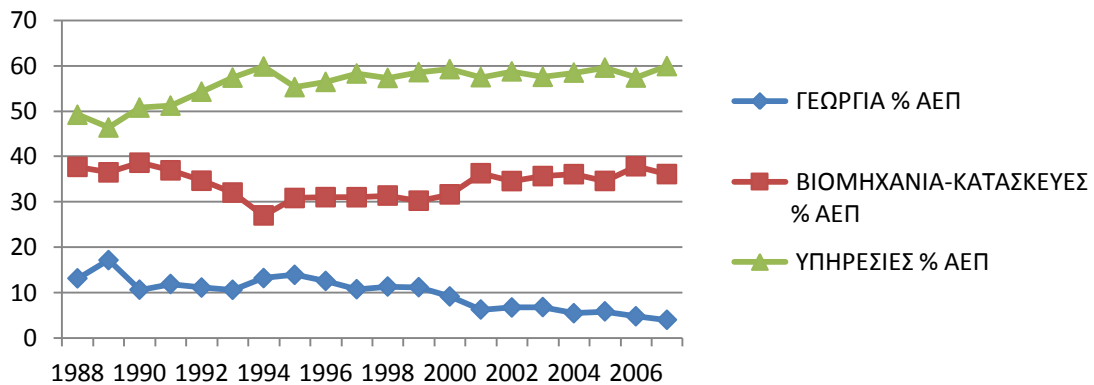
Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

7.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Η ΠΕ Μαγνησίας καλύπτει το νοτιοδυτικό τμήμα της περιφέρειας. Συνορεύει βορειοδυτικά με την ΠΕ Λάρισας, νότια με την ΠΕ Φθιώτιδας και ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Έχει έκταση 2.636 τετραγωνικά χιλιόμετρα καταλαμβάνοντας ποσοστό 1.9% της συνολικής επικράτειας της χώρας (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας, 2006).

Στην ΠΕ Μαγνησίας είναι σταθερή διαχρονικά η κατάταξη των τριών παραγωγικών τομέων στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο ΑΕΠ έχει ο τριτογενής τομέας παραγωγής. Ο δευτερογενής τομέας ο οποίος βρίσκεται στη δεύτερη θέση παρουσιάζει, επίσης, σημαντικό ποσοστό συμμετοχής, το οποίο κυμαίνεται διαχρονικά γύρω στο 40% του συνολικού ΑΕΠ της ΠΕ, γεγονός το οποίο αποδεικνύει τη μεγάλη εκβιομηχάνιση της Μαγνησίας σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ΠΕ της Θεσσαλίας. Ο πρωτογενής τομέας έχει πολύ μικρή συμμετοχή και συνεχή πτωτική πορεία φτάνοντας μετά το 2000 να αποτελεί ποσοστό μικρότερο το 10% του συνολικού ΑΕΠ της ΠΕ. Φαίνεται, συνεπώς, ότι οι γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες έχουν πολύ μικρή επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη της ΠΕ Μαγνησίας (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας, 2006).

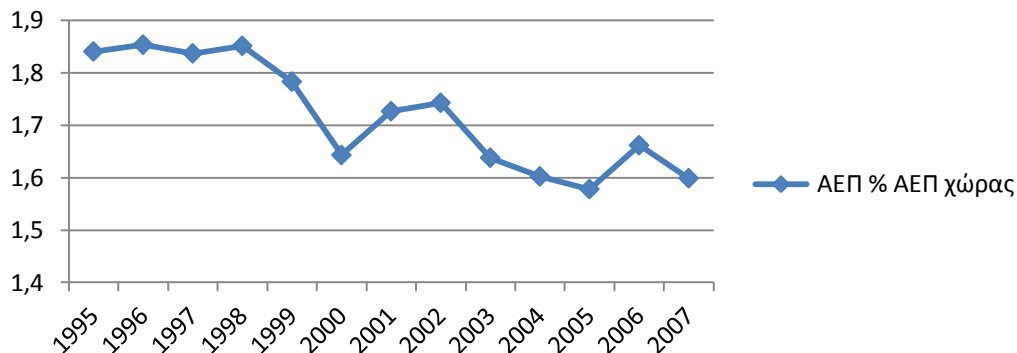
Διάγραμμα 7.3.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η ΠΕ Μαγνησίας ακολουθεί την ΠΕ Λάρισας στη συμμετοχή στο ΑΕΠ της χώρας, παρουσιάζει όμως πτωτική πορεία μετά το 1998, με αποτέλεσμα η συμβολή της στο εθνικό ΑΕΠ να μειώνεται συνεχώς (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας, 2006).

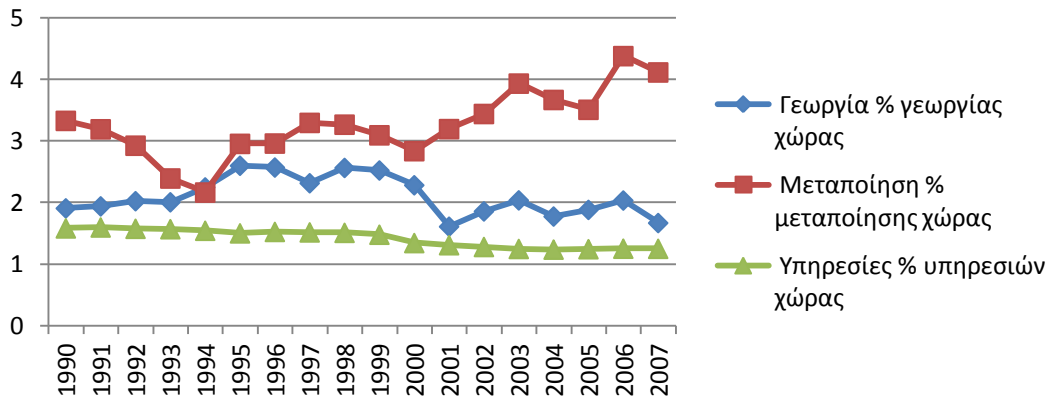
Διάγραμμα 7.3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Η έντονη βιομηχανική δραστηριότητα της ΠΕ Μαγνησίας είναι εμφανής και από το γεγονός ότι ο δευτερογενής τομέας παραγωγής της Μαγνησίας έχει μεγάλη συμβολή στο συνολικό δευτερογενή της χώρας με ποσοστό το οποίο αγγίζει το 4,5%. Η συμβολή του πρωτογενούς και του τριτογενούς της Μαγνησίας είναι, επίσης, σημαντική (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας, 2006).

Διάγραμμα 7.3.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της χώρας

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

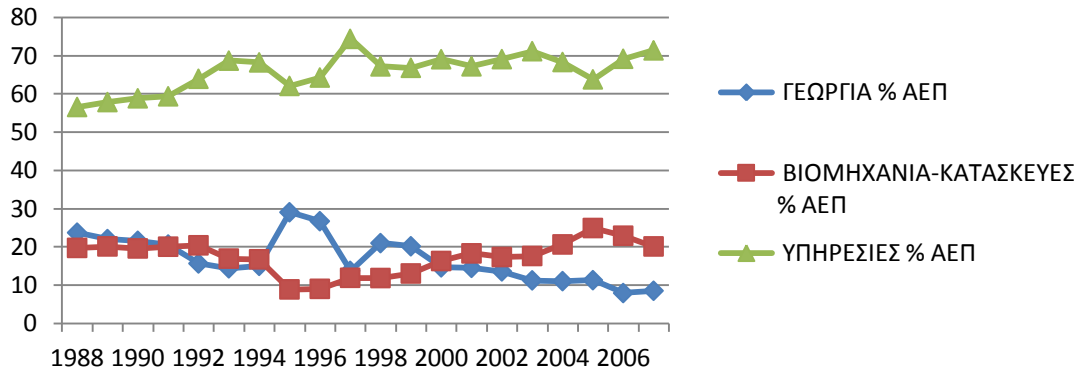
7.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Η ΠΕ Τρικάλων βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Θεσσαλίας και συνορεύει βόρεια με την ΠΕ Γρεβενών, δυτικά με την ΠΕ Ιωαννίνων, νότια με τις ΠΕ Άρτας και Καρδίτσας και ανατολικά με την ΠΕ Λάρισας. Η έκταση της είναι 3.383 τετραγωνικά χιλιόμετρα, καταλαμβάνοντας το 2,5% της έκτασης της χώρας, και είναι η πιο ορεινή ΠΕ της περιφέρειας, καθώς το 72% της έκτασης της είναι ορεινό και μόλις 11% και 17% της έκτασης της ΠΕ Τρικάλων είναι ημιορεινό και πεδινό αντίστοιχα (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τρικάλων, 2006).

Στην ΠΕ Τρικάλων η υπεροχή του τριτογενούς τομέα παραγωγής στη σύσταση του ΑΕΠ είναι εντονότερη από κάθε άλλη ΠΕ της περιφέρειας, καθώς ο τομέας των υπηρεσιών καταλαμβάνει διαχρονικά περίπου το 70% του συνολικού ΑΕΠ των Τρικάλων. Είναι η ΠΕ με τη μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ του τριτογενούς και των άλλων τομέων της παραγωγής, καθώς δε διαθέτει ούτε βιομηχανία ούτε σημαντική γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα και, έτσι, στηρίζει το σύνολο σχεδόν της οικονομίας της στις υπηρεσίες. Ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας έχουν μικρή συμμετοχή η οποία κυμαίνεται γύρω στο 20% για τον καθένα και διαδραματίζουν μικρό ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομίας της ΠΕ Τρικάλων. Εξαιρέση αποτελούν οι περίοδοι 1995-1996 και 1998-1999 κατά τις οποίες παρατηρείται ανάπτυξη στον πρωτογενή τομέα, πρόκειται όμως για παροδική αύξηση της συμμετοχής του, καθώς

από το 2000 και έπειτα η συμμετοχή της γεωργίας και κτηνοτροφίας στο ΑΕΠ πέφτει πάλι σε χαμηλό επίπεδο (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τρικάλων, 2006).

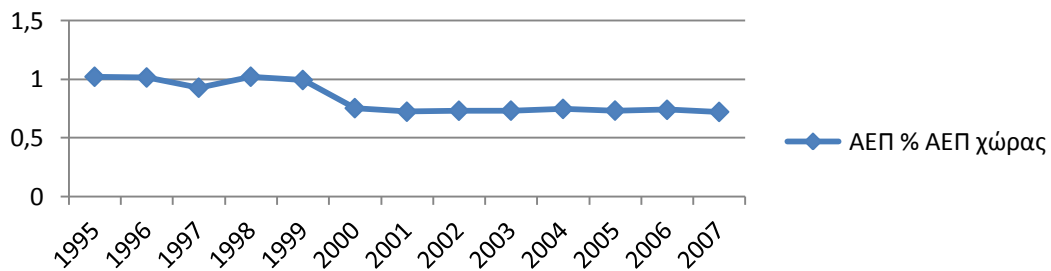
Διάγραμμα 7.4.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Η ΠΕ Τρικάλων έχει μικρή συμμετοχή στο εθνικό ΑΕΠ, κυρίως, μετά το 1999. Η πορεία της συμμετοχής της παρουσιάζεται σταθερή με πολύ μικρές διακυμάνσεις στο ποσοστό συμμετοχής της στο ΑΕΠ της χώρας (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τρικάλων, 2006).

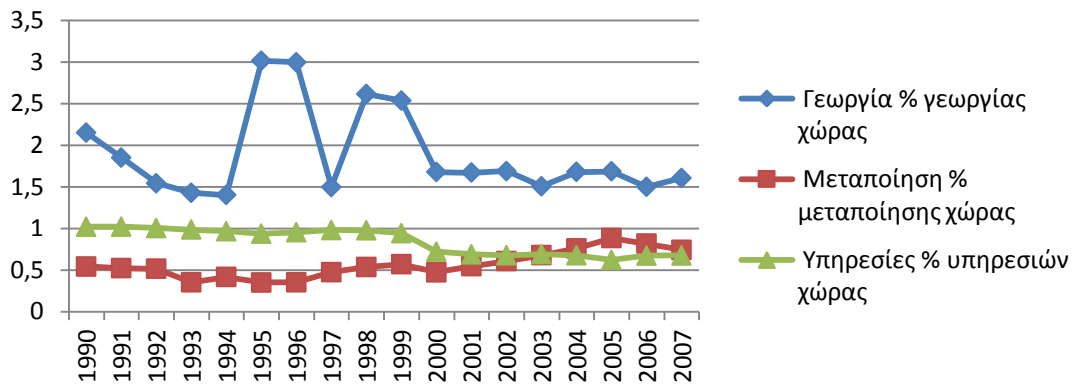
Διάγραμμα 7.4.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων στο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: ALL MEDIA, *ιδία επεξεργασία*

Ο πρωτογενής τομέας της ΠΕ Τρικάλων παρουσιάζει διακυμάνσεις και έχει μεγάλη συμμετοχή στον πρωτογενή της χώρας τα χρονικά διαστήματα 1995-1996 και 1998-1999. Στη συνέχεια, η συμμετοχή του σταθεροποιείται σε ποσοστό περίπου 2%. Η συμμετοχή του τριτογενούς και του δευτερογενούς τομέα παραγωγής είναι μικρή (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τρικάλων, 2006).

Διάγραμμα 7.4.3: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων στο ΑΕΠ της χώρας

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

8.1 ΜΟΡΦΕΣ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Οι περιφερειακές ανισότητες, όπως έχει προαναφερθεί, αποτελούσαν ανέκαθεν ένα μείζον πρόβλημα της περιφερειακής επιστήμης. Η Θεσσαλία, όπως διαφαίνεται από την ανάλυση η οποία προηγήθηκε, είναι μία περιφέρεια με έντονο το πρόβλημα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Η διαφοροποίηση στα βασικά οικονομικά μεγέθη είναι ιδιαίτερα έντονη μεταξύ ανατολικού και δυτικού τμήματος, ενώ σε πιο συγκεκριμένους και αναλυτικούς δείκτες η διαφοροποίηση αφορά και τις τέσσερις ΠΕ. Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη Θεσσαλία είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των διαφορετικών τομέων οι οποίοι υπάρχουν μεταξύ των περιοχών της περιφέρειας, τομείς οι οποίοι αφορούν στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, στο επίπεδο ζωής των κατοίκων και στα φυσικά χαρακτηριστικά των περιοχών. Πέρα από τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες παρατηρούνται μάλιστα και ανισότητες στο εσωτερικό των ΠΕ λόγω της ύπαρξης ορεινών, νησιωτικών και, γενικά, μειονεκτικών περιοχών.

Στον τομέα των τεχνικών υποδομών η υστέρηση των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων αρχίζει να είναι εμφανής μετά το 2000, καθώς παρουσιάζουν υστέρηση στον κλάδο των κατασκευών σε αντίθεση με τις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη ανοικοδόμηση.

Στους κοινωνικούς δείκτες - δείκτες κοινωνικής ευημερίας οι ανισότητες δεν είναι μεγάλες. Οι ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας προηγούνται, ωστόσο έχουν πολύ μικρή διαφορά από τις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων. Η ισορροπία αυτή είναι επιθυμητή και δικαιολογημένη, καθώς αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών πολιτικών οι οποίες εφαρμόστηκαν όλα αυτά τα χρόνια τόσο από το κεντρικό κράτος όσο και από την αποκεντρωμένη διοίκηση. Οι κοινωνικές παροχές ήταν ισάξιες και διανεμήθηκαν αναλογικά, επομένως οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων παρά την οικονομική τους υστέρηση διαθέτουν τις απαραίτητες κοινωνικές υποδομές για τη διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους.

Στους οικονομικούς και παραγωγικούς δείκτες είναι εμφανής η υπεροχή της ΠΕ Λάρισας και στη συνέχεια της ΠΕ Μαγνησίας. Η περαιτέρω ανάλυση των οικονομικών και, κυρίως, των παραγωγικών δεικτών δίνει χρήσιμα συμπεράσματα για την ανάλυση της οικονομίας κάθε ΠΕ.

Η ΠΕ Καρδίτσας βασίζει παραδοσιακά την οικονομία της στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Ο κλάδος της γεωργίας και κτηνοτροφίας αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της ΑΠΑ της ΠΕ και διακρίνεται από μεγάλη εξειδίκευση, ωστόσο από το 2000 αρχίζει να μειώνει την παραγωγικότητα του και να αντικαθίσταται από πιο σύγχρονους οικονομικούς κλάδους οι οποίοι εμπίπτουν στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής, συγκεκριμένα τον κλάδο των κατασκευών, του εμπορίου και της εκπαίδευσης. Η αντικατάσταση αυτή σηματοδοτεί τη μετάβαση της ΠΕ Καρδίτσας στη σύγχρονη οικονομία και την τριτογενοποίηση της, ενώ δημιουργεί θετικές προϋποθέσεις για την ενίσχυση της οικονομίας της, η οποία βασίζεται πλέον σε πιο ανταγωνιστικούς κλάδους και μπορεί να συγκριθεί με την οικονομία των υπόλοιπων ΠΕ της περιφέρειας (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας 2007 - 2013).

Η ΠΕ Καρδίτσας είναι διαχρονικά η φτωχότερη ΠΕ της Θεσσαλίας και υστερεί σε όλους τους οικονομικούς, παραγωγικούς δείκτες, καθώς επίσης στους δείκτες τεχνικών υποδομών. Τα έργα τα οποία έχουν κατά καιρούς πραγματοποιηθεί επέφεραν μία μικρή όχι όμως ιδιαίτερα σημαντική αλλαγή στην αναπτυξιακή της φυσιογνωμία, με αποτέλεσμα να παραμένει μία φτωχή ΠΕ με έντονες ανισότητες τόσο με τις υπόλοιπες ΠΕ της περιφέρειας όσο και στο εσωτερικό της μεταξύ της πρωτεύουσας της ΠΕ, Καρδίτσας, και των λοιπών οικισμών (Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας 2007 -2013).

Η ΠΕ Λάρισας έχει γενικά ανεπτυγμένη οικονομία, το υψηλότερο ΑΕΠ, τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο ΑΕΠ του πρωτογενούς και τριτογενούς της περιφέρειας και υψηλές τιμές ΑΠΑ σε όλους σχεδόν της κλάδους. Η οικονομία της δε στηρίζεται σε κάποιον συγκεκριμένο κλάδο, καθώς σχεδόν όλοι οι οικονομικοί κλάδοι της ΠΕ Λάρισας μπορούν να θεωρηθούν ανεπτυγμένοι. Σχετικά μεγάλη εξειδίκευση σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ΠΕ της Θεσσαλίας παρουσιάζεται στον κλάδο της γεωργίας και κτηνοτροφίας, καθώς η ΠΕ Λάρισας έχει παράδοση στις γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες. Η πορεία της οικονομίας της είναι θετική, γεγονός το οποίο δείχνει της

ισχυρές οικονομικές βάσεις της οι οποίες δημιουργούν ευοίωνες ενδείξεις για το μέλλον της ΠΕ Λάρισας προμηνύοντας περαιτέρω ανάπτυξη. Η αναπτυξιακή της φυσιογνωμία είναι, επίσης, ισχυρή, γεγονός το οποίο στηρίζεται σε ένα βαθμό στην κεντροβαρική της θέση για όλη την Ελλάδα και στον άξονα ΠΑΘΕ ο οποίος διασχίζει κάθετα την ΠΕ Λάρισας. Η Λάρισα, ως πρωτεύουσα της αντίστοιχης ΠΕ, είναι η πιο δυναμική πόλη της Θεσσαλίας και μία από τις δυναμικότερες πόλεις της χώρας (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Λάρισας 2002).

Η ΠΕ Μαγνησίας διαθέτει, επίσης, ισχυρή οικονομία και την πρωτοκαθεδρία στο δευτερογενή τομέα παραγωγής. Η οικονομία της στηρίχθηκε παραδοσιακά στη βιομηχανία, καθώς η Μαγνησία λόγω αφενός της γεωστρατηγικής της θέσης και αφετέρου της ύπαρξης λιμανιού το οποίο ευνοεί τη μεταφορά πρώτων υλών και προϊόντων και, γενικότερα, το εμπόριο ήταν μία από τις πρώτες περιοχές της Ελλάδας η οποία υπέστη εκβιομηχάνιση και στήριξε για πολλά χρόνια τη βιομηχανία της ευρύτερης περιοχής της αλλά και ολόκληρης της χώρας. Ταυτόχρονα, στη Μαγνησία υπήρξαν πολλές μικρές παραγωγικές μονάδες και μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιήθηκαν σε παραδοσιακούς τομείς για την παραγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων και ενίσχυσαν περαιτέρω τη μεταποίηση της περιοχής. Η έντονη βιομηχανική δραστηριότητα της ΠΕ Μαγνησίας, κυρίως κατά το χρονικό διάστημα 1970-1985, ήταν πολύ σημαντική για την ενίσχυση της οικονομίας ολόκληρης της Θεσσαλίας, ήταν όμως ένας από τους παράγοντες ο οποίος επέτεινε τις έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες (Πετράκος και Σαράτσης, 1997).

Την περίοδο 1988-1995 συντελέστηκε η αντίστροφη πορεία, δηλαδή η αποβιομηχάνιση της Μαγνησίας. Πολλές μεγάλες επιχειρήσεις χρεοκόπησαν, ενώ σε άλλες ήταν έντονη η περικοπή θέσεων εργασίας. Συνολικά σε αυτό το χρονικό διάστημα χάθηκαν περίπου 7.000 θέσεις εργασίας στους κλάδους της βιομηχανίας και της μεταποίησης στην ΠΕ Μαγνησίας. Ωστόσο, το κλίμα της αποβιομηχάνισης ανατράπηκε γρήγορα και μετά το 1995 δημιουργήθηκαν ξανά θετικές προοπτικές για τους κλάδους της βιομηχανίας και της μεταποίησης κυρίως χάρη στις ιδιωτικές επενδύσεις τις οποίες προσέλκυσε η περιοχή (Πετράκος και Σαράτσης, 1997).

Σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης της ΠΕ Μαγνησίας την τελευταία δεκαετία διαδραμάτισαν, επίσης, η μεγέθυνση του πανεπιστημίου, η δημιουργία σημαντικών υποδομών ενόψει των ολυμπιακών αγώνων και η υλοποίηση ενός αριθμού

σημαντικών και μεγάλων έργων μέσω των ΠΕΠ. Έτσι, η ΠΕ Μαγνησίας εξακολουθεί να αποτελεί μία δυναμική οικονομία με έντονη μεταποιητική δραστηριότητα και παραγωγή. Η διαφορά της με τις υπόλοιπες ΠΕ είναι έντονη σε ατομικούς οικονομικούς δείκτες, δηλαδή στο κατά κεφαλή ΑΕΠ, στο δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο, στις καταθέσεις ανά κάτοικο, οι κάτοικοι της απολαμβάνουν, επομένως, το υψηλότερο επίπεδο οικονομικής ευημερίας. Η παραγωγικότητα είναι σχετικά υψηλή σε όλους τους οικονομικούς κλάδους, ωστόσο εξειδίκευση παρουσιάζεται διαχρονικά στους κλάδους της αλιείας, των μεταλλείων και ορυχείων, της μεταποίησης, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των μεταφορών και επικοινωνιών (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας 2006).

Φαίνεται, συνεπώς, ότι η ΠΕ Μαγνησίας έχει δημιουργήσει μία πολύ ισχυρή οικονομία η οποία βασίστηκε εξ αρχής στη βιομηχανία, στην αλιεία και στον τουρισμό και ανέπτυξε ισόρροπα και τους υπόλοιπους κλάδους. Πλέον, εμφανίζει έντονη οικονομική δραστηριότητα και αυτό συμβάλλει στην οικονομική της σταθερότητα και ανάπτυξη, στην υπεροχή της ενδοπεριφερειακά, στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση της Θεσσαλίας χάρη στη συμβολή της και στην οικονομική και κατ' επέκταση κοινωνική ευημερία των κατοίκων της (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας 2006).

Η ΠΕ Τρικάλων βρίσκεται μαζί με την ΠΕ Καρδίτσας στην τελευταία θέση σε όλους τους οικονομικούς και παραγωγικούς δείκτες. Τα διαρθρωτικά προβλήματα του πρωτογενή τομέα παραγωγής, η αποδυνάμωση του δευτερογενή τομέα, η μείωση του πληθυσμού των ορεινών και, γενικότερα, των αγροτικών οικισμών είναι κάποια από τα βασικότερα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η ΠΕ Τρικάλων και έχουν αντίκτυπο στην οικονομία της. Τα στοιχεία αυτά δημιουργούν δυσοίωνες προοπτικές για το μέλλον της ΠΕ Τρικάλων, καθώς δεν υπάρχει κάποιο κίνητρο για τη στήριξη και ενίσχυση της οικονομίας της. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιοι οικονομικοί κλάδοι στους οποίους η ΠΕ Τρικάλων παρουσιάζει διαχρονικά εξειδίκευση και σταθερή πορεία και οι οποίοι στηρίζουν την οικονομία της. Αυτοί είναι τα μεταλλεία και ορυχεία και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια. Η εξόρυξη και ο τουρισμός είναι, συνεπώς, οι πιο ανεπτυγμένες οικονομικές δραστηριότητες στην ΠΕ Τρικάλων και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για ανάκαμψη και για την οικονομική της ανάπτυξη (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τρικάλων 2006).

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι η εντονότερη γεωγραφική διαφοροποίηση και χωρική ανισότητα εντοπίζεται μεταξύ ανατολικού και δυτικού τμήματος της περιφέρειας και δημιουργεί ενδοπεριφερειακή ανισότητα διευρύνοντας το χάσμα μεταξύ των αναπτυγμένων ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας και στον αντίποδα των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων οι οποίες υστερούν αναπτυξιακά. Η ανάπτυξη στη Θεσσαλία συντελείται στον άξονα ανάπτυξης που αντιστοιχεί στο τμήμα του άξονα Αθήνας – Θεσσαλονίκης το οποίο βρίσκεται στην περιφέρεια. Τα δυνατά σημεία του άξονα αυτού είναι το δίπολο Λάρισα – Βόλος, καθώς και τα τμήματα των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας από τα οποία διέρχεται. Αντίθετα, οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων είναι σχετικά απομακρυσμένες από τον αναπτυξιακό άξονα σε σύγκριση με τις άλλες δύο θεσσαλικές ΠΕ, έχουν χαμηλό δείκτη προσβασιμότητας παρά τη γεωγραφική τους θέση στο κέντρο της ηπειρωτικής χώρας, περιλαμβάνουν στην έκτασή τους πολλές ορεινές, μειονεκτικές περιοχές με υποβαθμισμένα οικιστικά σύνολα, χαμηλή παραγωγική δραστηριότητα και φθίνον πληθυσμιακό δυναμικό και γενικά συνθέτουν μία εικόνα βραδείας ανάπτυξης (Metaxas and Kallioras, 2007).

Διαρθρωτικά προβλήματα παρουσιάζονται στο σύνολο της περιφέρειας Θεσσαλίας τα οποία οφείλονται στην απόσταση της από το κέντρο της Ευρώπης, στον εκτεταμένο και ακόμη μη ανταγωνιστικό γεωργικό τομέα, στα περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία κατά καιρούς ανακλύπουν και, κυρίως, στις ενδοπεριφερειακές ανισότητες στο εσωτερικό της (Sirioroulos and Asteriou, 1996).

Όπως προκύπτει, λοιπόν, από τα παραπάνω, φαίνεται ότι οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες αποτελούν δομικό χαρακτηριστικό της θεσσαλικής οικονομίας και παράλληλα πρόβλημα με πολύ σοβαρές επιπτώσεις στις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις της περιφέρειας, καθώς επίσης και στις παραγωγικές της δυνατότητες. Επηρεάζουν τη δημογραφική εξέλιξη, την οικονομική και κοινωνική ευημερία του πληθυσμού, την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Οι βασικότεροι τομείς στους οποίους εμφανίζονται οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη Θεσσαλία είναι σε γενικές γραμμές η κατανομή και διάρθρωση των οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων, η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική υποδομή και η παροχή ευκαιριών στις επιμέρους ΠΕ (Sirioroulos and Asteriou, 1996).

Στον κλάδο της οικονομικής ευημερίας οι σπουδαιότερες ανισότητες εντοπίζονται στο κατά κεφαλή εισόδημα και στο κατά κεφαλή ΑΕΠ. Η κοινωνική ευημερία είναι πιο σύνθετη έννοια, επομένως εμφανίζει μεγαλύτερο φάσμα ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Σε ότι αφορά στην κοινωνική ευημερία σημαντικές ανισότητες εμφανίζονται στο επίπεδο και στις ευκαιρίες της παρεχόμενης εκπαίδευσης, στον κλάδο της υγείας, στην κοινωνική πρόνοια, στις πολιτιστικές και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Οι ανισότητες αυτές δημιουργούν άνισες ευκαιρίες στο επίπεδο της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής των κατοίκων των διαφόρων ΠΕ, στις ευκαιρίες επιλογής τρόπου ζωής και αυξάνουν το κοινωνικό κόστος της οικονομίας εξαιτίας της άνισης κατανομής της οικονομικής και παραγωγικής δυναμικότητας και της ανάπτυξης. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με το αίσθημα αδικίας το οποίο διακατέχει τους κατοίκους των μειονεκτούντων ΠΕ διευρύνουν το χάσμα μεταξύ των διαφορετικών ΠΕ και εμφανίζεται ο κίνδυνος της διάσπασης της κοινωνικής συνοχής της περιφέρειας πέρα από το ζήτημα της άνισης και ανομοιογενούς οικονομικής της ανάπτυξης (Metaxas and Kallioras, 2007).

8.2 ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Η βασική αιτία της δημιουργίας και εξέλιξης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην περιφέρεια Θεσσαλίας είναι η γεωμορφολογία και το περιβάλλον της περιοχής. Η φυσική διαμόρφωση του εδάφους, η ποιότητα της εκμεταλλεύσιμης γης και οι σχετικοί με αυτήν περιορισμοί, η ύπαρξη ή απουσία φυσικών πόρων και οι κλιματολογικές συνθήκες ευνόησαν σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της ανατολικής Θεσσαλίας, ενώ, αντίθετα, προκάλεσαν δυσχέρειες στην ανάπτυξη του δυτικού τμήματος της (Metaxas and Kallioras, 2007).

Η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, καθώς επίσης και οι εξορυκτικές και μεταλλευτικές δραστηριότητες, αναπτύχθηκαν από νωρίς στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας και αποτέλεσαν τις βάσεις πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η μετέπειτα ανάπτυξη των δύο αυτών ΠΕ. Αντίθετα, οι κλιματολογικές και γεωμορφολογικές συνθήκες στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων ήταν δυσμενείς για την ανάπτυξη των παραπάνω δραστηριοτήτων. Η ΠΕ Καρδίτσας παρουσίασε κάποια ανάπτυξη στον τομέα της γεωργοκτηνοτροφίας, όμως σε πολύ μικρότερη κλίμακα και με πολύ

λιγότερα οικονομικά οφέλη σε σύγκριση με την έκβαση του συγκεκριμένου κλάδου στην ΠΕ Λάρισας (Metaxas and Kallioras, 2007).

Αλλωστε η εξειδίκευση μίας περιοχής, στην παρούσα περίπτωση της ΠΕ Καρδίτσας και λιγότερο της ΠΕ Τρικάλων, στον πρωτογενή τομέα και η εξάρτηση της από αυτόν και η ασθενής παρουσία του δευτερογενούς, κυρίως, και του τριτογενούς τομέα δημιουργούν δυσμενείς προοπτικές οικονομικής προόδου. Από την άλλη πλευρά, οι περιοχές οι οποίες διαθέτουν σημαντική και ισόρροπη παρουσία και των τριών τομέων παραγωγής και εξειδίκευση σε κλάδους εντάσεως κεφαλαίου και τεχνολογίας έχουν ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης. Πρόκειται για την περίπτωση των ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας οι οποίες εξ αρχής ειδικεύθηκαν σε δυναμικούς κλάδους, όπως η αλιεία και το εμπόριο για την ΠΕ Μαγνησίας και όλες σχεδόν οι δραστηριότητες και οι υπηρεσίες του τριτογενούς τομέα παραγωγής για την ΠΕ Λάρισας (Metaxas and Kallioras, 2007).

Η γεωγραφική θέση των τεσσάρων ΠΕ τόσο σε σχέση με την περιφέρεια όσο και σε σχέση με τη χώρα και οι αποστάσεις τους από τους εθνικούς πόλους οικονομικής ανάπτυξης, δηλαδή την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, υπήρξαν σημαντικοί, επίσης, παράγοντες οι οποίες ενίσχυσαν την ανάπτυξη των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας εις βάρος των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων. Η κεντροβαρική θέση των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας και η εύκολη προσβασιμότητα σε ολόκληρο σχεδόν τον υπόλοιπο ελληνικό χώρο λειτούργησε ως συγκριτικό πλεονέκτημα της ανάπτυξης τους. Η ΠΕ Λάρισας βρίσκεται πάνω στον κεντρικό οδικό άξονα ο οποίος συνδέει την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη και, γενικότερα, τη Νότια και τη Βόρεια Ελλάδα. Η ΠΕ Μαγνησίας διαθέτει, επίσης, κεντροβαρική θέση πάνω στον άξονα αυτό, ενώ η ύπαρξη του λιμένα του Βόλου και όλες οι μετακινήσεις εμπορευμάτων τις οποίες αυτός συνεπάγεται δημιουργεί ένα ακόμη πολύ ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα σε αυτή. Αντίθετα, η γεωγραφική απομόνωση των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων είχε ως αποτέλεσμα μικρή προσβασιμότητα σε μεγάλες αγορές, οικονομικά, επιχειρηματικά και τεχνολογικά κέντρα. Η μικρά και βραδεία οικονομική ανάπτυξη των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων και η στασιμότητα την οποία επέδειξαν σε ορισμένους τομείς και κλάδους ήταν, συνεπώς, ως ένα βαθμό αποτέλεσμα της δυσμενούς γεωγραφικής τους θέσης και των αποτρεπτικών για ανάπτυξη γεωμορφολογικών τους χαρακτηριστικών (Πολύζος, 2003).

Η θέση των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας και το γεγονός ότι δραστηριοποιήθηκαν παράλληλα σε περισσότερους από έναν οικονομικούς κλάδους ενίσχυσαν περαιτέρω

την οικονομία τους, καθώς τους παρείχαν τη δυνατότητα εισαγωγής, χρήσης και ενσωμάτωσης προηγμένης τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, διεύρυνσης της παραγωγικής τους βάσης και εξάπλωσης της παραγωγικής τους δραστηριότητας, βελτίωσης της ποιότητας και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των παραγόμενων προϊόντων, ευκολότερης προσαρμογής στις εξελίξεις και μεταβολές της αγοράς. Υπήρχαν δηλαδή οι κατάλληλες συνθήκες, ώστε οι ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας να δημιουργήσουν μία ισχυρή, ανταγωνιστική, στερεή και καινοτόμα οικονομία, ικανή να ανταποκριθεί στις συνθήκες της αγοράς και να ενισχύσει την ανάπτυξη τους. Η απουσία αυτών των συνθηκών και χαρακτηριστικών στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων είχε ως αποτέλεσμα τη στασιμότητα των οικονομιών τους (Πετράκος και Πολύζος, 2006).

Οι παραπάνω συνθήκες οδήγησαν στην εγκατάσταση της πλειοψηφίας των επιχειρήσεων οι οποίες αποφάσισαν να δραστηριοποιηθούν στη Θεσσαλία στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας. Οι παραγωγικοί συντελεστές, το ανθρώπινο δυναμικό, οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, οι κρατικές και οι περιφερειακές ενισχύσεις συγκεντρώθηκαν στις δύο αυτές ΠΕ και στήριξαν την οικονομική τους δραστηριότητα. Οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων από την άλλη πλευρά δεν προσέλκυσαν το ενδιαφέρον του εργατικού δυναμικού, των επενδυτών και των κρατικών και περιφερειακών επιχορηγήσεων, αναγκάστηκαν να ασκήσουν την οικονομική τους δραστηριότητα βασιζόμενες στους δικούς τους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους και στη δική τους οικονομική δυναμικότητα. Αυτό επιβράδυνε περαιτέρω την οικονομική τους ανάπτυξη και ανάκαμψη (Πετράκος και Σαράτσης, 1997).

Βασική αιτία των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην περιφέρεια Θεσσαλίας ήταν, συνεπώς, η δημιουργία οικονομιών κλίμακας και συγκέντρωσης στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας. Η ταχύτερη ανάπτυξη αυτών των ΠΕ προσέλκυσε περισσότερες δραστηριότητες και περισσότερο ανθρώπινο δυναμικό και αυτό οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη αύξηση του μεγέθους και της ελκυστικότητας τους. Δημιουργήθηκε, έτσι, το δίπολο Λάρισα – Βόλος το οποίο απέτρεψε τη δημιουργία και άλλου διπόλου ή έστω αστικού κέντρου στην περιφέρεια (Metaxas and Kallioras, 2007).

Η χρονολογική εξέλιξη και η σύσταση του πληθυσμού των τεσσάρων ΠΕ, όπως αυτές παρουσιάστηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, αποδεικνύει ότι οι ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας διέθεταν καλύτερη πληθυσμιακή βάση η οποία θα μπορούσε

να προσφερθεί για οικονομική ανάπτυξη σε σύγκριση με τις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων. Ο πληθυσμός των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας ήταν μεγαλύτερος, παρουσίαζε αυξητικές τάσεις και ήταν περισσότερο νεανικός. Διέθετε, δηλαδή, όλα τα απαραίτητα χαρακτηριστικά ενός εν δυνάμει εργατικού δυναμικού, σε αντίθεση με τον πληθυσμιακό των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων ο οποίος παρουσίαζε τάσεις συρρίκνωσης και ήταν δημογραφικά γηρασμένος (Μελέτη για την Ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας 2013).

Οι παραπάνω αιτίες σχετίζονται άμεσα με τις οικονομικές ανισότητες οι οποίες δημιουργήθηκαν στην περιφέρεια, λειτούργησαν όμως ταυτόχρονα και ως λόγοι ύπαρξης κοινωνικών και πολιτιστικών ανισοτήτων. Η συγκέντρωση του εργατικού δυναμικού και κατ' επέκταση του πληθυσμού στο ανατολικό τμήμα της περιφέρειας και η πληθυσμιακή συρρίκνωση των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων, η συγκέντρωση των παραγωγικών πόρων στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας, η μετατόπιση του κέντρου βάρους τόσο της επιχειρηματικότητας όσο και του κρατικού και περιφερειακού ενδιαφέροντος στις παραπάνω ΠΕ και η άνιση κατανομή πόρων και δραστηριοτήτων οδήγησαν στη συνέχεια σε ανισότητες στον κοινωνικό τομέα, συγκεκριμένα στις κοινωνικές υποδομές, στις κοινωνικές ευκαιρίες και, γενικότερα, στον τρόπο και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιφέρειας (Μελέτη για την Ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας 2013).

8.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες επηρεάζουν σφαιρικά την ανάπτυξη της περιφέρειας και τη ζωή των κατοίκων της, καθώς υπεισέρχονται σε όλους τους τομείς. Έχουν συνέπειες στη δημογραφική εξέλιξη της περιφέρειας, καθώς κατευθύνουν τη συγκέντρωση του πληθυσμού στις περιοχές με υψηλή ανάπτυξη και συγκέντρωση δραστηριοτήτων, δηλαδή στους πόλους. Αυτό οδηγεί στην πληθυσμιακή συρρίκνωση των μειονεκτικών περιοχών και οι ευκαιρίες για ανάπτυξη αυτών γίνονται ακόμη λιγότερες. Αντίθετα, οι αναπτυξιακοί πόλοι συγκεντρώνουν ολοένα μεγαλύτερο μέρος πληθυσμού και δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες να συνεχίζουν να υφίστανται και το χάσμα να διευρύνεται αντί να συρρικνώνεται. Η επενδυτική, η τεχνολογική και η επιχειρηματική δραστηριότητα

τείνουν να συγκεντρώνονται στις περιοχές οι οποίες ήδη διαθέτουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και τις κατάλληλες προϋποθέσεις και προδιαγραφές. Επομένως, οι ήδη αναπτυγμένες περιοχές έχουν περισσότερες πιθανότητες για περαιτέρω εξέλιξη και διεθνοποίηση της οικονομίας τους (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες οι οποίες παρατηρούνται στη Θεσσαλία δεν είναι ακραίες, καθώς η εσωτερική χωροταξική της οργάνωση και δομή διαθέτει κάποιο βαθμό συνοχής. Η μορφή των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων έχει τρεις διαφορετικές εκφράσεις, ανισότητες μεταξύ ανατολικού και δυτικού τμήματος, ανισότητες μεταξύ μειονεκτικών ορεινών και νησιωτικών περιοχών και της υπόλοιπης περιφέρειας, ανισότητες μεταξύ αναβαθμισμένων και υποβαθμισμένων οικιστικών συνόλων σε αστικές και τουριστικές περιοχές.

Η πρώτη μορφή των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, οι ανισότητες μεταξύ ανατολικού και δυτικού τμήματος, αφορούν στην οικονομική, παραγωγική και κοινωνική διαφοροποίηση μεταξύ των αναπτυγμένων ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας και των λιγότερο αναπτυγμένων ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων και έχει πολλές φορές αναφερθεί και αναλυθεί παραπάνω. Συνοπτικά, οι ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας βρίσκονται πάνω στον εθνικό άξονα ανάπτυξης Αθήνας – Θεσσαλονίκης και έχουν από παλαιότερα προσελκύσει το ενδιαφέρον επιχειρήσεων, επενδυτών, ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον της κρατικής και περιφερειακής πολιτικής. Οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων περιλαμβάνουν αρκετές μειονεκτικές περιοχές στον ορεινό όγκο της Πίνδου, είναι γενικά ορεινού χαρακτήρα και η παραγωγική τους βάση είναι ο πρωτογενής τομέας παραγωγής. Χαρακτηριστικά της οικονομίας τους είναι η χαμηλή θέση στον περιφερειακό και εθνικό καταμερισμό εργασίας, χαμηλοί ή αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης και χαμηλοί δείκτες οικονομικής και κοινωνικής υποδομής και ευημερίας.

Σε ότι αφορά στις ανισότητες μεταξύ μειονεκτικών και λοιπών περιοχών της περιφέρειας, είναι χαρακτηριστικό ότι ο πληθυσμός τείνει να συγκεντρώνεται στις πεδινές και παράλιες περιοχές οι οποίες είναι πιο αναβαθμισμένες, ενώ οι ορεινές και νησιωτικές περιοχές αποτελούν πιο υποβαθμισμένα οικιστικά σύνολα και υπόκεινται διαχρονικά σε μείωση του πληθυσμού τους. Δεδομένου ότι η Θεσσαλία διαθέτει αρκετές ορεινές και νησιωτικές περιοχές, είναι λογικό αυτές να χαρακτηρίζονται από χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι ορεινές περιοχές των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων έχουν πληθυσμό με το χαμηλότερο εισόδημα, το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, ενώ

οι περιοχές αυτές έχουν τη μεγαλύτερη δυσκολία προσβασιμότητας και χαρακτηρίζονται από έλλειψη βασικών έργων οικονομικής και κοινωνικής υποδομής. Οι νησιωτικές περιοχές οι οποίες βρίσκονται στην ΠΕ Μαγνησίας δε διαθέτουν μεγάλο πληθυσμιακό δυναμικό, αντίθετα περιλαμβάνουν πολύ μικρό μέρος του συνολικού πληθυσμού της Θεσσαλίας. Αντιμετωπίζουν και αυτές παρόμοια προβλήματα με τις ορεινές περιοχές και μπορούν να χαρακτηριστούν μειονεκτικές. Η σημασία τους όμως για την ανάπτυξη της περιφέρειας είναι μεγαλύτερη λόγω της δραστηριότητας του τουρισμού, η οποία αποτελεί βασικό κλάδο της οικονομίας της περιφέρειας, και για το λόγο αυτό έχουν μεγαλύτερο αναπτυξιακό βάρος σε όλες τις κρατικές και περιφερειακές πολιτικές.

Υποβαθμισμένα οικιστικά σύνολα υπάρχουν και στις τέσσερις ΠΕ της Θεσσαλίας. Μεγαλύτερη χωρική συγκέντρωση υποβαθμισμένων περιοχών παρατηρείται στο παράκτιο τμήμα της περιφέρειας, στα νησιά των Βορείων Σποράδων και στον ορεινό όγκο της Πίνδου. Οι περιοχές αυτές αντιμετωπίζουν σοβαρά δημογραφικά, διαρθρωτικά και οικονομικά προβλήματα. Τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη αυτών των περιοχών είναι το χαμηλό εισόδημα, το υψηλό ποσοστό ανεργίας των κατοίκων τους, η εξάρτηση της οικονομίας τους από τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, η έλλειψη των κατάλληλων υποδομών και πόρων για την ανάπτυξη και άλλων οικονομικών κλάδων, ο γηρασμένος πληθυσμός τους.

Η γενική εικόνα η οποία παρατηρείται στη Θεσσαλία, σύμφωνα και με τον παραπάνω σχολιασμό, είναι η τάση μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς οι περιφερειακές ενότητες οι οποίες υστερούν, ήτοι η ΠΕ Καρδίτσας και η ΠΕ Τρικάλων, αρχίζουν να ανασυγκροτούν και να εξελίσσουν την οικονομική και παραγωγική τους δραστηριότητα στρεφόμενες σε σύγχρονους οικονομικούς κλάδους. Ιδιαίτερα έντονη είναι η τάση αυτή για την ΠΕ Καρδίτσας η οποία καθ'όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου βρίσκεται στην τελευταία θέση σε όλους τους οικονομικούς και παραγωγικούς δείκτες οι οποίοι μελετήθηκαν.

Ωστόσο, δεν είναι σίγουρο ότι οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες θα μειωθούν και θα υπάρξει ισορροπία και συνοχή στην περιφέρεια, καθώς οι ήδη ανεπτυγμένες ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας στρέφουν πλέον το ενδιαφέρον τους σε εξειδικευμένους κλάδους, όπως είναι η τεχνολογία, η έρευνα και καινοτομία, η εκπαίδευση, η υγεία, οι

οποίοι ενδέχεται να αυξήσουν ακόμη περισσότερο την οικονομική και κοινωνική ευημερία τους. Άλλωστε, οι ήδη υπάρχουσες τεχνικές υποδομές στις δύο αυτές περιφερειακές ενότητες, το αυξημένο πληθυσμιακό τους δυναμικό και η ισχυρή οικονομική τους βάση είναι κρίσιμοι παράγοντες οι οποίοι καθιστούν τη Λάρισα και το Βόλο ισχυρό δίπολο τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο και η κατάσταση αυτή είναι δύσκολα αναστρέψιμη. Η κατανομή των πόρων και των δημόσιων επενδύσεων σε περιφερειακό επίπεδο δεν ενδέχεται να μειώσει τις αποκλίσεις, αντίθετα θα ενισχύσει ακόμη περαιτέρω τη δυναμικότητα του δίπολου Λάρισα – Βόλος. Προς την ίδια κατεύθυνση φαίνεται να οδηγούν τα προγραμματιζόμενα έργα του εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού (Μελέτη για την Ανάπτυξη της Θεσσαλίας 2013).

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες δημιουργούν μία σειρά προβλημάτων στην περιφέρεια τα οποία επιβραδύνουν την ανάπτυξη της. Προκαλούν, καταρχάς, ανισορροπία στη δημογραφική εξέλιξη της Θεσσαλίας, καθώς οι ΠΕ Λάρισας και Βόλου λειτουργούν ως ελκτικά κέντρα συγκέντρωσης πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας και υψηλού μορφωτικού επιπέδου, αντιθέτως στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων παραμένει ο δημογραφικά γηρασμένος πληθυσμός που δεν μπορεί να αξιοποιηθεί για την οικονομική ανάπτυξη.

Επιπλέον, οι ΠΕ Λάρισας και Βόλου λόγω της ισχυρής αναπτυξιακής τους φυσιογνωμίας συγκεντρώνουν όλες τις σύγχρονες δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα παραγωγής, όπως προηγμένες υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας, έρευνα και τεχνολογία, βιομηχανική δραστηριότητα, μορφές μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού, και προσελκύουν το μεγαλύτερο τμήμα τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών επενδύσεων στη Θεσσαλία. Οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων παραμένουν προσκολλημένες σε παραδοσιακές μορφές οικονομίας οι οποίες ανήκουν κατά βάση στον πρωτογενή τομέα παραγωγής οι οποίες δεν ευνοούν την επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα (Πετράκος και Σαράτσης, 1997).

Κρίνεται επιτακτική ανάγκη η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων για την αντιμετώπιση όλων των παραπάνω προβλημάτων και, επιπρόσθετα, διότι η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να προσφέρει μία σειρά πλεονεκτημάτων στη Θεσσαλία. Οι κυριότερες ωφέλειες οι οποίες θα προκύψουν από την ισόρροπη ανάπτυξη είναι η διεύρυνση της αγοράς των προϊόντων και η υιοθέτηση πιο αποδοτικών οικονομικά λύσεων, η αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των

συντελεστών παραγωγής, ο περιορισμός των δαπανών και η αύξηση των επενδύσεων, ο περιορισμός του πληθωρισμού ή των πληθωριστικών πιέσεων. Επιπλέον, θα αυξηθεί η ελκυστικότητα των περιοχών οι οποίες τώρα θεωρούνται μειονεκτικές και αυτό θα οδηγήσει στη συγκράτηση ή και αύξηση του πληθυσμού τους και στη μείωση του υπερβολικού πληθυσμιακού και οικονομικού συγκεντρωτισμού στους υπάρχοντες πόλους. Η κίνηση αυτή θα έχει μεγάλα οφέλη τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Όσο δε γίνονται προσπάθειες για τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων η περιφέρεια Θεσσαλίας πάσχει από το φαύλο κύκλο της ανάπτυξης – υπανάπτυξης. Η υπανάπτυξη οδηγεί σε περαιτέρω υπανάπτυξη και η ανάπτυξη οδηγεί σε ταχύτερη και μεγαλύτερη ανάπτυξη, δυναμική και ανταγωνιστική πορεία. Οι ευκαιρίες ανάπτυξης στο εσωτερικό της περιφέρειας χαρακτηρίζονται από έντονη ανισοκατανομή, το χάσμα στην αναπτυξιακή πορεία των θεσσαλικών ΠΕ συνεχίζει να υφίσταται, διευρύνεται και οι ανισότητες διαιωνίζονται. Μία ολοκληρωμένη προσπάθεια μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων τόσο σε περιφερειακό όσο και σε κρατικό επίπεδο μπορεί να οδηγήσει στην ισορροπία και στη δίκαιη και ισοβαρή ανάπτυξη την περιφέρεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΙΣΟΡΡΟΠΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Προκειμένου να αμβλυνθούν οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη Θεσσαλία, γίνονται στο κεφάλαιο αυτό κάποιες προτάσεις ισόρροπης πολιτικής ανάπτυξης. Κάθε κατευθυντήριο άξονας και προτεινόμενη δράση θα πρέπει να εναρμονίζεται με τα ήδη υπάρχοντα ευρωπαϊκά, εθνικά και περιφερειακά χωροταξικά και αναπτυξιακά προγράμματα, να συνάδει με τους στόχους τους και να καλύπτει τις ανάγκες αυτών. Έτσι, η ανάπτυξη η οποία θα προέλθει θα είναι πλήρης και θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στα χαρακτηριστικά της περιφέρειας. Τα προγράμματα οι κατευθύνσεις και οι άξονες δράσεις των οποίων πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Θεσσαλίας, το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου, το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΕ) Θεσσαλίας, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013, η Αναπτυξιακή Στρατηγική της Λισσαβόνας, η Αναπτυξιακή Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης 2002).

Οι πολιτικές και οι δράσεις θα πρέπει να δρουν τοπικά και να αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε ΠΕ, αλλά ταυτόχρονα να λαμβάνουν υπόψη όλους τους περιορισμούς τοπικής κλίμακας. Για να επέλθει η σύγκλιση στη Θεσσαλία, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η χωρική, οικονομική και κοινωνική συνοχή στο εσωτερικό της. Στη συνέχεια προτείνονται κάποιες ενδεικτικές, κύριες δράσεις πολιτικής οι οποίες θα συμβάλλουν στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της Θεσσαλίας. Όλες οι δράσεις οι οποίες αναφέρονται εντάσσονται σε μία ενιαία στρατηγική η οποία υπηρετεί τον απώτερο στόχο της μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και συμβάλλουν σε μία από τις προαναφερθείσες κατευθύνσεις σύγκλισης.

Τα βασικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία διαθέτει η περιφέρεια και πρέπει να χρησιμοποιηθούν στην προσπάθεια εξάλειψης των ανισοτήτων είναι η κεντροβαρική της θέση στον ελλαδικό χώρο, η ισχυρή πληθυσμιακή βάση, οι αξιόλογες και δυναμικές αστικές συγκεντρώσεις, το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, η πληθώρα τουριστικών πόρων, ο δυναμικός γεωργικός τομέας ο οποίος χάρη στη μακροχρόνια πορεία του

διαθέτει σημαντικούς πόρους και τεχνογνωσία υψηλού επιπέδου. Επίσης, εκτός από τον αγροτικό τομέα αναπτυγμένοι είναι οι τομείς της μεταποίησης, του τουρισμού, της έρευνας λόγω της ύπαρξης του Πανεπιστημίου και γενικά ο τριτογενής τομέας της παραγωγής στο σύνολο του. Όλα τα προαναφερθέντα συγκριτικά πλεονεκτήματα θα αποτελέσουν τη βάση της χωρικής ανάπτυξης της Θεσσαλίας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2007 – 2013).

Πρωταρχικό βήμα για την επίτευξη της περιφερειακής σύγκλισης στη Θεσσαλία είναι η ενίσχυση της ελκυστικότητας όλων των πόλεων της η οποία θα καταφέρει να ξεπεράσει τη δύναμη του δίπολου Λάρισα – Βόλος το οποίο φαίνεται ως σήμερα να προσελκύει το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπινων και παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιφέρειας. Ένα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι η βελτίωση της υπερτοπικής και της ενδοπεριφερειακής προσβασιμότητας. Η υπερτοπική προσβασιμότητα φαίνεται να επιτυγχάνεται με την ολοκλήρωση του οδικού άξονα E65 και το υπάρχον ικανοποιητικό τμήμα της Εθνικής Οδού το οποίο διαπερνάει τη Θεσσαλία, ενώ για την επίτευξη της ενδοπεριφερειακής προσβασιμότητας κρίνεται απαραίτητη η βελτίωση του οδικού και η επέκταση προς τα δυτικά του σιδηροδρομικού δικτύου που ενώνει, κυρίως, τις τέσσερις πρωτεύουσες των περιφερειακών ενοτήτων. Το διανομαρχιακό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο χρειάζεται εκσυγχρονισμό, καθώς οι ήδη υπάρχουσες οδικές και σιδηροδρομικές συνδέσεις δεν είναι άμεσες και αποδοτικές (Μιχαηλίδης, 2007).

Η βελτίωση των μεταφορικών υποδομών θα επιτρέψει στη Θεσσαλία να εκμεταλλευτεί την κεντροβαρική γεωγραφική της θέση και να τη μετατρέψει σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς θα διευκολυνθούν οι οικονομικές διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις με τα μεγάλα αναπτυξιακά κέντρα της χώρας, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, και με τις όμορες περιφέρειες, Ήπειρο και Στερεά Ελλάδα, και θα δοθεί η ευκαιρία για καλύτερη και πληρέστερη αξιοποίηση των παραγωγικών αγαθών της περιφέρειας. Θα αρθεί η εσωστρέφεια η οποία χαρακτηρίζει τη θεσσαλική οικονομία, έτσι η περιφέρεια θα μπορέσει να αναπτυχθεί καλύτερα και πιο ολοκληρωμένα σε όλα τα επίπεδα και να ανταποκριθεί καλύτερα στην προσέλκυση νέων επενδύσεων (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2012 – 2014).

Στον τομέα των υποδομών άλλη μία δράση η οποία θα πρέπει να ολοκληρωθεί είναι η ολοκλήρωση του δικτύου του φυσικού αερίου σε όλη την περιφέρεια. Προς το παρόν,

υπάρχει ολοκληρωμένο, ενεργό δίκτυο φυσικού αερίου μόνο στις ΠΕ Μαγνησίας και Λάρισας, ενώ οι ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας υστερούν και αυτό εντείνει την ενδοπεριφερειακή ανισορροπία τόσο στο θέμα των τεχνικών υποδομών όσο και στον τομέα της κοινωνικής ευημερίας των κατοίκων (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2007 – 2013).

Η προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος είναι, επίσης, σημαντικοί άξονες ανάπτυξης. Η ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών υποδομών και η βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, ιδιαίτερα των υποβαθμισμένων ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων, θα ενισχύσει την ελκυστικότητα και την ανταγωνιστικότητα τους δημιουργώντας εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως φυσιολατρικού, στις δύο αυτές ΠΕ. Ο αγροτουρισμός αφορά στη συγκέντρωση των πόρων σε μικρές γεωγραφικά και πληθυσμιακά περιοχές και στο συνδυασμό τουριστικών και αγροτικών δραστηριοτήτων στις οποίες θα μπορούν να συμμετέχουν οι επισκέπτες και να γνωρίζουν κατ' αυτό τον τρόπο τον αγροτικό τρόπο ζωής. Οι παραδοσιακές ασχολίες του τοπικού πληθυσμού στους τομείς της γεωργίας και της κτηνοτροφίας συνδυάζονται με αθλητικές, πολιτιστικές, οικολογικές και άλλες δραστηριότητες και αυτό δημιουργεί οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή .

Ταυτόχρονα, η προστασία, βιώσιμη ανάπτυξη και αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής τους κληρονομιάς θα προσελκύσει πολιτιστικό τουρισμό στη δυτική Θεσσαλία. Η τουριστική δραστηριότητα, κλάδος στον οποίο οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων προς το παρόν υστερούν σε μεγάλο βαθμό, θα ενισχύσει την οικονομία αυτών και θα τους προσδώσει οικονομική ευημερία και ανάπτυξη. Ο τουρισμός αποτελεί αδιαμφισβήτητα κινητήρια οικονομική και αναπτυξιακή δύναμη σε μία περιοχή, καθώς δημιουργεί θέσεις εργασίας και μπορεί να δράσει ως καταλύτης στο οικονομικό σύστημα σε όλους τους παραγωγικούς τομείς (Καυκαλάς, 2004).

Ένας άλλος σημαντικός άξονας στον οποίο θα πρέπει να κινηθεί η δυτική Θεσσαλία είναι η απομάκρυνση από τις παραδοσιακές μορφές οικονομίας οι οποίες στηρίζονται κυρίως στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της οικονομίας της γνώσης. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, κρίνεται καταρχάς αναγκαία μία ανακατανομή των δημόσιων επενδύσεων η οποία θα δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων και θα λειτουργεί ως αναπτυξιακή βάση για αυτές. Σημαντικές είναι, όμως, και οι ιδιωτικές

επενδύσεις η προσέλκυση των οποίων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της δικτύωσης των επιχειρήσεων μεταξύ τους και με τομείς υψηλών επιδόσεων, της ψηφιακής σύγκλισης, της ενίσχυσης της έρευνας και καινοτομίας, της βελτίωσης της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, την προώθηση της κοινωνίας της γνώσης, πληροφορίας και καινοτομίας (Κονσόλας, 1997).

Η ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας στις λιγότερο ανεπτυγμένες ΠΕ Τρικάλων και Καρδίτσας θα αυξήσει το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης αυτών με σκοπό να προσεγγιστεί ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης των ήδη ανεπτυγμένων ΠΕ Λάρισας και Βόλου και να επέλθει οικονομική σύγκλιση των ΠΕ της περιφέρειας. Είναι απαραίτητο οι αρμόδιοι φορείς να προωθήσουν δράσεις μέσω των οποίων θα επιτυγχάνεται ο διαρκής εμπλουτισμός των τοπικών παραγωγικών δομών με γνώση, μηχανισμούς μετατροπής της γνώσης σε καινοτομία και επιχειρηματική δράση και σύγχρονες δραστηριότητες οι οποίες θα διαφοροποιούν το τοπικό προϊόν, θα ενισχύουν τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και θα συμβάλλουν στη δημιουργία οικονομικών συγκέντρωσης στις λιγότερο ανεπτυγμένες ΠΕ αυξάνοντας τη συνολική παραγωγικότητα των οικονομιών τους. Άλλη μία σημαντική δράση προς την ίδια κατεύθυνση είναι η σύνδεση παραγωγής και γνώσης η οποία μπορεί να επιτευχθεί από την αναβάθμιση του ρόλου των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, κυρίως των τεχνολογικών σχολών, της περιφέρειας, την ενεργοποίηση και σύνδεση αυτών με τις οικονομικές δραστηριότητες η οποία θα επιφέρει συνεργασία έρευνας και παραγωγής, την προσέλκυση και διάθεση υψηλής ποιότητας επιστημονικού δυναμικού (Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Θεσσαλίας 2005).

Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής είναι πολύ σημαντικός για την οικονομία της περιφέρειας η οποία αδιαμφισβήτητα διαθέτει αγροτική ταυτότητα. Επομένως, οι αγροτικές δραστηριότητες δε θα πρέπει να εγκαταλειφθούν, αλλά να προσαρμοστούν στα σύγχρονα δεδομένα. Πρέπει να προωθηθούν δράσεις οι οποίες θα διαμορφώσουν ένα νέο παραγωγικό πλαίσιο προσαρμοσμένο στην πολυλειτουργικότητα της γεωργίας και θα ανταποκρίνονται στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της αγροτικής παραγωγής της περιφέρειας. Συγκεκριμένα μέτρα τα οποία θα βελτιώσουν την αγροτική παραγωγή σε όλη τη Θεσσαλία και θα αμβλύνουν τις ανισότητες στον πρωτογενή τομέα παραγωγής είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της πληροφορικής και των νέων τεχνολογιών στη γεωργία, η αναβάθμιση του απασχολούμενου ανθρώπινου δυναμικού, η σταδιακή μείωση της μονοκαλλιέργειας, η στροφή στην παραγωγή βιολογικών

προϊόντων και προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), η προώθηση της βιολογικής κτηνοτροφίας (Καυκαλάς, 2004).

Οι νέοι μηχανισμοί και οι νέες δυνατότητες οι οποίες προτείνονται θα ενισχύσουν την αιφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της περιφέρειας οι οποίες είναι προς το παρόν υποβαθμισμένες και την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο. Επιπρόσθετα, θα δημιουργήσουν μία ολοκληρωμένη πολιτική ανάπτυξης του αγροτικού χώρου η οποία θα χαρακτηρίζεται από πολυλειτουργικότητα και πολυαπασχόληση, με αποτέλεσμα η αγροτική ανάπτυξη να συνεχίσει να αποτελεί αναπτυξιακή προτεραιότητα της περιφέρειας και η αγροτική παραγωγή να αποκτήσει δυνατότητες μακροχρόνιας επιβίωσης και προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης (Μιχαηλίδης, 2007).

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής, ο οποίος είναι ανεπτυγμένος στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας, ενώ περιορίζεται στη μεταποίηση προϊόντων στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων, είναι επίσης σημαντικός για την οικονομία της περιφέρειας. Η ενίσχυση του στη δυτική Θεσσαλία κρίνεται απαραίτητη και μπορεί να επιτευχθεί αφενός μέσω απευθείας ενισχύσεων προς τις επενδύσεις και αφετέρου με τη βελτίωση των τεχνικών και άυλων υποδομών. Συγκεκριμένες δράσεις ενίσχυσης του δευτερογενούς τομέα στις περιοχές οι οποίες υστερούν είναι η βελτίωση και επέκταση των τεχνολογικών υποδομών, η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας, οι βελτιωμένες συνεργασίες και δικτύώσεις ομοειδών και συμπληρωματικών επιχειρήσεων. Η ενίσχυση της σημασίας και του ρόλου του «Τεχνολογικού Πάρκου Θεσσαλίας» συμβάλλει προς την ίδια κατεύθυνση, καθώς θα εκσυγχρονίσει τις μεθόδους και πρακτικές οι οποίες εφαρμόζονται στον κλάδο της μεταποίησης μέσα από ερευνητικά προγράμματα και νέες τεχνολογίες (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2007 – 2013).

Σημαντικός τομέας ο οποίος χρήζει αναβάθμισης είναι και ο τομέας της απασχόλησης. Οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά ανεργίας, αρκετά υψηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας, και αυτό αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη τους. Θα ήταν σημαντική η δημιουργία περισσότερων ποσοτικά και καλύτερων ποιοτικά θέσεων εργασίας στις Π.Ε Καρδίτσας και Τρικάλων και η διασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου εκπαίδευσης και κατάρτισης των κατοίκων τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αύξησης των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, της προώθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της ενίσχυσης της προσαρμοστικότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων στις νέες

μορφές απασχόλησης και στο σύγχρονο μεταβαλλόμενο εργασιακό περιβάλλον. Η ανεργία πλήττει, κυρίως, τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού, τις γυναίκες, τους νέους, τους μακροχρόνια άνεργους και τους άνεργους σε φθίνοντες οικονομικούς κλάδους. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την ευκολότερη πρόσβαση και την ενσωμάτωση στην απασχόληση και τη δημιουργία ενός βιώσιμου εργασιακού περιβάλλοντος για αυτές τις κοινωνικές ομάδες. Οι κοινωνικές πολιτικές, πολιτική ισότητας, πολιτικής κοινωνικής ενσωμάτωσης και πολιτική ισότητας των φύλων, μπορούν να συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση (Καυκαλάς, 2004).

Για να επιτευχθεί η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, κρίνεται αναγκαία η ισόρροπη μεταφορά αρμοδιοτήτων στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, ώστε να βελτιωθεί η διοικητική ικανότητα της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης. Οι τοπικοί φορείς, οι οποίοι γνωρίζουν καλύτερα τα προβλήματα και τις ανάγκες της περιοχής τους, θα πρέπει να συμμετάσχουν στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των πολιτικών, να γίνουν δηλαδή και αυτοί ενεργά μέλη της διακυβέρνησης. Προτείνεται, δηλαδή, στο σημείο αυτό να επιταχυνθεί η αποκέντρωση του δημόσιου τομέα μέσω της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από το κεντρικό επίπεδο διοίκησης σε χαμηλότερα, τα οποία γνωρίζουν καλύτερα τα προβλήματα και τις ανάγκες της περιφέρειας και θα είναι σε θέση να συντάξουν ένα συγκροτημένο και ρεαλιστικό σχέδιο τοπικής ανάπτυξης. Η πολιτική αυτή, αν υλοποιηθεί ορθά, θα οδηγήσει στη μείωση της εξάρτησης της περιφέρειας από το κέντρο και στην απεξάρτηση και ενεργοποίηση του τοπικού της δυναμικού (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Σε γενικό πλαίσιο, η επιθυμητή πρόταση περιφερειακής ανάπτυξης είναι η Θεσσαλία να διατηρήσει την πολική ανάπτυξη, αυξάνοντας όμως τον αριθμό των δίπολων. Η εγγύτητα των μεγάλων αστικών κέντρων της περιφέρειας δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη δημιουργία συμπληρωματικών δράσεων και οικονομιών κλίμακας. Μπορούν, έτσι, να δημιουργηθούν τρία νέα δίπολα Τρικάλων – Καρδίτσας, Λάρισας – Τρικάλων, Καρδίτσας – Βόλου και να διατηρηθεί το ήδη υπάρχον δίπολο Βόλου – Λάρισας. Με την εφαρμογή της πρακτικής αυτής κάποιες από τις οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες πραγματοποιούνται στο δίπολο Λάρισα – Βόλος θα διοχετευτούν έξω από αυτό σε άλλες χωρικές ενότητες στο δυτικό τμήμα της περιφέρειας. Η πολική ανάπτυξη είναι ήδη γνωστή πρακτική στη Θεσσαλία και η δημιουργία περισσότερων δίπολων θα συμβάλει στη διάχυση της ανάπτυξης σε όλη τη θεσσαλική επικράτεια. Η χωρική κατανομή και το υπάρχον οικιστικό δίκτυο στη

Θεσσαλία ευνοούν την ανάπτυξη μέσα από τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, επομένως η πολιτική ανάπτυξη μπορεί να αποβεί αποτελεσματική, όπως άλλωστε έχει αποδείξει η παρουσία του δίπολου Βόλου – Λάρισας το οποίο επέφερε πολλά οικονομικά και αναπτυξιακά οφέλη στις αντίστοιχες ΠΕ.

Στην προσπάθεια εξάλειψης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων πολύ σημαντική κρίνεται η συμβολή της περιφερειακής πολιτικής η οποία υπηρετεί το σκοπό της ισότητας και αποτελεσματικότητας της περιφερειακής οικονομίας. Η περιφερειακή πολιτική, αν ασκηθεί σωστά, μπορεί να οδηγήσει στη βέλτιστη αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας, στην επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης, στην εφαρμογή της κοινωνικής δικαιοσύνης, στον περιορισμό του κόστους επέκτασης του κοινωνικού κεφαλαίου, στην αποφυγή κοινωνικών αναταραχών και συγκρούσεων. Μπορεί, επιπρόσθετα, να αντισταθμίσει τις αρνητικές επιπτώσεις άλλων πολιτικών οι οποίες δημιουργούν ανισορροπία και τις επιπτώσεις της οικονομικής ολοκλήρωσης. Χρειάζεται συνεκτικός επανασχεδιασμός της περιφερειακής πολιτικής με βάση τα σημερινά δεδομένα και προσαρμογή της στις ανάγκες της θεσσαλικής οικονομίας, ώστε να επιλύσει το πρόβλημα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και να βοηθήσει στην εφαρμογή της ισόρροπης, ομαλής περιφερειακής ανάπτυξης (Μέργος, 2007).

Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται, άλλωστε, και οι στόχοι της περιφερειακής πολιτικής. Βασικοί στόχοι της περιφερειακής πολιτικής είναι η μείωση των περιφερειακών ανισορροπιών στα ποσοστά ανεργίας, η διασφάλιση της βέλτιστης κατανομής των παραγωγικών πόρων μεταξύ των τομέων και κλάδων της οικονομίας, η εξασφάλιση ικανοποιητικού βαθμού ανάπτυξης των παραγωγικών πόρων, η εξασφάλιση μίας λογικής και δίκαιης κατανομής του εισοδήματος, η μείωση των πληθυσμιακών πιέσεων στις ήδη κορεσμένες περιοχές (Μιχαηλίδης, 2007). Επίσης, η περιφερειακή πολιτική στοχεύει στην επίτευξη της κοινωνική συνοχής, της ενότητας, της ασφάλειας, της κοινωνικής και πολιτικής σταθερότητας. Φαίνεται, επομένως, ότι η περιφερειακή πολιτική με τους στόχους και τα μέσα τα οποία διαθέτει είναι η πιο κατάλληλη μορφή πολιτικής η οποία μπορεί να οδηγήσει στην ισόρροπη, δίκαιη και αρμονική ανάπτυξη μία περιφέρεια, στην παρούσα μελέτη τη Θεσσαλία. Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποιες προτάσεις ισόρροπης ανάπτυξης της Θεσσαλίας οι οποίες στηρίζονται στην ορθή χρήση των μέσων της περιφερειακής πολιτικής (Μέργος, 2007).

Κρίνεται αναγκαία η αύξηση των δημοσίων δαπανών στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων. Οι δημόσιες δαπάνες περιλαμβάνουν τις δαπάνες λειτουργίας των ΟΤΑ, νοσοκομείων, σχολείων, κρατικών επιχειρήσεων, τις δαπάνες αγοράς και προμήθειας εξοπλισμού και τις δαπάνες εκτέλεσης δημοσίων έργων. Οι λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνουν μισθούς, αμοιβές υπηρεσιών και προμήθειες υλικών. Η αύξηση του ύψους των λειτουργικών δαπανών σε μία περιοχή οδηγεί, επομένως, σε αύξηση της ζήτησης αγαθών, περισσότερες προσφερόμενες θέσεις εργασίας και στη συνέχεια σε αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος. Η αύξηση του ύψους των δημοσίων δαπανών στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων αναμένεται να βελτιώσει την τοπική προσφορά και την τοπική ζήτηση και να τις καταστήσει πιο δυναμικές και ανταγωνιστικές σε περιφερειακό επίπεδο, περισσότερο ικανές να ανταγωνιστούν το δίπολο Λάρισα – Βόλου (Μέργος, 2007).

Το ενδιαφέρον για τη δημιουργία υποδομών θα πρέπει να στραφεί στο δυτικό τμήμα της Θεσσαλίας. Οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων στερούνται υποδομών οι οποίες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως βάση της οικονομικής και παραγωγικής τους ανάπτυξης. Έχουν προαναφερθεί σε προηγούμενα κεφάλαια οι υπάρχουσες υποδομές σε όλες τις ΠΕ της περιφέρειας και τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν. Οι υποδομές βελτιώνουν την παραγωγικότητα των περιοχών, ενισχύουν την έλξη την οποία ασκούν σε επενδυτικά κεφάλαια και επενδυτικές δραστηριότητες και προσελκύουν ανθρώπινο δυναμικό υψηλής ποιότητας. Επίσης, εξυπηρετούν καλύτερα τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του παραγωγικού δυναμικού (Πολύζος, 2003).

Επιγραμματικά, οι υποδομές οι οποίες χρήζουν βελτίωσης στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων είναι το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο μέσω του οποίου συνδέονται με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο και, κυρίως, με τους μεγάλους πόλους ανάπτυξης, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, οι τηλεπικοινωνίες, τα ενεργειακά δίκτυα, οι υποδομές υγείας και πρόνοιας, οι υποδομές πολιτισμού και ελεύθερου χρόνου, οι αστικές υποδομές. Η αναβάθμιση και επέκταση όλων αυτών των υποδομών θα μεταβάλει σταδιακά τη χωρική κατανομή της βιομηχανίας και των υπόλοιπων δυναμικών παραγωγικών δραστηριοτήτων στη δυτική Θεσσαλία και θα οδηγήσει μακροχρόνια στην περιφερειακή σύγκλιση (Πολύζος, 2003).

Για την επίτευξη της ισορροπίας στη Θεσσαλία είναι απαραίτητη η διαφοροποίηση της περιφερειακής πολιτικής μεταξύ ανατολικού και δυτικού τμήματος. Στις ΠΕ Λάρισα

και, κυρίως, Μαγνησίας θα πρέπει να εφαρμοστούν έλεγχοι και περιορισμοί, ώστε να ανακοπεί η υπέρμετρη και συχνά ανεξέλεγκτη επέκταση των παραγωγικών, βιομηχανικών κυριότερα, δραστηριοτήτων. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της υιοθέτησης αυστηρών περιβαλλοντικών κριτηρίων για την έκδοση άδειας και λειτουργίας βιομηχανικών μονάδων και της απαγόρευσης εγκατάστασης επιχειρήσεων σε ευαίσθητες περιοχές. Επιπλέον, πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες ρυθμίσεις στις χρήσεις γης με την απαγόρευση αντικρουόμενων χρήσεων η οποία θα οδηγήσει σε ομαλή χωρική συνύπαρξη δραστηριοτήτων και εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Απώτερος στόχος των ελέγχων και περιορισμών θα είναι η αποτροπή της εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων στις ήδη αναπτυγμένες και κορεσμένες ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας (Κονσόλας, 1997).

Η χρήση ελέγχων και περιορισμών προκαλεί τις αντιδράσεις πολλών οικονομολόγων οι οποίοι προβάλλουν το επιχείρημα της αντίδρασης στις δυνάμεις της αγοράς και μείωσης της αποτελεσματικότητας της οικονομίας. Έτσι, παρόλο που οι έλεγχοι και περιορισμοί αποτελούν ένα καθολικά αποδεκτό και θεμιτό μέσο άσκησης της περιφερειακής πολιτικής, προτείνεται εναλλακτικά η επιβολή ενός φόρου κορεσμού. Ο φόρος αυτός θα αντικατοπτρίζει την επιβάρυνση των υφιστάμενων οικονομικών δραστηριοτήτων από την προσθήκη μίας νέας και θα αυξάνεται όσο αυξάνονται οι δραστηριότητες στις κορεσμένες ΠΕ. Σκοπός της επιβολής του θα είναι, επίσης, να αποθαρρύνει νέες επιχειρήσεις να εγκατασταθούν στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας και να τις στρέψει στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων στις οποίες ο παραγωγικός τομέας επιδέχεται ακόμη περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Επικουρικά με την επιβολή είτε ελέγχων και περιορισμών είτε φόρου κορεσμού στις ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας μπορεί να δράσει η χρήση περισσότερων αναπτυξιακών κινήτρων στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων. Τα αναπτυξιακά κίνητρα χρησιμοποιούνται από την περιφερειακή πολιτική, προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερες δραστηριότητες στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, δηλαδή στην περίπτωση μελέτης στη δυτική Θεσσαλία, μέσω της κατεύθυνσης περισσότερων επενδυτικών κεφαλαίων σε αυτές. Μπορούν να πάρουν διάφορες μορφές. Προτείνεται η δωρεάν επιχορήγηση κάποιου τμήματος του κόστους κατασκευής των νέων επιχειρήσεων και μέρους του αρχικού κεφαλαίου της επένδυσης, καθώς και κάποια φορολογική απαλλαγή των κερδών των επιχειρήσεων. Τα αναπτυξιακά κίνητρα θα δράσουν σε συνεργασία με τον επενδυτικό νόμο 3908/2011 και με τα επιδοτούμενα

προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προτείνεται, μάλιστα, να στραφούν και να επικεντρωθούν στους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας τους οποίους επιδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στις συγκεκριμένες ΠΕ.

Επειδή η προσέλκυση βιομηχανικών δραστηριοτήτων στις ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων με τη βοήθεια των παραπάνω μηχανισμών είναι μία αργή και μακροχρόνια διαδικασία, προτείνεται επίσης η ενίσχυση των υφιστάμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στις οποίες στηρίζεται μεγάλο μέρος της παραγωγικής τους δυναμικότητας για αμεσότερη τόνωση της οικονομίας τους. Η ενίσχυση αυτή θα επιτευχθεί καταρχάς με χρηματοδότηση των ΜΜΕ με κεφάλαια κίνησης τα οποία θα διευκολύνουν τη λειτουργία τους και θα τους εξασφαλίσουν την απαιτούμενη ρευστότητα και με δανεισμό με ευνοϊκούς όρους. Πρέπει, επιπρόσθετα, να δημιουργηθούν μηχανισμοί υποστήριξης οι οποίοι θα παρέχουν στις ΜΜΕ τις κατάλληλες τεχνικές υποδομές, συμβουλευτικές υπηρεσίες από τους ειδικούς, υποστήριξη και βοήθεια σε οργανωτικά, χρηματοοικονομικά και διαφημιστικά ζητήματα, πιστοποίηση των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Έτσι, οι υφιστάμενες ΜΜΕ των ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων θα κατορθώσουν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό, να εκσυγχρονιστούν και αυτό θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας. Το αποτέλεσμα θα είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης στις δύο ΠΕ και η επιτάχυνση της ανάπτυξης τους (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Η περιφερειακή πολιτική μπορεί, επιπλέον, να προμηθεύσει τις επιχειρήσεις της Θεσσαλίας, και κυρίως της δυτικής, με την τεχνογνωσία την οποία χρειάζονται για την διεκπεραίωση των εργασιών τους. Αυτό μπορεί να γίνει μέσα από τη δημιουργία Κέντρου Πληροφοριών, Κέντρου Καινοτομιών και Μεταφοράς Τεχνολογίας, Κέντρου παροχής υπηρεσιών για ΜΜΕ. Τα κέντρα αυτά θα δρουν για ολόκληρη την περιφέρεια και θα ενισχύσουν ακόμη τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων της. Οι επιχειρήσεις μπορούν, επίσης, να συνεργαστούν με την Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και τα διάφορα ερευνητικά κέντρα αυτού. Κρίνεται επιτακτική ανάγκη η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και η δημιουργία δικτύων επαγγελματικής συνεργασίας, καθώς μόνο με αυτό τον τρόπο θα δημιουργηθεί ένα ενιαίο πλαίσιο συλλογικής αποτελεσματικότητας τα οποία θα βελτιστοποιήσει τη λειτουργία και θα αυξήσει την παραγωγικότητα όλων των μεμονωμένων επιχειρήσεων (Καυκαλάς, 2004).

Η δυτική Θεσσαλία δεν αντιμετωπίζει μόνο το πρόβλημα της έλλειψης επιχειρήσεων και υποδομών, αλλά και την απουσία του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού. Πρέπει να δρομολογηθούν προγράμματα κατάρτισης των νέων και επανακατάρτισης των ανέργων, προκειμένου να καταστούν πιο παραγωγικοί και ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας. Με την εφαρμογή της πολιτικής της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων θα κατορθώσουν να μειώσουν την εξάρτηση τους από τον αγροτικό τομέα, να προσαρμοστούν στις διαρθρωτικές αλλαγές και να αναπτύξουν νέους οικονομικούς κλάδους, όπως τον τουρισμό. Μπορούν ακόμη να προσαρμόσουν τον ήδη αναπτυγμένο πρωτογενή τομέα στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς, εξελίσσοντας για παράδειγμα τη βιολογική γεωργία (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο να παρουσιάσει τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες οι οποίες υφίστανται στην Περιφέρεια Θεσσαλίας σε ένα ευρύ φάσμα κλάδων, συγκεκριμένα στους κλάδους των τεχνικών υποδομών, των κοινωνικών υποδομών, στον κλάδο της οικονομίας και στον παραγωγικό κλάδο, και να εντοπίσει πώς αυτές κατανέμονται στις επιμέρους ΠΕ και επηρεάζουν την ανάπτυξη τόσο κάθε μεμονωμένης ΠΕ όσο και της περιφέρειας συνολικά. Οι μεγαλύτερες ανισότητες εμφανίζονται μεταξύ ανατολικού και δυτικού τμήματος της Θεσσαλίας, καθώς οι ανατολικές ΠΕ Λάρισας και Μαγνησίας υπερτερούν σε όλους σχεδόν τους δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στη μελέτη έναντι των δυτικών ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων. Βέβαια, υπάρχει τάση μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς οι ΠΕ Καρδίτσας και Τρικάλων αρχίζουν να αναπτύσσονται σε κάποιους παραγωγικούς κλάδους και το χάσμα μεταξύ ανατολικών και δυτικών ΠΕ μειώνεται με την πάροδο του χρόνου.

Η τριτογενοποίηση της οικονομίας, φαινόμενο το οποίο συναντάται σε ολόκληρη τη χώρα, συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Οι υπηρεσίες του τριτογενούς τομέα αναπτύσσονται ισόρροπα στο σύνολο της περιφέρειας και παρουσιάζουν παρόμοιο βαθμό ανάπτυξης σε όλες τις ΠΕ. Το γενικό πλαίσιο στρατηγικής το οποίο προτείνεται για την εξάλειψη, ή έστω τη μείωση, των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι η διεύρυνση των γενικότερων χαρακτηριστικών, οικονομικών, κοινωνικών, φυσικών, δημογραφικών, κάθε επιμέρους ΠΕ, προκειμένου να οδηγηθούν στην ανάπτυξη τόσο μεμονωμένα όσο και ως σύνολο σε επίπεδο περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων και εμπειριών. Πιο συγκεκριμένες κατευθύνσεις για ισόρροπη ανάπτυξη, όπως αυτές έχουν προταθεί στο αντίστοιχο κεφάλαιο, είναι η δραστηριοποίηση και εγρήγορση του πρωτογενούς τομέα, η περαιτέρω ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα, η αξιοποίηση της κεντροβαρικής θέσης της περιφέρειας, η αξιοποίηση των τουριστικών πόρων και η ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της θεσσαλικής επικράτειας.

Η υλοποίηση των παραπάνω δράσεων θα συμβάλλει σε ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, στην ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και της απασχόλησης, στην αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στη μείωση της

ανεργίας, στην αναβάθμιση των μεταφορικών, παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας και, τέλος, στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επίσης, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη θεματική και χωρική επικέντρωση μέσω δράσεων οι οποίες θα οδηγήσουν στο συνεχή εμπλουτισμό των τοπικών παραγωγικών δομών με γνώση, στην ύπαρξη μηχανισμών μετατροπής της γνώσης σε καινοτομία και επιχειρηματικότητα, στην υποβοήθηση ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων οι οποίες θα διαφοροποιούν το τοπικό προϊόν, θα ενισχύουν τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και θα συμβάλλουν στη δημιουργία οικονομιών συγκέντρωσης στις λιγότερο ανεπτυγμένες χωρικές ενότητες.

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι για την επίτευξη των παραπάνω στόχων και την υλοποίηση των κατευθύνσεων και δράσεων απαραίτητη προϋπόθεση είναι μία σειρά από ενέργειες, όπως συντονισμός του ανθρώπινου δυναμικού, προγραμματισμός, συμμετοχικές διαδικασίες και συνεργασία μεταξύ φορέων και κατοίκων. Η Θεσσαλία θα οδηγηθεί σε μία νέα αναπτυξιακή πορεία προσαρμοσμένη στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της σύγχρονης οικονομίας με κύριο χαρακτηριστικό της την άμβλυνση των ανισοτήτων στο εσωτερικό της περιφέρειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αναπτυξιακή Καρδίτσας Α.Ε., (2006) *Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης του Νομού Καρδίτσας για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καρδίτσας

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, (2008) *Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2007*, Πειραιάς

Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2010) *Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2009 και 2010*, Πειραιάς

Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2010) *Περιφερειακοί Λογαριασμοί*, Πειραιάς

Καββαδία Π., (1992) *Δείκτες Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ελλάδας*, Αθήνα: ΚΕΠΕ

Καυκαλάς Γ., (2004) *Ζητήματα Χωρικής Ανάπτυξης Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πολιτικές*, Αθήνα: Κριτική

Κονσόλας Ν., (1997) *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήση

Λαμπριανίδης Λ., (2010) *Οικονομική Γεωγραφία Στοιχεία Θεωρίας και Εμπειρικά Παραδείγματα*, Αθήνα: Πατάκη

Μέργος Γ., (2007) *Κοινωνικο-οικονομική αξιολόγηση επενδύσεων και πολιτικών*, Αθήνα: Μπένου

Μιχαηλίδης Γ., (2007) *Κείμενα για την αξιολόγηση και το σχεδιασμό αναπτυξιακών προγραμμάτων*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μουσούρα Δ., (2005) *Η έννοια της Ανάπτυξης Θεωρίες Ανάπτυξης – Υπανάπτυξης*, Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης Ιονίων Νήσων

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας (2002) *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Λάρισας*

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας, (2006) *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας*

- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας, (1998) *Σχέδιο Ανάπτυξης της Μαγνησίας για τον 21^ο αιώνα*
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, (2006) *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Τρικάλων*
- Οικονόμου Δ. και Πετράκος Γ., (2005) *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Οικονόμου Δ., (2007) *Χωροταξική Πολιτική Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Παπαδασκαλόπουλος Α., (1990) *Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης*, Αθήνα: Παπαζήση
- Περιφέρεια Θεσσαλίας, (1999) *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2000-2006*
- Περιφέρεια Θεσσαλίας, (2005) *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Θεσσαλίας*
- Περιφέρεια Θεσσαλίας, (2007) *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2007-2013*
- Περιφέρεια Θεσσαλίας, (2011) *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2012-2014*
- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πλαίσιο Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδα – Ηπείρου 2007-2013*
- Πετράκος Γ. και Σαράτσης Γ., (1997) *Περιφερειακές Ανισότητες και Χωρική Εξειδίκευση στην Ελλάδα*, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Σειρά Ερευνητικών Εργασιών 4
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., (2004) *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Μαθήματος Περιφερειακή Πολιτική Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Πολυτεχνική Σχολή Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., (2004) *Οι Περιφερειακές Ανισότητες στην Ελλάδα*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Πετράκος Γ. και Ψυχάρης Γ., (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Κριτική

Πετράκος Γ. και Πολύζος Σ., (2006) «Οι Περιφερειακές ανισότητες: Επισκόπηση θεωριών και υπολογισμός των ανισοτήτων στην Ελλάδα» στο Κόλλιας Χ., Ναζάκης Χ. και Χλέτσος Μ. (επ) *Σύγχρονες Προσεγγίσεις της Ελληνικής Οικονομίας*, Αθήνα: Πατάκη

Πολύζος Σ., (2003) *Διαπεριφερειακές υποδομές και περιφερειακή ανάπτυξη: Μία θεωρητική διερεύνηση*, Τόπος (20-21) 25-49

Πολύζος Σ., (2011) *Περιφερειακή Ανάπτυξη*, Αθήνα: Κριτική

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Θεσσαλίας και Κεντρικής Ελλάδος, (2013) *Μελέτη για την Ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας*, Βόλος

Υπουργείο Ανάπτυξης, (2004) *Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα: πλαίσιο, στρατηγική, θεσμοί*

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, (2002) *Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης*

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, (2003) *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας*

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Amin A., (1999) “Institutional Perspective on Regional Development” στο *International Journal of Urban and Regional Development* (23) 365-378

McCann P., (2001) *Urban and Regional Economics*, Oxford: Oxford University Press

Metaxas T. and Kallioras D., (2007) “Cities’ economic development and regional competitiveness: The case of Larissa – Volos dipole in Thessaly Region” στο *Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών* (12)

Petrakos G., (2008) “Regional growth and inequalities in the European Union” paper presented at the International Conference *Transnational Europe: Promise, Paradox, Limits*, Ottawa: Carleton University

Siriopoulos S. and Asteriou D., (1996) “Testing for Convergence across the Greek Regions” στο *Regional Studies* (32) 537-546

Storper M., (1997) *The Regional World*, New York: The Guilford Press

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), διαθέσιμο στο
<[URL:http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE](http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE)>

Η ελληνική οικονομία σε Αριθμούς, διαθέσιμο στο
<[URL:http://www.economics.gr/AllMedia/_gr/](http://www.economics.gr/AllMedia/_gr/)>

Καινοτομία Θεσσαλίας, διαθέσιμο στο <[URL:http://www.keta.gr](http://www.keta.gr)>

Οι Νομοί της Ελλάδος, διαθέσιμο στο <[URL:http://www.economics.gr/AllMedia/_gr/](http://www.economics.gr/AllMedia/_gr/)>

Περιφέρεια Θεσσαλίας, διαθέσιμο στο <[URL:http://www.pthes.gov.gr](http://www.pthes.gov.gr)>

Σύνδεσμος Βιομηχανιών Θεσσαλίας και Κεντρικής Ελλάδας, διαθέσιμο στο
<[URL:http://www.sbtke.gr](http://www.sbtke.gr)>

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, διαθέσιμο στο
<[URL:http://www.sete.gr/GR/Archiki/](http://www.sete.gr/GR/Archiki/)>

Υπουργείο Εσωτερικών, διαθέσιμο στο <[URL:http://www.ypes.gr/el/](http://www.ypes.gr/el/)>

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, διαθέσιμο στο
<[URL:http://www.ypeka.gr](http://www.ypeka.gr)>

Regional Studies Association, διαθέσιμο στο <[URL:http://www.regionalstudies.org](http://www.regionalstudies.org)>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 4.1.1: Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ευρώ 1988-2009

ΠΕ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	2208,19	2992,54	3410,09	4159,44	4891,48	5167,67	6017,14	6020,9	6536,01	7293,83	8094,71	8289,10
ΛΑΡΙΣΑ	2422,60	2934,01	3456,09	4361,75	4714,31	5134,65	6213,30	6706,06	7370,47	8541,07	9251,34	9882,85
ΜΑΓΝΗΣΙ Α	2644,42	3374,31	3764,19	4630,81	5164,13	5535,96	6008,22	7285,44	8015,76	8754,59	9561,67	9788,70
ΤΡΙΚΑΛΑ	2061,23	2460,09	2983,41	3627,65	4004,38	4212,52	4819,04	5950,38	6527,96	6636,60	7985,77	8320,18

Πίνακας 4.1.1: Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ευρώ 1988-2009 (συνέχεια)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	7538,38	7901,23	8585,19	9577,73	9971,54	10165,2	10385,66	10973,78	10302	10008
	10494,67	11378,1	11763,78	13494,68	13971,55	14295,41	14785,5	15463,1	15034	14439
	10900,58	11733,8	12423,83	13770,58	14520,36	15069,98	17098,2	17699,29	17652	16879
	7678,20	8114,58	8628,74	9564,37	10555,04	10858,84	11836,81	12456,77	11518	11422

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.1.2: ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ 1981-2007

ΠΕ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	63,31328	68,32282	84,46368	107,9413	145,1475	155,2751	171,7535	279,4688	376,2406	428,763	512,5723	599,0814
ΛΑΡΙΣΑ	139,3456	159,6156	210,2773	242,2979	311,4952	366,8848	404,1643	650,7498	789,7256	932,1262	1189,952	1291,974
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	106,1101	138,3419	141,7755	182,2803	217,3646	274,9963	301,0066	516,2993	661,2208	741,8606	910,4534	1017,112
ΤΡΙΚΑΛΑ	58,36537	66,7821	77,28833	98,74101	125,3412	151,0022	164,8804	286,113	339,9149	411,9765	501,0976	549,1299

Πίνακας 4.1.2: ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ 1981-2007 (συνέχεια)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	634,1746	738,3683	741	802	893	988	1008	913	953	1029	1141	1182
	1422,718	1733,952	1883	2076	2410	2613	2792	2964	3216	3327	3821	3962
	1101,318	1204,857	1471	1628	1786	1958	2009	2239	2410	2548	2824	2977
	577,7784	659,5774	816	891	902	1080	1119	1027	1080	1144	1263	1389

Πίνακας 4.1.2: ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ 1981-2007 (συνέχεια)

	2005	2006	2007
	1198	1218	1281
	4070	4219	4422
	3083	3497	3620
	1432	1557	1634

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.2.1: Καταθέσεις σε εκατ. Ευρώ 1980-2009

ΠΕ	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	14,99927	24,71313	30,67351	36,29934	48,16434	62,69699	72,02641	91,56273	110,1717	148,3668
ΛΑΡΙΣΑ	44,07924	65,55833	81,78723	102,697	140,2113	173,6581	209,482	263,7858	326,5679	414,9142
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	31,17241	44,44607	60,33162	74,05136	96,56933	127,3808	151,8445	190,0015	239,7711	289,6757
ΤΡΙΚΑΛΑ	20,43434	29,71974	38,77623	47,33676	63,73588	82,11886	96,44314	119,818	151,193	193,0682

Πίνακας 4.2.1: Καταθέσεις σε εκατ. Ευρώ 1980-2009 (συνέχεια)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
168,5106	191,7799	205,3852	243,3544	282,2216	309,8723	330,9934	363,055	370,9435	370,8555	
474,1189	530,6178	556,9861	627,0697	747,4248	848,3463	973,8753	1031,105	1088,831	1262,814	
339,2076	373,3646	403,4659	481,9574	568,1966	632,2788	713,1211	795,9853	780,6779	885,7051	
222,7821	247,7183	270,8496	293,8107	355,4512	400,7777	449,1299	504,7161	507,0785	472,6192	

Πίνακας 4.2.1: Καταθέσεις σε εκατ. Ευρώ 1980-2009 (συνέχεια)

	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
398,7586	585,2	645	692,1	770	861,5	979,9	1151,6	1248	
1167,507	1710,8	1913,7	2088,8	2356,6	2557,4	2816,5	3522,9	3781,5	
929,1211	1289,8	1314,5	1461,7	1701,6	1870,8	2038,6	2503,1	2743,6	
478,8525	839,3	913,9	968,1	1100,2	1235,8	1395,2	1659,2	1800,6	

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.2.2: Καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009

ΠΕ	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1556,264	1669,092	1980,247	2299,888	2530,48	2708,954	2977,937	3051,401	3060,825	3304,156
ΛΑΡΙΣΑ	1944,971	2022,858	2259,962	2678,26	3027,234	3465,365	3662,336	3862,979	4477,652	4138,38
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1899,032	2038,879	2419,258	2833,403	3133,321	3514,471	3904,857	3816,431	4320,681	4530,33
ΤΡΙΚΑΛΑ	1793,332	1965,825	2139,155	2597,018	2939,739	3307,897	3732,775	3768,082	3529,326	3594,315

Πίνακας 4.2.2: Καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009 (συνέχεια)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	4889	5423	5849	6546	7387	8402	9937	10822
	6057	6767	7377	8291	9060	9865	12321	13197
	6296	6417	7140	8331	9148	9983	12275	13450
	6339	6925	7370	8357	9364	10655	12713	13834

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.2.3: Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009

ΠΕ	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1504,276	1610,591	1886,682	2228,238	2456,475	2635,721	2846,192	2871,574	2859,809	3168,49
ΛΑΡΙΣΑ	1857,764	1929,652	2188,326	2534,233	2838,148	3185,168	3470,269	3634,7	4144,021	3849,015
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1806,307	1960,311	2325,596	2725,212	3012,566	3378,257	3692,505	3584,519	4035,774	4244,399
ΤΡΙΚΑΛΑ	1737,67	1900,605	2070,823	2514,618	2849,544	3229,136	3600,748	3565,796	3344,188	3404,299

Πίνακας 4.2.3: Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο σε ευρώ 1991-2009 (συνέχεια)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	4538	5120	5468	6215	6827	7819	9419	10111
	5596	6162	6755	7538	7937	8906	11527	11965
	5739	5836	6519	7606	8241	8969	11353	12371
	5984	6576	6890	7841	8700	9799	11962	12958

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.2.4: Καταθέσεις/ΑΕΠ 1981-2007

ΠΕ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,390331	0,44895	0,429763	0,446209	0,431954	0,463863	0,533106	0,394218	0,39434	0,393016	0,374152
ΛΑΡΙΣΑ	0,470473	0,512401	0,488388	0,578673	0,557498	0,570975	0,65267	0,501833	0,52539	0,508642	0,445915
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,418868	0,436105	0,522314	0,529785	0,586023	0,552169	0,63122	0,464403	0,438092	0,457239	0,410086
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,509202	0,580638	0,61247	0,645485	0,655163	0,638687	0,726697	0,528438	0,56799	0,540764	0,494351

Πίνακας 4.2.4: Καταθέσεις/ΑΕΠ 1981-2007 (συνέχεια)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	0,342833	0,383734	0,382223	0,418181	0,41271	0,406557	0,375449	0,367912	0,436756	0,614061	0,626822
	0,431113	0,440755	0,431053	0,450529	0,469111	0,427844	0,416697	0,452297	0,393896	0,531965	0,575203
	0,396678	0,437619	0,471588	0,429829	0,438035	0,44568	0,398712	0,440869	0,414971	0,535187	0,515895
	0,493234	0,508518	0,538908	0,491149	0,504074	0,559552	0,469517	0,422359	0,466263	0,77713	0,798864

Πίνακας 4.2.4: Καταθέσεις/ΑΕΠ 1981-2007 (συνέχεια)

	2003	2004	2005	2006	2007
	0,606573	0,651438	0,719115	0,804516	0,898985
	0,546663	0,594801	0,628354	0,667575	0,796676
	0,517599	0,571582	0,606812	0,582957	0,691464
	0,766508	0,792081	0,862989	0,896082	1,015422

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.3.1: Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο σε ευρώ 1982-2008

ΠΕ	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	74,2069	96,55759	116,0059	149,7696	211,9883	244,7366	280,1174	350,3037	449,3118	575,1959
ΛΑΡΙΣΑ	125,6904	166,653	199,1577	252,9391	345,5437	392,5635	459,1753	577,5789	735,3514	914,7205
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	182,6119	237,2384	275,1959	344,4842	448,0411	518,0337	580,4226	738,7029	914,5737	1154,624
ΤΡΙΚΑΛΑ	81,7755	109,3382	133,2032	171,7916	242,1599	281,3822	326,5268	400,3492	509,394	644,27

Πίνακας 4.3.1: Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο σε ευρώ 1982-2008 (συνέχεια)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	747,6273	904,0939	1070,7	1678,75	1890,354	2053,054	2522,544	2794,219	2957,197	3353,074
	1159,733	1341,928	1562,031	2132,64	2412,508	2758,794	3165,96	3477,365	3649,943	4026,574
	1416,81	1631,096	1886,371	2478,729	2808,411	3124,798	3637,086	4016,22	4106,128	4475,906
	804,0352	952,2524	1129,397	1624,138	1885,969	2180,343	2611,143	2930,891	3125,027	3495,891

Πίνακας 4.3.1: Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο σε ευρώ 1982-2008 (συνέχεια)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	3651,158	4030,342	4445,805	5027,001	5433,992	5749,923	6327,376
	4411,352	4825,658	5250,514	5799,121	6194,521	6540,727	7083,668
	4882,246	5352,766	5728,625	6310,31	6748,781	7177,371	7763,547
	3871,881	4226,361	4572,068	5193,072	5645,524	6080,203	6643,338

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.4.1: Αριθμός νέων κατοικιών 1980-2009

ΠΕ	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	919	1045	1454	1731	980	1329	1100	933	1011	1140	1180	842	725	620	789
ΛΑΡΙΣΑ	2922	2928	2094	2116	2018	2116	2358	2314	2331	3049	2686	2180	2070	2035	1983
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	2026	2114	1589	2322	1359	1626	2259	2073	2215	2688	2915	2517	2272	2345	1688
ΤΡΙΚΑΛΑ	1141	1186	1634	2304	1050	1251	1369	1108	1425	1527	1460	1370	1127	962	992

Πίνακας 4.4.1: Αριθμός νέων κατοικιών 1980-2009 (συνέχεια)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	672	651	665	654	856	684	638	954	646	850	1360	845	741	478	431
	1505	1547	1936	2179	1997	1856	2304	3114	3640	3043	4203	2803	2063	1464	1334
	1515	1551	1632	1851	1985	1619	2614	2955	3500	2846	4401	2693	2233	1850	1303
	818	956	1056	1231	922	897	918	1011	725	849	1662	756	732	811	575

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.4.2: Αριθμός νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους 1980-2009

ΠΕ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,836468	1,161286	1,376683	0,776324	1,049423	0,868117	0,736252	0,798843	0,906698	0,938452	0,682666
ΛΑΡΙΣΑ	1,151419	0,814932	0,814711	0,769284	0,799371	0,885361	0,864963	0,867794	1,132729	0,995862	0,802988
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,160123	0,856733	1,234765	0,7133	0,843488	1,163725	1,064824	1,134513	1,371674	1,479005	1,284367
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,883709	1,20675	1,688753	0,764376	0,905197	0,987877	0,798466	1,02662	1,105104	1,057243	0,990686

Πίνακας 4.4.2: Αριθμός νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους 1980-2009 (συνέχεια)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
0,588837	0,504184	0,642492	0,548057	0,532315	0,54476	0,537149	0,705276	0,565467	0,529883	
0,755072	0,735855	0,712274	0,537975	0,551071	0,688145	0,773383	0,708244	0,657883	0,81657	
1,151937	1,181128	0,84438	0,753121	0,766217	0,802332	0,906149	0,969044	0,789198	1,274923	
0,816803	0,69923	0,723486	0,59871	0,70276	0,779261	0,91248	0,686865	0,671467	0,690942	

Πίνακας 4.4.2: Αριθμός νέων κατοικιών ανά 100 κατοίκους 1980-2009 (συνέχεια)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0,797306	0,543108	0,718427	1,156217	0,722025	0,635964	0,412695	0,373733	
1,102945	1,287548	1,075105	1,479117	0,984369	0,722744	0,512166	0,465611	
1,443259	1,709352	1,390762	2,155419	1,319471	1,093814	0,907245	0,638898	
0,763861	0,54988	0,646375	1,262736	0,575939	0,559077	0,621475	0,441927	

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4.5.1: Αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων 1980-2009

ΠΕ	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	726	704	704	706	695	720	886	886	875	875	741	726	726
ΛΑΡΙΣΑ	2603	2522	2588	2807	2839	2635	2694	2710	2644	2704	2446	2450	2434
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	5466	5577	5915	7668	8529	9455	10178	9414	11022	12123	12929	13277	14012
ΤΡΙΚΑΛΑ	1369	1474	1545	1464	1468	1405	1422	1436	1436	1655	1707	2124	2292

Πίνακας 4.5.1: Αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων 1980-2009 (συνέχεια)

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
896	925	966	966	1014	1041	1081	1215	1335	1335	1378	1428	1457
2450	2450	2495	2531	2371	2531	2531	2624	2536	2536	2634	2636	3004
14548	14763	15520	15640	15901	16145	16377	16722	18009	17548	18646	18921	18515
2346	2363	2577	2682	2712	2699	2752	2989	3095	3109	3408	3476	3595

Πίνακας 4.5.1: Αριθμός κλινών τουριστικών καταλυμάτων 1980-2009 (συνέχεια)

2006	2007	2008	2009
1478	1488	1631	1656
2956	2991	3249	2991
18708	18930	20098	19586
3651	3786	4398	4204

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.1.1: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους 1981-2000

ΠΕ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	13,01769	14,31641	15,54356	17,05377	18,46401	20,63278	22,23827	24,04036	27,06572	29,70359	32,8578
ΛΑΡΙΣΑ	18,25321	19,35599	20,31118	21,62762	22,66082	24,2239	26,15634	27,68045	29,90345	32,19868	34,34049
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	22,97857	24,03274	25,53709	28,70835	30,66644	32,67343	34,46014	35,92129	37,52303	39,37704	42,30855
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	13,44937	15,2151	16,59508	18,27222	19,70811	22,03204	24,76832	26,81099	29,72709	31,9005	33,60095

Πίνακας 5.1.1: Τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους 1981-2000 (συνέχεια)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
36,49108	38,62447	39,84402	41,54554	41,87175	40,73166	41,28162	41,93394	42,36601	
37,66861	39,44441	41,26763	43,04199	44,16239	39,94949	40,71694	41,50788	42,07155	
46,5283	49,93198	52,81871	54,12256	55,51624	46,93517	47,58136	47,96773	48,89682	
37,51007	40,06436	42,96956	45,50983	45,89505	43,60338	44,56573	45,43208	45,98912	

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.2.1: Αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους 1990-2008

ΠΕ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,216806	1,2578	1,251503	1,301967	1,466861	1,968054	1,555019	1,607677	1,678115	1,71671
ΛΑΡΙΣΑ	2,395112	2,272602	2,338875	2,50118	2,440239	2,440782	2,633161	2,73848	3,150467	2,836618
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	2,278124	2,426147	2,238663	2,645357	2,787543	2,725579	2,82884	2,850205	2,732735	3,322081
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,680003	1,802611	2,03224	2,104129	1,943464	2,229867	2,187442	2,351862	2,348185	2,621124

Πίνακας 5.2.1: Αριθμός ιατρών ανά 1.000 κατοίκους 1990-2008 (συνέχεια)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1,996951	2,316146	2,27324	1,908445	1,952432	2,082891	2,862465	2,617666	2,96139	
2,647838	3,457915	4,133388	4,354316	4,663619	4,772027	5,404722	5,668442	5,796848	
3,193735	3,333561	4,303018	3,443123	3,963135	4,060083	4,483162	4,202833	4,241984	
2,657159	2,465915	2,470647	3,026235	3,182386	2,932707	3,809118	3,857023	4,007786	

Πηγή: ALL MEDIA, ιδία επεξεργασία

Πίνακας 5.3.1: Κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο σε χιλ. KWh 1981-2008

ΠΕ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	260,634	297,773	327,183	391,98	415,679	439,575	486,131	504,077	536,391	552,462	637,482
ΛΑΡΙΣΑ	421,628	395,631	474,792	524,18	567,61	569,635	627,898	630,78	660,096	674,98	728,767
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	483,657	530,177	577,723	633,467	658,548	674,368	743,363	763,745	802,883	768,179	884,672
ΤΡΙΚΑΛΑ	262,423	303,866	335,031	361,484	419,27	445,223	479,491	490,638	529,907	551,483	613,813

Πίνακας 5.3.1: Κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο σε χιλ. KWh 1981-2008 (συνέχεια)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	688,834	700,36	752,596	791,624	857,739	872,436	894,517	946,313	1005,671	1034,293	1123,616
	757,954	761,67	803,688	848,381	900,373	918,83	944,805	995,606	1047,994	1074,927	1157,168
	924,693	911,186	966,355	983,282	1023,737	974,893	996,167	1047,613	1256,989	1183,659	1356,144
	644,948	670,563	736,934	768,472	835,506	861,172	889,101	942,332	1000,734	1054,124	1130,582

Πίνακας 5.3.1: Κατανάλωση οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο σε χιλ. KWh 1981-2008 (συνέχεια)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	1150,212	1210,178	1233,386	1277,437	1328,564	1335,82
	1184,77	1228,224	1238,566	1278,608	1322,113	1321,108
	1376,106	1417,585	1421,901	1494,549	1524,345	1519,896
	1166,299	1230,114	1243,901	1302,772	1353,204	1371,077

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.4.1: Αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους 1981-2009

ΠΕ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	3,379493	4,175519	4,542816	4,970056	5,516381	6,189676	6,468439	6,773969	7,244832	7,834483	8,291714	8,522303
ΛΑΡΙΣΑ	6,604534	7,906084	8,472455	9,108272	9,875788	10,72271	11,14957	11,57432	12,10114	12,78827	12,93584	12,93873
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	6,936045	7,93543	8,472656	9,050351	9,789854	10,48435	10,96261	11,42964	11,98326	12,85339	13,23761	13,60067
ΤΡΙΚΑΛΑ	3,633193	4,436321	4,822915	5,281472	5,88197	6,643094	7,093957	7,506934	8,075874	8,881567	9,249537	9,784239

Πίνακας 5.4.1: Αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους 1981-2009 (συνέχεια)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	9,104586	9,618658	10,19288	10,53837	11,24091	12,02507	13,23545	14,58309	16,04349	17,55159	18,94909
	13,61784	14,15928	14,90565	15,85033	16,95162	18,09057	19,80281	21,66792	23,30626	24,89525	26,22635
	14,44704	15,08729	15,87369	16,65769	17,68769	18,84457	20,55009	22,37978	24,00308	25,62274	26,54574
	10,65925	11,33509	12,12132	12,98783	13,96693	15,23494	16,9325	19,01668	20,76741	22,5388	23,97248

Πίνακας 5.4.1: Αριθμός επιβατικών αυτοκινήτων ΙΧ ανά 100 κατοίκους 1981-2009 (συνέχεια)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	20,46757	21,96812	23,43034	25,0575	26,67323	27,22787
	28,23609	29,54046	30,78514	32,12094	33,87115	34,82103
	27,80303	29,20909	30,3444	31,75294	33,31257	33,93219
	25,76058	27,42689	29,4361	31,27931	33,14201	34,04375

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.5.1: Μαθητές Α΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

ΠΕ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	74,12975	72,54668	72,01021	68,73571	67,25558	66,48919	63,29746	60,76365	59,16999	57,67485
ΛΑΡΙΣΑ	88,28175	82,91333	80,05201	73,30188	69,72061	66,17589	64,08546	62,05091	61,72148	61,27095
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	84,26522	82,26013	78,81305	73,22668	70,04264	66,29599	63,41235	61,94412	61,20055	59,98283
ΤΡΙΚΑΛΑ	83,18911	81,24778	77,22512	72,931	69,16102	65,77374	63,56104	61,55519	60,51779	59,80793

Πίνακας 5.5.1: Μαθητές Α΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009 (συνέχεια)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	57,16582	54,90431	55,25144	57,09362	56,536	56,76514	55,07041	53,61495	54,09932	54,35169
	60,99597	60,82529	61,2641	62,04281	62,74334	61,25157	60,81454	59,75336	59,90659	60,06876
	59,39373	60,04315	60,09085	59,68568	60,14582	58,60429	58,14882	58,36452	58,47073	57,97642
	59,75605	57,96785	59,1973	59,91794	59,24719	59,52788	58,32521	57,22905	57,52667	57,79636

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.5.2: Μαθητές Β΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009

ΠΕ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	70,54295	75,20023	79,25918	77,98781	75,11959	71,21742	72,72579	70,27847	66,6886	72,13483
ΛΑΡΙΣΑ	72,71723	72,86256	82,62332	85,08698	84,0073	81,9482	79,45743	75,57638	72,05983	74,44704
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	66,26347	67,96265	78,2875	80,58047	80,24534	78,26871	76,99473	74,84608	69,6774	73,64678
ΤΡΙΚΑΛΑ	74,13013	73,13242	83,40168	82,85463	83,18173	80,59062	78,54907	76,17667	73,74491	73,39148

Πίνακας 5.5.2: Μαθητές Β΄βάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 κατοίκους 1990-2009 (συνέχεια)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	75,39525	72,65865	69,52605	67,59427	66,80528	63,04782	62,93151	60,87576	62,40503	61,51418
	73,89133	73,0272	71,18848	70	67,90865	66,84357	63,59943	63,6456	63,87028	62,39333
	73,45591	70,68321	68,88249	67,578	66,16627	64,68707	63,59231	63,40498	65,11569	63,94371
	73,24451	67,37904	69,63144	66,86538	64,89631	66,19105	64,65596	66,01237	64,82191	65,92013

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.5.1: ΑΕΠ Α' γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

ΠΕ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	100,7249	158,5444	159,146	186,0337	227,9325	224,7513	288,2817	214	213	206	236	233	211
ΛΑΡΙΣΑ	156,5547	190,6706	180,8833	277,259	250,92	257,4497	451,9149	346	349	453	481	478	564
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	67,80631	113,4175	78,90829	108,2817	113,0007	116,8775	159,0374	189	188	175	203	203	181
ΤΡΙΚΑΛΑ	67,85326	74,88775	88,93324	103,2458	86,02201	83,146	99,146	219	219	113	207	204	133

Πίνακας 6.5.1: ΑΕΠ Α' γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007 (συνέχεια)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	205	228	235	207	211	118	133
	535	547	671	614	631	473	526
	133	152	172	146	162	148	128
	138	138	127	138	145	109	123

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.1.2: ΑΕΠ Β' γενούς σε εκατ. Ευρώ 1995-2007

ΠΕ	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	90	96	98	112	115	131	150	161	187	208	226	235	212
ΛΑΡΙΣΑ	511	568	562	613	690	527	590	555	638	718	746	847	743
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	419	464	505	562	549	626	770	782	901	966	956	1170	1153
ΤΡΙΚΑΛΑ	67	74	98	117	132	148	174	176	199	258	320	315	290

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.1.3: ΑΕΠ Γ'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007

ΠΕ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	133,9105	163,1519	204,3111	248,5635	287,6185	327,6332	368,2172	382	428	510	555	563	464
ΛΑΡΙΣΑ	329,6669	402,5444	498,8144	607,5715	712,0205	810,4681	910,4622	883	990	1184	1296	1356	1529
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	253,9076	306,5943	376,5194	465,9839	551,7828	631,6596	720,5547	751	844	949	1026	1063	1172
ΤΡΙΚΑΛΑ	161,8136	196,6544	242,3536	297,4263	351,0609	396,81	449,9193	468	527	612	663	676	627

Πίνακας 6.1.3: ΑΕΠ Γ'γενούς σε εκατ. Ευρώ 1988-2007 (συνέχεια)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	485	526	599	646	637	724	784
	1708	1854	2112	2230	2272	2410	2633
	1219	1329	1454	1565	1646	1774	1913
	639	701	804	854	819	951	1029

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.1.1: ΑΠΑ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	953,6	933,35	1.113,10	1.090,14	1.028,64	1.005,16	1.057,83	1.226,24	1.128,96	1.169,62	854,65	796,14
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	212,93	205,89	236,10	232,79	215,02	204,26	227,13	240,11	212,53	215,33	120,04	112,07
ΛΑΡΙΣΑ	344,98	449,53	477,90	471,28	453,17	534,55	546,07	682,75	630,51	646,98	482,04	469,96
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	177,26	165,39	192,16	182,44	170,93	128,70	146,46	176,21	144,94	158,62	142,86	113,66
ΤΡΙΚΑΛΑ	218,48	112,54	206,94	203,62	189,52	137,66	138,18	127,16	140,97	148,69	109,71	100,44

Πίνακας 6.2.1.1: ΑΠΑ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	798,36	905,85
	97,28	114,90
	494,06	577,01
	122,09	126,77
	84,93	87,17

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.1.2: LQ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,501901	1,479604	1,425275	1,467127	1,426371	1,632577	1,679267	1,555944	1,524003	1,505538	1,203352	1,298846
ΛΑΡΙΣΑ	0,940723	1,197272	1,090659	1,072712	1,104194	1,266545	1,248664	1,319077	1,339489	1,327348	1,420378	1,465542
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,616135	0,594386	0,585469	0,577307	0,570903	0,406924	0,437277	0,458234	0,408804	0,430961	0,494481	0,416374
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,387488	0,801094	1,142948	1,156258	1,127551	0,971263	0,919212	0,748996	0,858355	0,868951	0,866478	0,864422

Πίνακας 6.2.1.2: LQ γεωργία κτηνοτροφία 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	1,081756	1,123017
	1,525451	1,573633
	0,450036	0,415494
	0,749796	0,661589

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.2.1: ΑΠΑ αλιεία 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	14,45	13,69	14,29	27,68	29,25	5,32	6,95	8,68	7,43	11,49	11,06	9,46
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,32	0,29	0,31	0,59	0,62	0,51	0,48	0,59	0,65	0,69	0,66	0,45
ΛΑΡΙΣΑ	3,58	3,51	3,55	6,87	7,25	0,54	0,53	0,80	0,98	0,58	0,61	0,33
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	10,48	9,82	10,39	20,12	21,28	4,08	5,80	6,99	5,50	9,78	9,25	8,08
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,07	0,07	0,05	0,10	0,10	0,19	0,15	0,31	0,29	0,44	0,54	0,60

Πίνακας 6.2.2.1: ΑΠΑ αλιεία 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	11,68	11,54
	0,43	0,66
	0,50	0,41
	9,95	9,60
	0,80	0,87

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.2.2: LQ αλιεία 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,150239	0,140906	0,143495	0,146714	0,144845	0,765265	0,537296	0,536405	0,709957	0,49468	0,513517	0,438913
ΛΑΡΙΣΑ	0,644182	0,637851	0,630122	0,615488	0,621523	0,243287	0,183042	0,217137	0,317969	0,121259	0,138365	0,086606
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	2,402838	2,406606	2,465894	2,508118	2,499157	2,435032	2,634452	2,568669	2,358242	2,704247	2,473136	2,490988
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,030742	0,032757	0,021461	0,021696	0,02062	0,258378	0,151283	0,255053	0,268828	0,259813	0,331498	0,434568

Πίνακας 6.2.2.2: LQ αλιεία 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
0,326823	0,506346
0,105522	0,087772
2,507043	2,469849
0,482758	0,518335

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.3.1: ΑΠΑ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	10,23	9,86	11,49	13,09	14,87	14,27	15,30	7,91	8,70	11,91	11,10	13,02
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,63	0,21	0,36	0,07	0,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ΛΑΡΙΣΣΑ	3,13	1,94	2,56	3,71	4,33	3,98	4,82	2,21	2,24	4,54	1,65	1,76
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	5,22	6,76	7,46	7,39	8,34	7,76	8,10	4,45	4,62	5,70	6,30	7,56
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,25	0,95	1,11	1,92	2,12	2,53	2,38	1,25	1,84	1,67	3,15	3,70

Πίνακας 6.2.3.1: ΑΠΑ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
13,28	12,01
0,00	0,00
1,88	1,70
7,63	6,90
3,77	3,41

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.3.2: LQ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,410889	0,139738	0,207728	0,035688	0,035203	0	0	0	0	0	0	0
ΛΑΡΙΣΑ	0,796479	0,489774	0,567253	0,703207	0,729639	0,663324	0,762503	0,66178	0,617233	0,915086	0,374097	0,336225
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,691167	2,299088	2,202582	1,947815	1,927297	1,728901	1,672186	1,792434	1,690688	1,520911	1,679005	1,693902
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,74161	0,642653	0,592162	0,908382	0,873626	1,258848	1,092987	1,145232	1,455068	0,957284	1,916203	1,944229

Πίνακας 6.2.3.2: LQ μεταλλεία ορυχεία 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
0	0
0,348883	0,349654
1,691151	1,706105
2,000431	1,951365

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.4.1: ΑΠΑ μεταποίηση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	693,22	686,08	740,83	753,20	674,98	821,94	921,85	1.080,25	1.198,09	1.241,51	1.588,63	1.365,05
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	41,68	11,94	16,49	14,90	13,85	31,34	47,87	50,99	58,68	62,90	61,33	28,69
ΛΑΡΙΣΑ	302,87	282,40	290,30	300,20	247,34	281,74	298,91	334,23	376,79	375,28	477,63	355,53
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	311,96	342,35	372,91	370,40	354,86	434,47	489,35	592,78	631,91	642,03	884,76	867,87
ΤΡΙΚΑΛΑ	36,71	49,39	61,13	67,70	58,93	74,38	85,72	102,25	130,71	161,30	164,92	112,96

Πίνακας 6.2.4.1: ΑΠΑ μεταποίηση 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
1.329,93	1.460,98
27,95	30,74
346,40	380,97
842,86	925,29
112,73	123,98

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.4.2: LQ μεταποίηση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,404456	0,116685	0,14954	0,135914	0,140007	0,306363	0,406166	0,375042	0,396499	0,414289	0,33074	0,193926
ΛΑΡΙΣΑ	1,136177	1,023212	0,995448	0,988969	0,918422	0,816365	0,784323	0,733003	0,754282	0,725347	0,757143	0,646631
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,491716	1,673781	1,70712	1,696365	1,806217	1,679992	1,676543	1,749826	1,679421	1,643385	1,647555	1,854195
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,320687	0,478332	0,507286	0,556407	0,534349	0,641791	0,654341	0,683695	0,749931	0,888052	0,700701	0,566988

Πίνακας 6.2.4.2: LQ μεταποίηση 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
0,186586	0,186296
0,64204	0,644206
1,865112	1,880343
0,597421	0,583443

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.5.1: ΑΠΑ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	85,60	113,28	122,37	123,70	120,97	177,54	220,95	239,02	240,85	299,47	304,05	300,64
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	25,40	39,18	41,04	41,02	40,99	44,96	54,82	57,49	59,90	79,50	73,23	33,22
ΛΑΡΙΣΑ	29,56	37,69	39,68	39,97	39,90	57,76	68,10	73,40	74,65	94,78	91,69	175,24
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	18,94	25,49	29,21	29,74	28,58	59,08	77,67	86,47	83,89	96,88	110,63	67,54
ΤΡΙΚΑΛΑ	11,70	10,92	12,45	12,98	11,51	15,74	20,36	21,66	22,40	28,30	28,49	24,62

Πίνακας 6.2.5.1: ΑΠΑ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	325,18	365,94
	35,10	39,08
	196,78	207,74
	64,72	83,10
	28,60	36,04

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.5.2: LQ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,995824	2,320139	2,253446	2,278032	2,312145	2,034557	1,940352	1,91123	2,013531	2,170946	2,063438	1,019553
ΛΑΡΙΣΑ	0,898006	0,827096	0,823721	0,801764	0,826609	0,77477	0,745553	0,727558	0,743337	0,759487	0,759448	1,447138
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,733499	0,754716	0,809417	0,829223	0,811605	1,057573	1,110203	1,153593	1,109142	1,028065	1,076414	0,655188
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,827854	0,640307	0,625278	0,649509	0,582173	0,628936	0,648606	0,654425	0,639411	0,646028	0,632557	0,561099

Πίνακας 6.2.5.2: LQ ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ύδρευση 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
0,958232	0,945483
1,491673	1,402446
0,585728	0,674211
0,619904	0,67713

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.6.1: ΑΠΑ κατασκευές 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	411,37	454,47	531,55	595,22	530,50	670,82	515,85	678,97	790,00	832,06	859,32	833,48
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	28,21	46,89	54,85	59,00	46,93	73,84	57,64	85,66	95,16	100,66	110,50	112,98
ΛΑΡΙΣΑ	231,85	239,66	280,31	345,58	323,38	246,36	182,67	256,60	294,93	324,00	332,34	287,34
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	127,77	130,73	152,90	141,81	116,78	269,23	207,23	252,92	285,67	254,10	276,45	236,80
ΤΡΙΚΑΛΑ	23,55	37,18	43,49	48,83	43,41	81,39	68,30	83,78	114,24	153,30	140,03	196,36

Πίνακας 6.2.6.1: ΑΠΑ κατασκευές 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
813,74	706,05
153,50	125,39
312,89	219,86
181,94	224,60
165,42	136,21

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.6.2: LQ κατασκευές 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,461258	0,692099	0,693328	0,680989	0,603652	0,884361	0,873938	1,002479	0,975144	0,989309	1,101637	1,25076
ΛΑΡΙΣΑ	1,465635	1,310905	1,339613	1,440637	1,527821	0,874666	0,856557	0,895362	0,895403	0,934397	0,973956	0,855896
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,029564	0,96488	0,975559	0,821842	0,756276	1,275547	1,268803	1,187845	1,151413	0,970491	0,95171	0,828592
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,346632	0,543592	0,502991	0,507853	0,500804	0,860438	0,931811	0,891284	0,994015	1,259271	1,099912	1,614177

Πίνακας 6.2.6.2: LQ κατασκευές 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
1,674559	1,572282
0,947802	0,769273
0,657995	0,944433
1,432776	1,326377

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.7.1: ΑΠΑ εμπόριο 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	667,55	739,78	770,01	796,43	820,99	758,91	829,32	953,68	963,43	972,70	1.075,48	1.435,15
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	99,25	109,20	113,11	116,47	119,56	88,34	96,53	114,67	117,52	120,94	131,42	219,98
ΛΑΡΙΣΑ	236,84	267,15	286,25	300,42	313,88	312,95	340,26	384,32	399,80	393,91	438,42	585,99
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	216,99	232,30	236,32	239,81	242,74	220,03	238,57	278,35	269,41	280,14	308,12	400,07
ΤΡΙΚΑΛΑ	114,47	131,13	134,33	139,74	144,82	137,59	153,96	176,34	176,70	177,71	197,53	229,11

Πίνακας 6.2.7.1: ΑΠΑ εμπόριο 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
1.630,18	1.347,08
241,78	199,44
676,09	555,37
451,91	372,41
260,41	219,86

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.7.2: LQ εμπόριο 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,000082	0,990094	0,98701	1,004737	0,993721	0,935118	0,910372	0,955457	0,987481	1,01675	1,046897	1,414284
ΛΑΡΙΣΑ	0,922619	0,897683	0,944368	0,935967	0,958216	0,9821	0,992431	0,954708	0,995283	0,971753	1,02659	1,013722
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,077506	1,053286	1,040846	1,038649	1,015795	0,921471	0,908564	0,930696	0,890416	0,915245	0,847519	0,812993
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,038532	1,177732	1,072476	1,086124	1,079522	1,285819	1,306398	1,335547	1,26072	1,248755	1,239697	1,093832

Πίνακας 6.2.7.2: LQ εμπόριο 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
1,316643	1,310783
1,02231	1,018504
0,815817	0,820799
1,125923	1,122138

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.8.1: ΑΠΑ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	254,00	306,65	330,33	314,57	335,30	397,45	408,72	416,84	402,77	463,50	492,38	556,94
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	27,31	35,56	38,31	37,46	42,27	33,19	32,29	34,39	35,49	41,50	42,74	43,97
ΛΑΡΙΣΑ	77,81	95,15	102,49	103,58	104,53	114,90	120,91	127,68	125,82	146,84	153,62	146,56
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	83,35	96,38	103,82	97,82	103,13	194,25	197,04	195,84	177,74	208,32	223,29	278,47
ΤΡΙΚΑΛΑ	65,53	79,57	85,71	75,71	85,36	55,11	58,47	58,94	63,72	66,83	72,71	87,94

Πίνακας 6.2.8.1: ΑΠΑ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	544,55	521,93
	42,99	53,25
	143,30	136,03
	272,27	248,91
	85,98	83,75

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.8.2: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,723319	0,777806	0,779222	0,818172	0,860317	0,670929	0,617862	0,655554	0,713388	0,7323	0,743728	0,728441
ΛΑΡΙΣΑ	0,796594	0,771302	0,788188	0,817055	0,781368	0,688511	0,715594	0,725634	0,749202	0,760232	0,785723	0,653341
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,087801	1,054237	1,065904	1,072667	1,056727	1,553274	1,522615	1,498135	1,405138	1,428294	1,341592	1,458215
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,562398	1,723913	1,595133	1,48983	1,558073	0,983462	1,006789	1,021271	1,087549	0,985516	0,996832	1,081846

Πίνακας 6.2.8.2: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
0,70085	0,903195
0,648684	0,643883
1,471471	1,415884
1,112884	1,103183

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.9.1: ΑΠΑ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	207,94	259,35	295,70	403,94	440,71	148,08	155,64	168,02	196,19	224,05	218,60	251,00
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	26,73	36,63	41,76	56,30	61,39	12,41	13,86	15,78	18,44	21,54	20,72	19,40
ΛΑΡΙΣΣΑ	70,56	92,32	105,26	146,99	159,80	55,95	59,72	68,04	80,18	93,24	89,73	89,83
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	72,70	82,05	93,55	124,36	135,59	56,50	58,96	59,36	70,68	79,40	77,83	109,22
ΤΡΙΚΑΛΑ	37,95	48,35	55,13	76,30	83,93	23,22	23,10	24,84	26,90	29,88	30,33	32,54

Πίνακας 6.2.9.1: ΑΠΑ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009 (συνέχεια)

2008	2009
272,61	235,27
18,08	17,93
80,97	81,44
144,85	106,08
28,69	29,80

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.9.2: LQ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,864549	0,947359	0,949026	0,957519	0,950518	0,673339	0,696452	0,74608	0,760819	0,786121	0,81195	0,713157
ΛΑΡΙΣΑ	0,882464	0,884906	0,904285	0,902928	0,90878	0,89981	0,928159	0,959443	0,980146	0,998575	1,033672	0,888528
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,158933	1,061164	1,072918	1,061952	1,057034	1,212692	1,196513	1,126607	1,147113	1,126161	1,053239	1,269053
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,105306	1,238607	1,146093	1,169273	1,165518	1,112113	1,04427	1,067684	0,942402	0,911468	0,936431	0,888263

Πίνακας 6.2.9.2: LQ μεταφορές και επικοινωνίες 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	0,588768	0,674719
	0,732148	0,85516
	1,563718	1,338665
	0,741773	0,870857

Πηγή; ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.10.1: ΑΠΑ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	166,09	197,10	235,88	270,70	323,76	235,67	232,36	281,88	310,37	322,67	325,04	256,87
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	24,58	26,95	32,25	34,08	44,01	30,93	30,15	37,51	41,04	42,41	43,58	31,97
ΛΑΡΙΣΑ	65,26	76,53	91,60	110,75	122,96	91,93	88,83	110,61	121,62	124,57	123,55	112,35
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	50,95	59,08	70,71	84,79	106,82	72,92	72,19	82,79	92,68	98,39	98,85	69,75
ΤΡΙΚΑΛΑ	25,30	34,53	41,32	41,07	49,97	39,90	41,19	50,97	55,03	57,30	59,06	42,80

Πίνακας 6.2.10.1: ΑΠΑ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	242,52	263,24
	30,29	34,53
	106,49	116,08
	66,96	70,84
	38,79	41,78

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.10.2: LQ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	0,995295	0,917112	0,918749	0,865005	0,927516	1,054269	1,014715	1,057271	1,07048	1,074779	1,14878
ΛΑΡΙΣΑ	1,021816	0,965274	0,986421	1,015195	0,951908	0,929054	0,924742	0,929663	0,939821	0,926379	0,957206
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	1,016914	1,005523	1,016653	1,080534	1,133517	0,98332	0,981239	0,936587	0,950822	0,969007	0,899625
ΤΡΙΚΑΛΑ	0,922527	1,163977	1,077015	0,939201	0,944599	1,200582	1,247508	1,306013	1,2188	1,213864	1,226506

Πίνακας 6.2.10.2: LQ χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	1,148216	1,108638	1,161328
	1,085911	1,08232	1,089425
	0,791918	0,812575	0,798997
	1,141691	1,127245	1,091315

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.11.1: ΑΠΑ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	808,81	894,57	966,26	927,05	975,59	900,49	991,49	1.102,99	1.114,94	1.152,19	1.246,28
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	143,09	158,27	170,95	161,82	165,74	111,68	120,49	133,33	133,21	136,33	146,67
ΛΑΡΙΣΑ	293,97	325,14	351,20	333,79	353,20	390,04	432,48	482,41	488,94	502,57	535,83
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	222,42	246,00	265,72	251,98	268,13	273,29	302,74	338,36	342,26	356,39	393,17
ΤΡΙΚΑΛΑ	149,33	165,16	178,40	179,47	188,52	125,48	135,77	148,88	150,54	156,91	170,61

Πίνακας 6.2.11.1: ΑΠΑ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	1.240,79	1.466,36	1.359,46
	144,93	176,67	160,36
	596,87	707,37	642,86
	285,27	334,99	318,56
	213,73	247,34	237,67

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.11.2: LQ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,190058	1,186657	1,188768	1,199225	1,159269	0,996331	0,950467	0,96055	0,967232	0,967625	1,008281	1,077747
ΛΑΡΙΣΑ	0,945177	0,903519	0,923306	0,893407	0,907402	1,031577	1,05511	1,036167	1,051779	1,046665	1,082736	1,194276
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,911559	0,922407	0,932615	0,937601	0,944233	0,964572	0,964355	0,978231	0,977449	0,982952	0,933253	0,670516
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,118142	1,226668	1,135051	1,198404	1,1826	0,988263	0,963662	0,974903	0,928103	0,930803	0,924014	1,180226

Πίνακας 6.2.11.2: LQ επιχειρηματικές δραστηριότητες 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	1,069571	1,044332
	1,189111	1,168224
	0,672315	0,695712
	1,188875	1,202002

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.12.1: ΑΠΑ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	203,72	251,47	271,52	271,80	296,44	651,44	723,16	743,39	948,89	923,02	617,63
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	37,66	39,73	42,90	40,24	47,11	71,44	82,45	85,02	105,37	57,27	97,06
ΛΑΡΙΣΑ	73,57	101,99	110,12	112,78	123,42	310,32	338,97	346,77	434,76	515,25	258,72
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	57,60	67,42	72,80	75,37	76,98	172,03	193,85	199,81	265,49	254,27	155,99
ΤΡΙΚΑΛΑ	34,89	42,32	45,70	43,41	48,93	97,65	107,89	111,79	143,27	96,23	105,85

Πίνακας 6.2.12.1: ΑΠΑ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	936,43	1.028,85	1.157,50
	88,69	115,91	141,71
	453,51	500,36	553,76
	289,03	284,37	308,77
	105,20	128,20	153,26

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.12.2: LQ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,243407	1,059807	1,061666	1,017182	1,084449	0,881016	0,891694	0,908752	0,898994	0,507391	1,346403
ΛΑΡΙΣΑ	0,939142	1,008218	1,030302	1,02958	1,043475	1,134515	1,133819	1,105102	1,09889	1,339512	1,054884
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,937212	0,899337	0,909292	0,956582	0,892183	0,839293	0,846606	0,857102	0,890884	0,875415	0,747174
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,037297	1,118184	1,034679	0,988638	1,010164	1,063083	1,049918	1,086181	1,037897	0,712612	1,156846

Πίνακας 6.2.12.2: LQ διοίκηση και κοινωνική ασφάλιση 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	0,873891	1,000153	1,0839
	1,20235	1,1988	1,181886
	0,900167	0,813427	0,791983
	0,769737	0,87828	0,910363

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.13.1: ΑΠΑ εκπαίδευση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	158,11	208,40	224,07	233,46	240,29	522,98	590,25	640,39	681,68	716,26	703,52	586,42
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	24,74	30,57	32,87	34,97	38,57	88,07	99,39	110,70	118,18	134,52	130,87	85,70
ΛΑΡΙΣΑ	58,08	77,64	83,48	82,56	87,94	216,08	234,81	250,77	257,00	238,77	234,91	205,41
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	45,18	62,97	67,71	75,32	78,40	134,41	158,34	164,69	186,20	208,59	208,62	194,94
ΤΡΙΚΑΛΑ	30,12	37,21	40,01	40,62	35,37	84,41	97,71	114,24	120,29	134,38	129,13	100,35

Πίνακας 6.2.13.1: ΑΠΑ εκπαίδευση 1996-2009 (συνέχεια)

	2008	2009
	639,34	698,30
	90,35	99,02
	215,61	248,25
	218,12	231,65
	115,25	119,38

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.13.2: LQ εκπαίδευση 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,052373	0,983853	0,985575	1,029011	1,09539	1,352929	1,316939	1,373535	1,403506	1,535839	1,593648
ΛΑΡΙΣΑ	0,955304	0,926173	0,94646	0,877431	0,917284	0,984015	0,962275	0,927693	0,904231	0,799916	0,840873
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,947132	1,013548	1,024763	1,112871	1,12099	0,816858	0,847254	0,820073	0,869758	0,925468	0,877235
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,153528	1,18648	1,09788	1,07709	0,900901	1,144717	1,164921	1,288454	1,213034	1,282372	1,238907

Πίνακας 6.2.13.2: LQ εκπαίδευση 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	1,348516	1,254541	1,255355
	0,869658	0,831298	0,878254
	0,96952	1,004041	0,984921
	1,172517	1,270606	1,17544

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.14.1: ΑΠΑ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	215,10	282,53	317,01	326,64	339,47	238,08	280,67	333,11	371,78	433,63	427,93
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	32,09	60,20	67,55	68,44	72,24	38,01	42,20	48,58	53,83	62,35	61,93
ΛΑΡΙΣΑ	78,55	109,79	123,20	127,72	130,60	102,64	122,01	149,52	167,35	197,82	193,46
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	62,10	67,87	76,16	78,67	81,57	60,35	75,07	81,95	91,92	107,02	105,58
ΤΡΙΚΑΛΑ	42,36	44,66	50,11	51,81	55,06	37,07	41,38	53,06	58,68	66,45	66,97

Πίνακας 6.2.14.1: ΑΠΑ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	555,98	548,37	574,36
	73,87	72,85	73,95
	269,62	266,87	254,89
	141,70	135,54	131,20
	70,79	73,10	114,31

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 6.2.14.2: LQ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009

ΠΕ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1,003345	1,429226	1,431751	1,439527	1,452134	1,282587	1,175924	1,158843	1,172214	1,175825	1,239817
ΛΑΡΙΣΑ	0,949661	0,966014	0,987202	0,970213	0,964205	1,026806	1,051542	1,063403	1,079589	1,094672	1,138448
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	0,957046	0,805813	0,814709	0,830833	0,82555	0,805709	0,844783	0,784469	0,787286	0,784275	0,729846
ΤΡΙΚΑΛΑ	1,192697	1,050302	0,971838	0,981876	0,992657	1,104266	1,037606	1,150503	1,084877	1,047367	1,056379

Πίνακας 6.2.14.2: LQ υγεία και κοινωνική μέριμνα 1996-2009 (συνέχεια)

	2007	2008	2009
	1,225883	1,179337	1,139844
	1,203994	1,199633	1,096361
	0,743281	0,727432	0,678217
	0,872399	0,939589	1,368391

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.1.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Α ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	36,0415	42,1391	37,1175	36,2942	38,047	35,44	39,0431	31,1953	28,9009	25,3071	26,1351
Β ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	16,0424	14,4972	15,2312	15,2125	13,9431	12,8971	11,0879	13,1195	13,0258	12,0393	12,4031
Γ ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	47,9161	43,3637	47,6513	48,4933	48,0099	51,6629	49,869	55,6851	58,0733	62,6536	61,4618

Πίνακας 7.1.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Καρδίτσας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	25,5763	26,1787	24,4048	24,918	23,0167	19,5099	19,6462	10,9564	11,7803
	12,6235	16,2531	17,8571	17,5956	18,3154	19,6041	21,0428	21,8199	18,7777
	61,8002	57,5682	57,7381	57,4863	58,668	60,886	59,311	67,2238	69,442

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.1.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

ΤΟΜΕΑΣ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ									
ΑΕΠ % ΑΕΠ	-	-	-	-	-	0,927084	0,91293	0,918394	0,934096
ΧΩΡΑΣ									
Α ΤΕΝΗΣ %	3,846386	3,331855	4,082096	3,85683	4,072926	2,939629	2,912621	2,725589	2,980551
Α ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ									
Β ΤΕΝΗΣ %	0,332674	0,359021	0,33781	0,185472	0,179236	0,394785	0,398444	0,115607	0,140093
Β ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ									
Γ ΤΕΝΗΣ %	0,858634	0,851936	0,821309	0,81388	0,789111	0,763683	0,773331	0,815243	0,816861
Γ ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ									

Πίνακας 7.1.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Καρδίτσας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	0,894513	0,669934	0,630393	0,635205	0,661718	0,63613	0,613202	0,57873	0,565723
	2,895129	2,660446	2,481239	2,786264	2,783041	2,516717	2,452063	1,622216	1,734029
	0,125439	0,111974	0,228142	0,337695	0,338455	0,339497	0,341975	0,305311	0,254746
	0,783762	0,531982	0,520839	0,506666	0,514229	0,510963	0,481525	0,511317	0,512616

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.2.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Α ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	24,0576	24,1439	19,4055	23,3	19,4215	18,0956	26,0627	19,8851	18,301	20,6003	20,1255
Β ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	25,2829	24,8834	27,0809	25,6415	25,4675	24,9382	21,4293	29,3678	29,785	25,5571	25,6485
Γ ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	50,6595	50,9727	53,5136	51,0585	55,1111	56,9662	52,5079	50,7471	51,914	53,8427	54,2259

Πίνακας 7.2.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Λάρισας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	18,9382	21,5267	18,8846	18,5047	19,6141	17,2375	17,2924	12,681	13,4803
	27,3376	20,1145	20,826	18,7754	18,6495	20,1572	20,444	22,7078	19,0415
	53,7242	58,3588	60,2894	62,7199	61,7363	62,6053	62,2636	64,6113	67,4782

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.2.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ΑΕΠ % ΑΕΠ ΧΩΡΑΣ	-	-	-	-	-	2,35587	2,363146	2,478531	2,470408
Α ΤΕΝΗΣ % Α ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ	4,371754	4,965694	4,493785	4,41795	6,384781	4,759229	4,772323	5,993649	6,074766
Β ΤΕΝΗΣ % Β ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ	2,509461	2,592858	2,283617	2,247627	2,03711	2,868662	2,87449	2,716763	2,539182
Γ ΤΕΝΗΣ %	2,096309	2,082413	2,033211	2,0133	1,951174	1,764282	1,788744	1,892644	1,907481

ΓΤΕΝΗΣ

Πίνακας 7.2.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Λάρισας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	2,477659	2,174902	2,175607	2,106773	2,215972	2,132274	2,083248	2,004647	1,95287
	5,939364	7,111335	6,47543	6,68459	7,946471	7,465046	7,332946	6,502612	6,857888
	2,508781	1,978202	2,075361	2,10356	2,220267	2,188542	2,051848	2,363531	2,047585
	1,887712	1,753018	1,834212	1,785852	1,813109	1,76385	1,717465	1,702038	1,721579

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.3.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Α ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	13,1331	17,1527	10,6365	11,8932	11,11	10,6125	13,1997	13,9073	12,5668	10,7428	11,3345
Β ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	37,6885	36,4794	38,6101	36,9253	34,6401	32,0326	26,9961	30,8315	31,016	31,0006	31,3791
Γ ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	49,1784	46,3679	50,7534	51,1815	54,2499	57,3549	59,8042	55,2612	56,4171	58,2566	57,2864

Πίνακας 7.3.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Μαγνησίας ανά τομέα παραγωγής 1988-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	11,1846	9,146	6,2677	6,7167	6,8065	5,4539	5,8611	4,7865	4,0075
	30,2479	31,6321	36,2865	34,5559	35,6549	36,0852	34,5876	37,8396	36,0989
	58,5675	59,2218	57,4458	58,7274	57,5386	58,461	59,5514	57,3739	59,8936

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

ΤΟΜΕΑΣ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ									
ΑΕΠ % ΑΕΠ ΧΩΡΑΣ	-	-	-	-	-	1,840406	1,85318	1,836787	1,851152
Α ΤΕΝΗΣ %	1,907128	1,93932	2,023756	2,005669	2,246925	2,599402	2,570764	2,315427	2,563779
Α ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ									
Β ΤΕΝΗΣ %	3,32774	3,19153	2,924425	2,392294	2,164472	2,954679	2,959871	3,294798	3,265914
Β ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ									
Γ ΤΕΝΗΣ %	1,582354	1,597131	1,575644	1,569118	1,544191	1,501994	1,52498	1,516992	1,510089
Γ ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ									

Πίνακας 7.3.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Μαγνησίας στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	1,782814	1,642917	1,726401	1,74253	1,637766	1,602166	1,578048	1,661591	1,598686
	2,522366	2,282184	1,60978	1,857509	2,036949	1,775076	1,882626	2,034644	1,66884
	3,094163	2,836668	3,193995	3,44027	3,93285	3,667778	3,507998	4,379639	4,114396
	1,479821	1,343713	1,309078	1,280149	1,248229	1,237859	1,244255	1,252869	1,250809

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.4.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων ανά τομέα παραγωγής 1988-2007

ΤΟΜΕΑΣ	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ											
Α ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	23,7155	22,0313	21,587	20,6039	15,6651	14,3906	15,0317	29,0451	26,7073	13,7303	20,9726
Β ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	19,7286	20,1147	19,586	20,0411	20,4045	16,9308	16,755	8,8859	9,0244	11,9077	11,8541
Γ ΤΕΝΗΣ % ΑΕΠ	56,5559	57,854	58,827	59,355	63,9304	68,6786	68,2133	62,069	64,2683	74,3621	67,1733

Πίνακας 7.4.1: Ποσοστιαία σύνθεση του ΑΕΠ της ΠΕ Τρικάλων ανά τομέα παραγωγής 1988-2007 (συνέχεια)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	20,1581	14,6476	14,511	13,5961	11,2389	11,04	11,2928	7,9273	8,5298
	13,0435	16,2996	18,2965	17,3399	17,6106	20,64	24,9221	22,9091	20,111
	66,7984	69,0529	67,1924	69,064	71,1504	68,32	63,785	69,1636	71,3592

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 7.4.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Τρικάλων στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
ΑΕΠ % ΑΕΠ ΧΩΡΑΣ	-	-	-	-	-	1,020919	1,01424	0,92765	1,021064
Α ΤΕΝΗΣ % Α ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ	2,14942	1,849126	1,540588	1,426822	1,400763	3,013711	2,994667	1,495105	2,614297
Β ΤΕΝΗΣ % Β ΤΕΝΗΣ ΧΩΡΑΣ	0,539466	0,52098	0,514317	0,350315	0,415119	0,347668	0,35101	0,472062	0,534104
Γ ΤΕΝΗΣ % Γ ΤΕΝΗΣ	1,018511	1,01941	1,002472	0,985723	0,964203	0,935431	0,952209	0,978292	0,975818

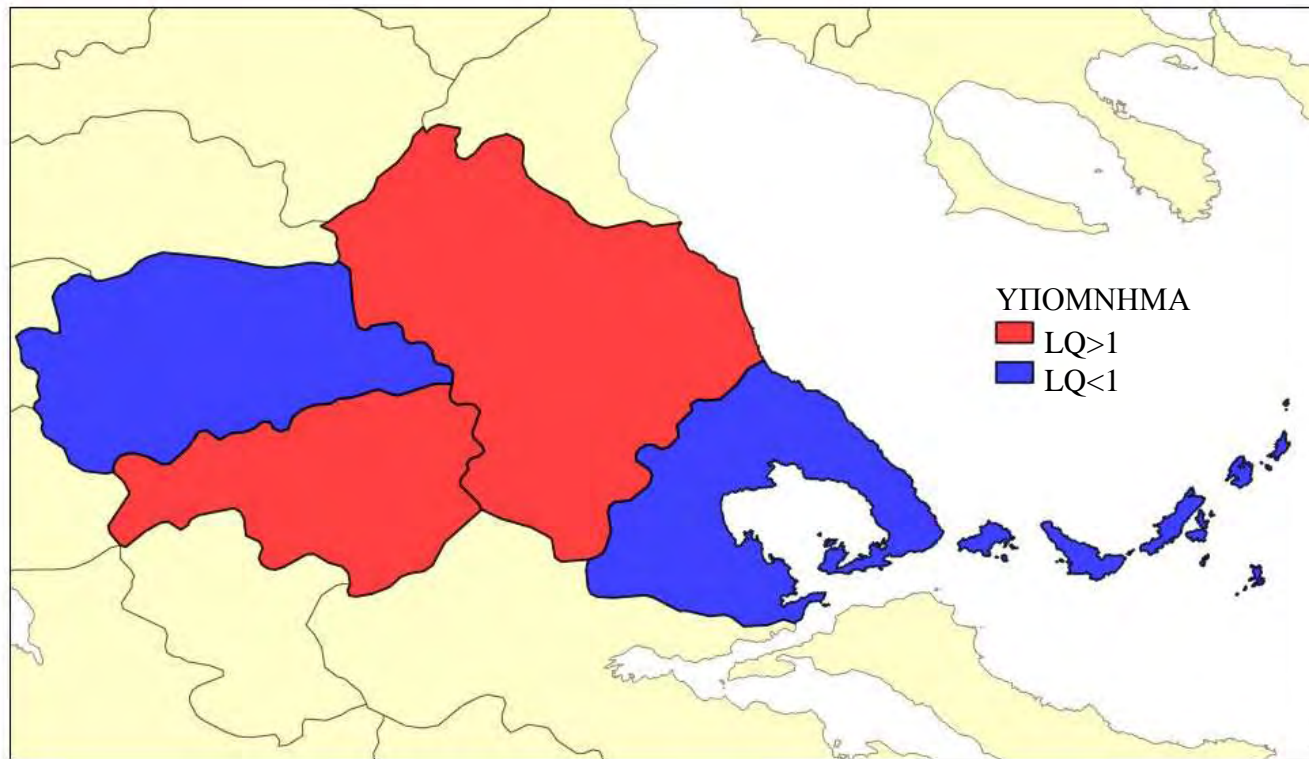
ΧΩΡΑΣ

Πίνακας 7.4.2: Ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ των τομέων παραγωγής της ΠΕ Τρικάλων στο ΑΕΠ των τομέων παραγωγής στο σύνολο της χώρας 1990-2007 (συνέχεια)

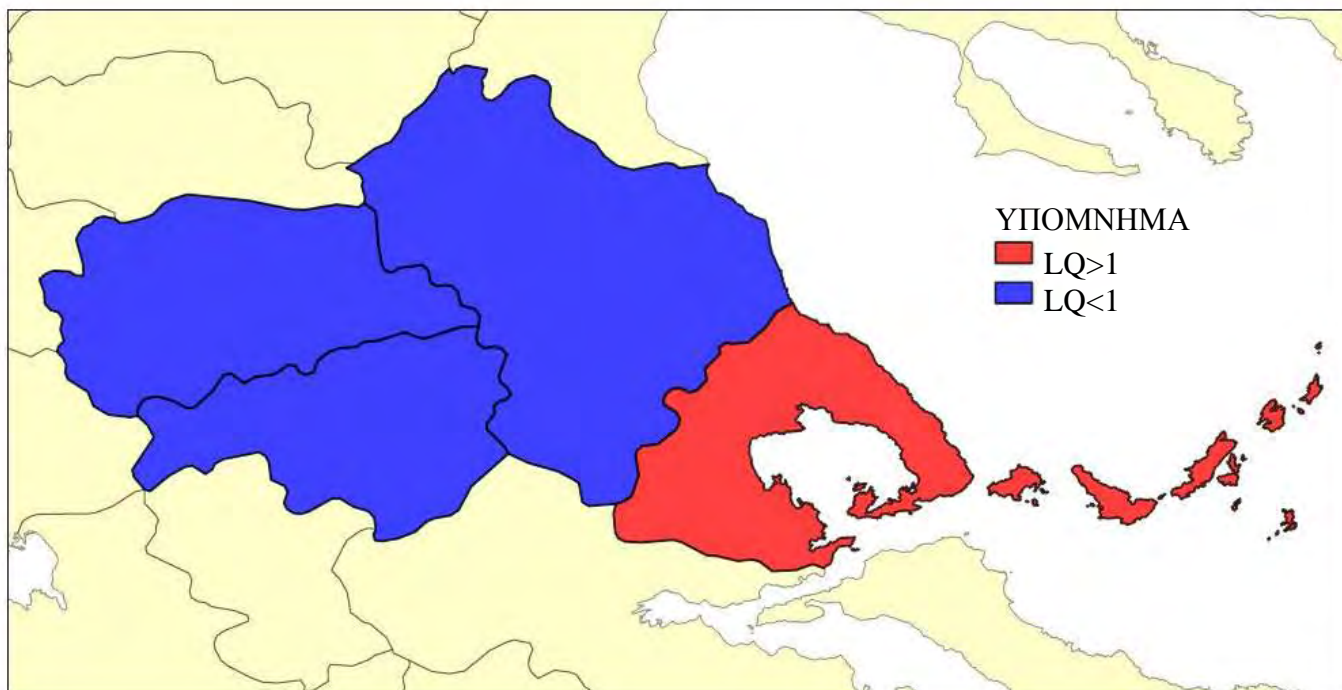
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
0,993016	0,753584	0,723379	0,731659	0,732471	0,747534	0,732976	0,739805	0,721617	
2,534791	1,676964	1,670298	1,686423	1,504027	1,677812	1,685067	1,498488	1,603651	
0,568657	0,47029	0,544598	0,605037	0,676911	0,757805	0,882515	0,815918	0,740207	
0,941072	0,718864	0,686219	0,675233	0,690218	0,675483	0,619104	0,671634	0,672808	

Πηγή: ALL MEDIA, ίδια επεξεργασία

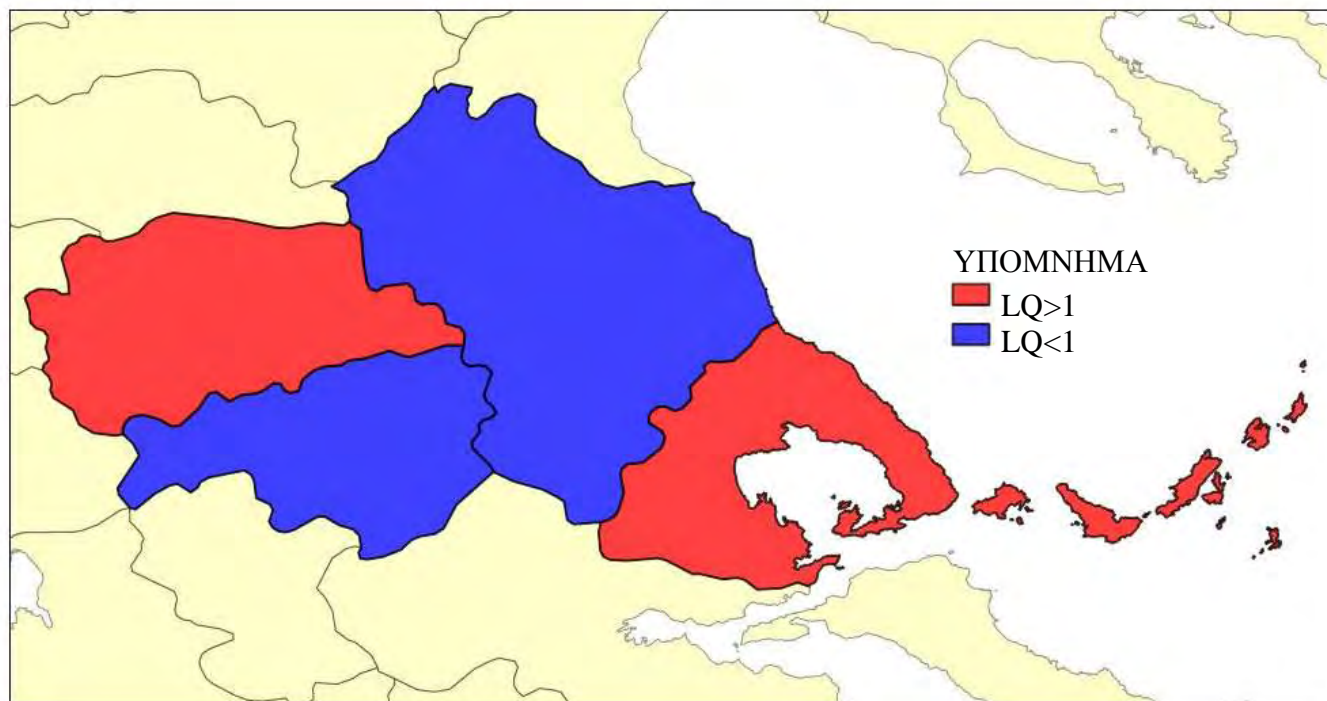
Χάρτης 1: LQ γεωργία κτηνοτροφία

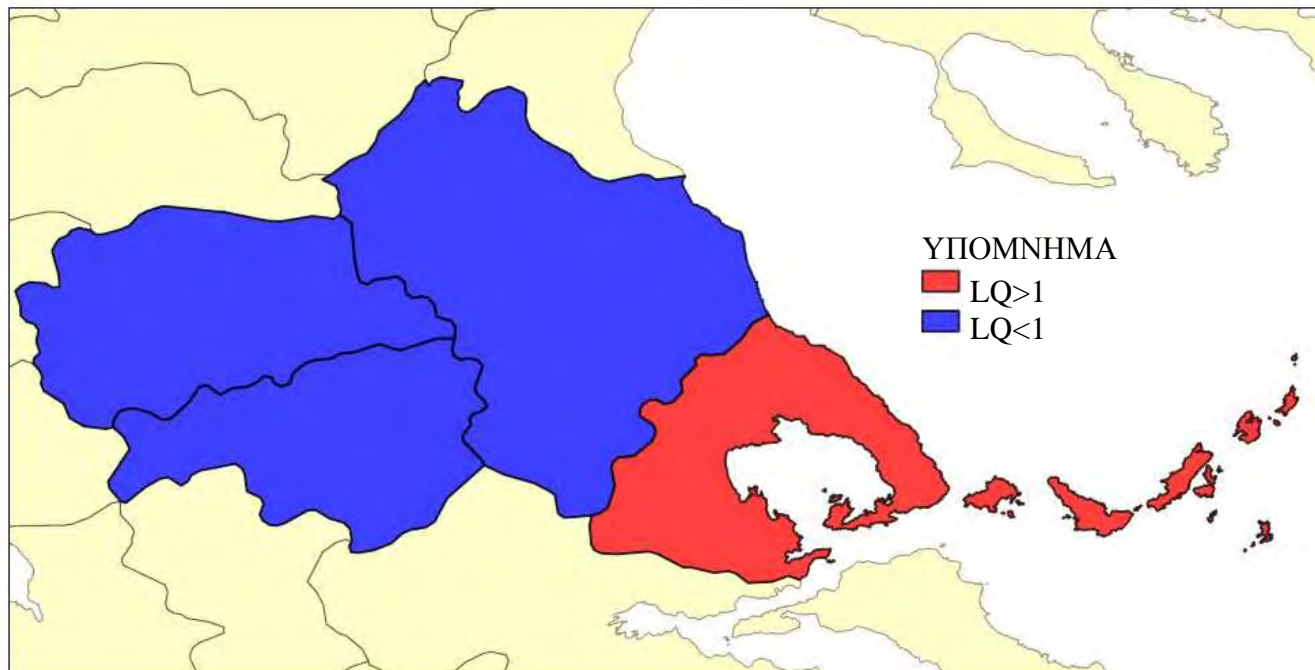
Χάρτης 2: LQ αλιεία

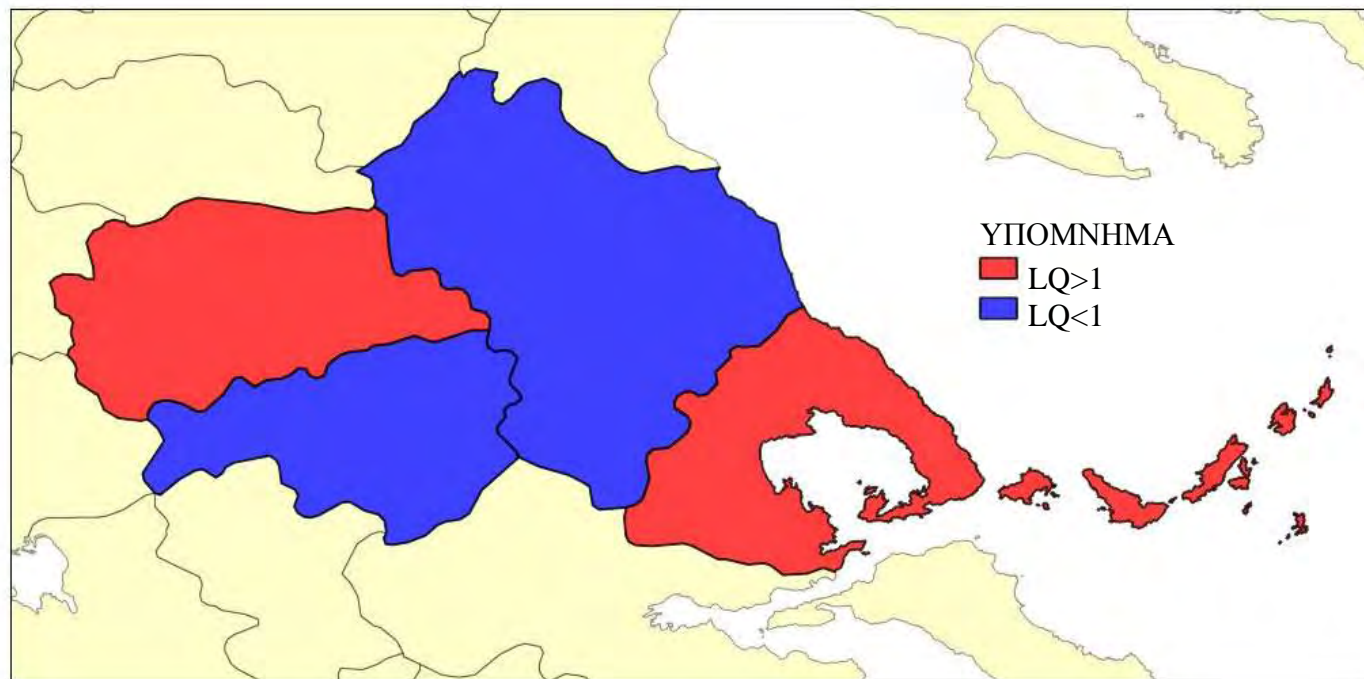
Χάρτης 3: LQ μεταλλεία και ορυχεία

Χάρτης 4: LQ μεταποίηση

Χάρτης 5: LQ ξενοδοχεία και εστιατόρια

Χάρτης 6: LQ εκπαίδευση

